

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 02500

YIDISHE FOLKSLIDER

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יידישע פאלקסלידער

געזאממעלט, דערקלערט און ארויסגעגעבען

פון

נח פּרילוצקי.

צווייטער באַנד

II.

באלאדעס אין לענגערעם
מיט אין אַהן אַ מוסר-השכל.

I.

לידער און מעשה'לעך
פון טויט.

„נייער פערלאג“

תרע"ג.

וואַרשא.

געזעצט ביי א. שריפטגוסער, וואַרשא, סאפּעווינסקא 8.

НОЙ ПРИЛУЦЬІЙ,
Еврейскія Народныя Пѣсни
т. II

NOE PRYŁUCKI
Pieśni ludu Żydowskiego
t. II

NOE PRIŁUTZKI
Juedische Volkslieder
B. II

Наб. въ тип. А. Шрифгисера, Варшава, Сапежинская № 8.

Тип. Б, Туршъ Варшава Новолипки 6

אין דעם באנד גייען אריין : א) לידער און מעשה'לעך
ב) פון טויט ; ב) בארעאדעס און לעגענדעס מיט און אהן א מוסר-
השכל.

אין א באזונדער גרופע האָב אױף אויסנעמיילט , און א
זערבסטשטענדיקען באנד וועלען בולדען די אזויגערופענע
"באלאדעס נאכעס קע" לידער, וואָס זענען אדע אנטשמא-
גען גאר אין די לעצטע יארצענדלינגער, אַלס אַפּקלאַנג אַף
פארשידענע ווירקליכע סענסאציאנעלישע פארפאלען :
מאָרדען, זערבסטמאָרדען, פארפּורונגען וכדומה .

ווער עס וויל פון וואָסערע ניט איז וואריאנטען צו די
לידער פון דעם באנד, איז העפליכסט געבעטען זי צו פאר-
שרייבען אין מיר איינשיקען !

1 מערץ 1913.

נח פרידלעך.

---

(1) אדרעס פאר קארעספאנדענץ : ווארשא, שווענטאקשיסקע, 48, וו. 3.

לידער זון מעשה לען
פון טייט.

№ 103 .

אָפֿן בראַדאָוואָ (?)¹ דעכו²
 שטייט אַ שטייבאַלי רעכו (?)² .
 — וועיאָ³ וואוינט דערניגען ?
 — דרא⁴ פאנאָלאָך⁵ זיצן אין שפיגען :
 איינס שפינט גאַלד ,
 דאָס אנדערע שפינט זילבאַ ,
 אין ס'דרייט זיצט אָף אַ שטיילעכו²
 אין מאַעלט זאָך⁶ קאווי אין מילעכו² .
 וועקסן לאַטו² אָן די זאט⁷ —
 שטאַרבן מיז מי פא די צאט⁸ !
 ווע⁹ מי ריפט — מיז מי גיין ,
 מיניס מיט גאַלד לאַאָט¹⁰ מי שטיין .

חיה שעפס .

ווארשא .

¹ ווי: ערשמער פערז אין נומער 105. — ² ווארשעווער אויסשפראך פון דעמונגטונו: דעכיל, רעכיל, מילעכיל, שטילעכיל, ליכטיל. — ³ ווער. — ⁴ דריי. — ⁵ די ווארשעווער אויסשפראך פון דעמונגטונו: „פאגלעך“. — דערפון נעמט זיך די פילאָלאָגישע רעדענסארט: „ווארשעווער לאַך“. — אין וואָלן זאָנט מען: „פאגלאַך“. — ⁶ זיך. — ⁷ זיט. — ⁸ ציט. — ⁹ ווען. — ¹⁰ לאָט. —

№ 104 .

סאַכאַטשעווער וואַריאַנט .

אַפֿן גרינעם דעכו
 שטייט אַ שטיבאַלי אַ לעכו (?)⁽¹⁾ .
 — וועיאַ ויצט אין דרינגען ?
 — דראַ פּאַנעס שפּינגען :
 איינע שפּינט גאַלד ,
 די צווייטע שפּינט ווילבאַ ,⁽²⁾
 אין ס'דרייטע ויצט אַף אַ שטיבֿל
 אין מאַעלט זאָך אַף⁽³⁾ אַ קאוועמיל .
 וועקסן לאַכטו אין דא זאט —
 שטאַרבן מוז מע פּא דע צאט !
 מינגען גאַלד לאַאָט מע שטיין ,
 ווע מע ריפּט — מוז מע גיין .⁽⁴⁾

י . ראָזענפעלד .

⁽¹⁾ אין אַנ'אַנדער סאַכאַטשעווער וואַריאַנט (פאַרשריבען פון ה' פ . גראַוו-
 באַדער) קלינגען די ערשטע צוויי פּערווען אזוי :
 אַ שוין הייבן דאַכע (?) ,
 אַ שוין שטייבן דאַכע (?) —
 הייבן — הייבעל ; שטייבן — שטייבעל .
 „דאַכע“ — פּוילישט : דאַכו — דאַכיל .
 „דאַכע“ — פּוילישט : דאַכו — דאַכיל .
⁽²⁾ זילבער . — ⁽³⁾ וואַר . : „אַפּ“ . — ⁽⁴⁾ די לעצטע צוויי פּערווען זורין
 זיך אָפּט איבער אין פאַרשידענע לידער . דאָס איז זען אַ באַלזבטער אויסדרוק
 אין דער ייִדישער פּאָלקשאַפּונג . פאַראַן אויך אַ שפּריכוואָרט :
 „גאַלד אין זילבער לאָזט מען עשטין ,
 און אז מ'רופּט — מוז מען גיין“ . —

№ 105 .

גאַליצישער פּראָגמענט .

בא דעם בראָדער ⁽¹⁾ טײַכעל
 שטײט אַ שטײבעלע רײכעל ⁽²⁾ .
 — ווער זיצט דארײַנען ?
 — דרײַ פּאָנעס שפּײַנען :

די אײַנע שפּײַנט אין גאַלד ,
 די אַנדערע שפּײַנט אין זילבער ,
 די דרײַטע זיצט אָף אײַר שטײַכעלען
 אין מאָלט די קאווע אין מײַלעכען . . . ⁽³⁾

ב. ז. זעגעל .

מזרח-גאליציען .

№ 106 .

I. דאָאַט ⁽⁴⁾ זיצט זאָך ⁽⁵⁾ אַ מײַדו ⁽⁶⁾ אין גאַאַטן ⁽⁴⁾
 — אין שפּײַלט זאָך אין קאַאַטן ⁽⁴⁾ ,

⁽¹⁾ בראָד — אַ שטאַדט אין גאליציען . — ⁽²⁾ פּײַכעל פּון וואָרט „רײַך“ ?
 — „אַ שטײַבעלע רײַכעל“ — „אַ רײַך שטײַבעלע“ ? — ⁽³⁾ דער סוף פּעלט .
⁽⁴⁾ דאָאַט , — גאַרטען . — קאַרטען . —
 וועגען דער ר' אין דער וואַרשעווער ייִדישער אויסשפּראַך — זײַ : גה
 פּרײַלוצקײַם זאַמעלבײַכער פּאַר ייִדישען פּאָלקלאָר , פּײַלאָלאָגיע און קולטורגעשײַכטע .
 I. 110 . — soch (וײַך) . — ⁽⁵⁾ מײַדעל . — ⁽⁶⁾ מײַדעל .

קומט צינ'אנא אנ'ארטא מאן אין זא:ט אונז : „גוט מאַרגן ו!
 ענפאָט¹ ו: : „גוט יאָע ו!
 — וואָס ענפאָסטן מאַ² „גוט יאָע ?
 יאָך בין דאָ³ גוקומע צינגעמע דאָני יונגן יאָע ו!
 — אַרטא זידי , לאַ מאַך⁴ לונגן⁵ .
 פא⁶ מאן מיטן אין פעטא ווינגן :
 מאן מיטן אין פעטא אָבן מאַך ליב —
 זיי עלן⁷ מאַ אווענגונגן אלץ פון די שטיב .
 — אלץ פון די שטיב לאָסטן צי שטיבן :
 אז יאָך בין גוקומע — מיסטן שוין גיין ו!
 — אַרטויטשקא זידי , לאַ מאַך לונגן
 פא מאן שוועסטא אין ברודא ווינגן :
 מאן שוועסטא אין ברודא עלן מאַ אווענגונגן דאָס
 גאָלד פון די שטיב .
 — דאָס גאָלד פון די שטיב לאָסטן צי שטיבן :
 אז יאָך בין גוקומע — מיסטן שוין גיין ו!
 — העיאָ⁸ נא , די אַרטויטשקא זידי , לאַ מאַך נאָך לונגן
 פא מאַני עלטאָרן⁹ ווינגן :
 מאַני עלטאָרן — זיי אָבן מאַך ליב —
 זיי עלן מאַ אווענגונגן דאָס קונד פון די שטיב .
 — ס'קונד פון די שטיב לאָסטן צי ווינגן :¹⁰
 אז די עסט עם בראַכן¹¹ — עסטן עם קרינגן .
 גיי גווינגן דאָך מי¹² דאָן גאנטסן פאמעליע !...¹³
 — זידי , לאַ מאַך נאָך לונגן
 פא מאן גיטראיען זיונג ווינגן :
 מאן גיטראיער זיונג — עיאָ אָט מאַך ליב ו!

---

enfot¹ (ענטפערט) . — mo² (מיר) . — do³ (דיר) . —
 lo moch⁴ (לאָ מוך) . — לעבען . — פאר . — וועלען .⁷
 הער . — עלטערן . — ד . ה . : אין ווינגן .¹¹ ברזיען .⁸
 מיט . — פאמעליע — פאמיליע — הערט בא די פוילישע יידען נעברויכט¹²
 אין זון פון : הוינגענט , משפחה . —

— גיי גווייבן דאָך מי דעם גאנטסן האָז, ⁽¹⁾
וואָס ⁽²⁾ דאָן נשמה גייט שוין אָם! ⁽³⁾

II. — אַך, מיטאַ, ריף מי אַראַ מאַן פּאַטאַ! ⁽⁴⁾
— אזוי ווי דעיאָ ⁽⁵⁾ פּאַטאַ איז איבאָ דו שווער אַרױבאַנקומע,
אַ קיש אין ⁽⁶⁾ אַ גלעט — אין ⁽⁷⁾ דו פּלע-רחל'ע אַרױבאַנקומע:
— האַנטיקן ⁽⁸⁾ טאַג פּין טאַנצע, פּין שפּרױנגע? ⁽⁹⁾ ...
— יאָך ער מיט ליבן אין מאַן בעטאַלי —
אין איי-ליי-ליי-ליי ווּנגע! ⁽¹⁰⁾

III. — אַך, פּאַטאַ, אַך פּאַטאַ, ריף אַראַ מאַן באַבן! ⁽¹⁾
— אזוי ווי דו באַבן איז איבאָ דו שווער אַרױבאַנקומע,
אַ קיש אין אַ גלעט — דו פּלע-רחל'ע אַרױבאַנקומע:
— פּלע-רחל'ע ליבן-קרױן, פּלע-רחל'ע ליבן-מאַן!
— האַנטיקן טאַג פּין טאַנצע, פּין שפּרױנגע? ...
— יאָך ער מיט ליבן אין מאַן בעטאַלי —
אין איי-ליי-ליי-ליי ווּנגע!

(1) הייז, (2) וויל, (3) אויס, (4) דאָס זאָגט דאָס מױדעל, אַהױמ-
קומענדיק און לינגענדיק און בעט, (5) דער, (6) און, (7) הענטיקען, —
(8) קענטיק, דאָ דאַרף אױך זײן, ווי אין VIII—III.
„פּלע-רחל'ע ליבן-קרױן, פּלע-רחל'ע ליבן-מאַן!
האַנטיקאַ טאַג איז פּין טאַנצע, פּין ווּנגע“.
(9) דעם מױדעלס ענטפּער באַדאַרף, ווידער, זײן ווי אין VII:
„לאָזן זײ טאַנצע, לאָזן זײ שפּרױנגע, —
יאָך ער מיט ליבן אין בעטאַלי— אין איי-ליי-ליי-ליי ווּנגע!“

דו סטראָפּען II—VIII זענען געבױט אַף אײן שניט, פּונדעסטוועגען.
וײַזן מיר, זענען זײ גוט אינגאַנצען גלייך: דוועלפּליקע פּערזען קלױנגען אין
אױבער אזוי, און אין דער אַנדערער — אַנדערש; דאָ פּעלט אַ פּערו, דאָרט
קומט צו: — ליטעראַרישע זאַכען, וואָס לעבען בלױז אין זכרון פּון פּאַלק,
גישט ווערענדיק פּאַרשױבען, קעגען גישט בלױבען אונגעשעריגט. —
⁽¹⁰⁾ אין וואָס ליבן זאָגט מען: ב א ב; אין בערדיטשעוו און אין פּאַליען:
ב א ב? (boby), אין פּוילישן: ב א ב? (buby). —

IV. — אַך באַבן, אַך באַבן, ריף מאָ אַראַ מאַן זינדן!
 אזוי ווי דעיאָ זינדן איז איבאָ דן שוועל אַריבאָגיקומע, —
 אַ קיש אין אַ גלעט — אין דן בלאַ-רחל'ע אַרימגנימטע:
 — בלאַ-רחל-לייבן-קרין, בלאַ-רחל-לייבן-מאַן!
 האַנטקן טאָג פֿון טאַנצע אין שפּרינגע? . . ."
 — יאָך על מאָ ליגן אין מאַן בעטאָלי —
 אין אַיי-ליי-ליי-ליי זינגע!

V. העיאָ נאָ, דן זינדן, ריף מאָ אַראַ דן מיטן!
 אזוי ווי דן מיטן איז איבאָ דן שוועל אַריבאָגיקומע —
 אַ קיש אין אַ גלעט — אין דן בלאַ-רחל'ע אַרימגנימטע:
 — בלאַ-רחל-לייבן-קרין, בלאַ-רחל-לייבן-מאַן!
 האַנט איז אַ טאָג פֿון טאַנצע, פֿון שפּרינגע!
 — יאָך על מאָ ליגן אין בעטאָלי —
 אין אַיי-ליי-ליי-ליי זינגע!

VI. — העיאָ נאָ, מיטן, ריף מאָ אַראַ אין פעטאָ!
 אזוי ווי דעיאָ פעטאָ איז איבאָ דן שוועל אַריבאָגיקומע —
 אַ קיש אין אַ גלעט — אין דן בלאַ-רחל'ע אַרימגנימטע:
 — בלאַ-רחל-לייבן-קרין, בלאַ-רחל-לייבן-מאַן!
 האַנטקאָ טאָג אי פֿון טאַנצע, פֿון שפּרינגע!
 — אין יאָך על מאָ ליגן אין בעטאָלי —
 אין אַיי-ליי-ליי-ליי זינגע!

VII. העיאָ נאָ, דן פעטאָ, ריף מאָ אַראַ אין ברידאָ!
 — אזוי ווי דעיאָ ברידאָ איז איבאָ דן שוועל אַריבאָגיקומע, —
 אַ קיש אין אַ גלעט — אין דן בלאַ-רחל'ע אַרימגנימטע:
 — בלאַ-רחל-לייבן-קרין, בלאַ-רחל-לייבן-מאַן,
 דעיאָ האַנטקאָ אי פֿון טאַנצע, פֿון שפּרינגע!
 — לאָזן זיי טאַנצע, לאָזן זיי שפּרינגע, —
 — יאָך על מאָ ליגן אין בעטאָלי —
 אין אַיי-ליי-ליי-ליי זינגע!

VIII. — אַך ברידאָ, אַך ברידאָ, ריף מאָ אַראַ מאַן חתן!
 — אזוי ווי דעיאָ חתן איז איבאָ דן שוועל אַריבאָגיקומע —

א קיש אין א גלעט — אין די פלה רחל'ע-ארומגומע ;
 — פלה-רחל-לייבן-קרין , פלה-רחל-לייבן-מאן !
 האנטוקא טאג — פין טאנצע , פין שפרונגע !
 — יאך על מאַ ליגן אין מאן בעמאל —
 אין אַל־ליו־ליו־ליו־זונגע !¹

.IX — גניץ-אראַם ⁽¹⁾ , גניץ-אראַם —
 עט עץ זיין , ווי דעיאַ הימו ⁽²⁾ אן רויט .
 צ'עט ⁽³⁾ אראַנקומע — עט עץ זיין ,
 ווי די פלה רחל'ע ליגט שוין טויט .

.X „גניץ-אראַם , גניץ-אראַם —
 עט עץ זיין , ווי דעיאַ הימו אן פלאַ .
 צ'עט אראַנקומע — עט עץ זיין ,
 ווי די פלה רחל'ע אן שוין גישטאַ .

.XI „גניץ אראַם , גניץ אראַם —
 עט עץ זיין , ווי צווא ⁽¹⁾ יידאַלאַך דרייען זאך ;
 זי זענע גיקומע נאך מאַן שבת־דיקן קלידאָ ,
 נאך מאַן וואַכענדיקן קלידאָ .
 נאך מיאָ אַליינט !

.XII „גניץ אראַם , גניץ אראַם —
 עט עץ זיין , ווי צווא יידאַלאַך דרייען זאך ;
 זי זענע גיקומע נאך מאַן שבת־דיקן צירונג ,
 נאך מאַן וואַכענדיקן צירונג ,
 נאך מיאָ אַליינט” . . . .

פסח וואָלאַראַט .

סאָבאַט שַׁחוּ .

⁽¹⁾ גייט ארויס , — ⁽²⁾ הומעל , — ⁽³⁾ עץ וועט — איר וועט . —
⁽⁴⁾ צוויי . —

אין דיטשישען לידערבוך „דעם קנאכען וואונדערהארן“¹⁾ געפינען מיר
 א 17 סטראפיק געדילט אף דוועלבוךע טעמע²⁾ .
 עס גינג אין מעגלדין צארטע
 פרוה אין דער מאַרנענשטונד
 אין אינעם בלומענארטען ,
 פרוש , פרעהליך אונד געזונד ,
 דער בלימלין עס כויל ברעכען וואָלט ,
 דאראום אין קראַנין צו מאַכען ,
 פאָן זילבער אונד פאָן גאָלד .

דעם טויטס צוקומען ווערט גענוי באשריבען אין צוויי סטראפיקן .	דאָ קאם הערצו געשליכען
גאר העסליך טהעט ער זעהען ,	אין גאר ערשעקליך מאַן ,
שויסליך וואר זיין געזוכט ,	דיע פארב וואר איהם פערבליכען ,
ער וויעט זינע צעהנע ,	קיין קלינדער האטט ער אן ,
אונד טהאט נאך אינען שרוטט	ער האט קיין פלוש , קיין בלוט ,
וואָל צו דעם מעגלדין צארט ,	קיין האַר ,
דאָס שיער פיר גראַסען ענגסטען ,	עס וואר אן איהם פערדארעט
דעם גריממען מאַרעס ווארד .	זיין האוט אונד פלעקסען גאר .

דער מיאוסער פארשוין וועגט זיך צום מיידעל מיט אַ רעדע , וואָס	דער מיאוסער פארשוין וועגט זיך צום מיידעל מיט אַ רעדע , וואָס
פארנעמט גאנצע 5 סטראפיקן .	פארנעמט גאנצע 5 סטראפיקן .
„ניין, שיק דין, מעגלדין, שיק דיר, דו מוססט מיט מיר אן טאנין !	„ניין, שיק דין, מעגלדין, שיק דיר, דו מוססט מיט מיר אן טאנין !
אין וואונדערשענען קראַנין ,	אין וואונדערשענען קראַנין ,
דער ווירד דיר גיכט געבונדען זיין	דער ווירד דיר גיכט געבונדען זיין
פאָן וואָהלרועכערען קרונטערן	פאָן וואָהלרועכערען קרונטערן
אונד צארטען בלימקליין .	אונד צארטען בלימקליין .

¹⁾ „Des Knaben Wunderhorn“ . — Alte deutsche Lieder, gesammelt von L. Achim v. Arnim und Clemens Brentano . — Heidelberg, 1806—8.

²⁾ „דער טאָד אונד דאָס מעדלען אים בלומענארטען“ . — די זאמלער האָבען עס איבערגעדריקט פאָן אַ קעלגער פלוגבלאט .

דער גרויסער מאָד ווערד איך געבאָננט
אונד בין אין אללען לאַנדען ,
נאָר ווייט אונד ברייט בעקאָננט .

„דו זענען איסט מיין וואַפּען ,
דאָס איך מיט רעכטע פּיהר ,
דאָמיט טהו איך אַנקלאָפּפּען ,
יעדעס אַן זיינע טהור ,
אונד וועגן זיין צייט איסט קאָמען שאַן ,
שפּעט , פּריה אונד אין דער מיטטען ,
אָם הילפט גיכטס , קר מוסס דאָפּאָן“ .

„דער ווייטער אין דער קרדע
איסט זיינע גראָסע צאהל ,
דיע ווערדען דיר פּערצעהרען
דיין שענהייט אללצומאל ,
זיע ווערדען דינע בלימלין זיין ,
דאָס גאָלד אונד איך דינע פּערלען ,
זילבער אונד קרעלשטיין .

„וויילט דו מיך גערנע קעננען
אונד ווייסען , ווער איך זי ?
זאָ הער מיין נאָמען גענען ,
ווייל דיר איהן זאָגען פּריי :

אן-און-פאר-יך , ד. ה. פון דער ליטעראַרישער זייט , איז דער מאָנאָ-
לאַנג באַנין שוין , אָבער צו דער אירענע פון דעם ווערק זענען די בלויווע צוויי
פּערזען פון ייִדישען נוסח :

„וואָס ענפּאָסטו מאָ , גוט יאָגע ?

יאָך בין דאָ גיקומע ציינעמע דאָני ייִנגו יאָגע ו“ —

— פּיל מער צונגעפּאָסט . — אין בייִדע לידער ווערט פּאַרגעשטעלט די אַבסאָלו-
טע אונטערמיַדלעכקייט , די איינזענע אונטערמיַדלעכקייט , דאָס בלונדע אַכוריות ,
די זינליכקייט אונטערלומפּערטקייט פון טויט . דער׳בער : וואָס וועגנער דער שרעק-
ליכער גאָסט רעדט , וואָס קורצער , קאָמענאָרישער זיינע וועגנענען און תשובות
זענען , דאָס פּולער , שטאַרקער און שוידערליכער איז דער איינדרוק , — אַלואָ
— דאָס בולטער און מעכטיקער ווערט אויסגעדרוקט דער גרויסגעדאַנק .
דער ווייטערדיקער שמועס צווישען „מעגדלנין“ און דעם טויט איז אויך
אַ בויסעל צו פּלוידערדיק . — איר פּאָטער האָט אַ סך נאָלד , זי איז גרויס ריך
צו בעלוינען דעם „ליבען טויט“ , — קר באַדאַרף , אָבער , נישט „קוין שאַץ“ .
— דער פּאָטער וועט פּאַר איר אוועקגעבען דאָס גאַנצע הוינגעזונט , — דער
איינערבאַרעמדיקער מאַן וויל , אָבער , נאָר זי אַלויין : איר משפּחה וועט פון
אום אויך נישט אוועקגיין , קר ווייסט , ווען צו קומען . — דאָס דערשראָקענע
קונד צאָפּעלט : „איך וויל מיך לערנען פּל המדות טובות“ , — זי בעט זיך :
„שענק מיר נאָך אַ וויל ו“ — נאָר דער העסליכער שאַמען טרעט נישט אָפּ ,
וואַרפט זי אום און גראָז , און רירט זיך צו צו איר יונג האַרץ :

איהר פּאַרב טהאָט זיע פּערוואַנדעלן ,

אינהר אויגליטן זייע פערקעהרט,
פאן איינער זייט צור אנדערן
ווארף זי זיך אויף דער ערד,
אלל וואללוסט אינהר פערנאנגען וואס,
קיין בלומליטן מעהר וואללט האלען
וואהל אום דעם גרוינען גראס.

די ערשטע סטראפע פון דער יודישער פאָעמע ענדיגט זיך אנדערש:
„גי גרוינען דאָך מי דעם גאנטסן האָז,
וואל דאָן נשמה גיט שוין אָס“.

דאָס זאָגט דער „אלטער זיידע“. — דערנאָך קומען II סטראפּען, וואָס
מאכען דאָס געדעכט אונפאַרגלייכליך שטארקער פון דעטשישען.

די סטראפּען II—VIII שמעלען פאַר אַ אויסערגעוויינליך רייענדיקע
סצענע, ווי דאָס מיידעל, וואָס ווייסט, אז איר איז געבליבען נאָר געצויילטע
מינוטען צו לעבען, געוויינענט זיך אָפּ מיט'ן גאנצען הויגעווינט. חלש'ענדיק
פאר'ן גרויזאמען שליה, ער זאל רחמנות האָבען אַף אירע יונגע יארען, האָט
זי אָנגעוויזען דערפאַר, אז אלע גאָהענטע האָבען זי זער ליב. די דערמאָנטע 7
סטראפּען באַווויזען, אז דאָס איז נישט געווען קיין באַרומעכץ. — „היינט איז
אַ טאָג פון טאָנצען, בון שפּרינגען“, — עפעס אַ פאַמיליען-שמחה — פּויליש
איר אויגעגעבן התונה? — און דאָס מיידעל האָט זיך פּלוצום אַרענגעלענט „אין
בעטאלי“. די שטוביקע ווייסען נישט, וואָס די סבה איז. פאַר זי איז רעכט,
אז דאָס איז נאָר אַ קאַפּרוז, — פּונדעסטוועגען זאָגט איר קייןער קיין הויך
וואָרט נישט, — מ'בעט זיך באַ איר מיט ווייכע, גוטע, וואַרומע רעד: „בלה-
רהל-לעבען-קריון, בלה-רהל-לעבען-מאן!“ — זי הייסט זיך אַרענגרעפּען אַיין
מינוטליך פון דער משפּחה נאָכ'ן אנדערן, און אויטליכער, צו וועמען זי ווענדט
זיך מיט'ן בעפעל, דערפּוילט היכף איר ווילען. מ'איז איר געהאַרצואַס, ווי צו
אַ בת-מלכה. אַרענגעקומען און — „אַ קוש און אַ גלעט — און די בלה-רהליע
אַרומגענומען“, — דאָס יונגע קינד באַדט זיך און צערטליכקייט, זי איז דער
צענטר פון אלגעמיינער צונגעבונדענקייט. און פון אזא גליק, פון אזא אונגענד-
ליכער, אָפּגרינגליכער ליבע מוז זי אוועקגיין אין קאלמען פינסטערן קבר. אַ
מאָדע טיפּער טרויער שמעקט און איר ענטפער: „יאָר על מאַ לוינ און
מאָן בעטאלי! — און אוי-לוי-לוי-לוי זונגע זי!“ — מיט וועלכען עס ענדיגט זיך אויס-
ליכע פון די 7 סטראפּען, וואָס פאַרגרעסערען ביז גאָר דעם ווייטיג פון דער
גרונטאירע.

די פאָעמע שליסט זיך מיט 4 סטראָפּען , וואָס בילדען אַב/אוינגענארטיק-
מיסטישען , האַרצקלעמענדיקען אַקאָרד .

№ 107.

צווייטער וואַריאַנט .

— איך , שוין מעטיען , זיך מאָ ⁽¹⁾ אין גארטן ,
זינג מאָ אַ ליד אין שפּיל מאָ אין קארטן .
איך בין שוין , מאן פאָטאָ אי רעד , —
ס'איז נישטאָ קין מענטש צי מאָ גלאַך .
...ווי ביטאָ ⁽²⁾ קומט אָן דעם מענטש דעיאָ טויט , —
ווי דעם אַרומאן דאָס שטיקאל? ברויט !
אוי , אלטאָ זירי , לאַ מאַך שוין לייבן
פאָ מאן פאָטאָ אין מיטאָ ס'ווינגן !
מאן פאָטאָ אין מאן מיטאָ זיי האַבן מאַך לייב ,
זיי וואָלטן דאָ ⁽³⁾ אווענגיין ⁽⁴⁾ דאָס אלץ פּוין די שטיב"ו!
— אלץ פּוין די שטיב לאַוואַך שוין שטיין
צי דיאָ בין אַך גיקומע — די וואָסט מיט מאָ גיין" .
— אוי , אלטאָ ⁽⁵⁾ זירי , לאַ מאַך שוין לייבן —
פאָ מאן שוועסטאָ אין ברידאָ ס'ווינגן :
מאן שוועסטאָ אין ברידאָ זיי האַבן מאַך לייב ,
זיי וואָלטן דאָ אווענגיין די גאָרניג שטיב"ו" .
— די גאָרניג שטיב לאַוואַך אַך שוין שטיין —
צי דיאָ בין אַך גיקומע — די מיסט מיט מאָ גיין" .
— אוי , אלטאָ זירי , לאַ מאַך נאָך לייבן —
פאָ מאן פעטאָ אין מימי ס'ווינגן :
מאן פעטאָ אין מימי זיי האַבן מאַך לייב , —

⁽¹⁾ mo (מיר) . — ⁽²⁾ bito (ביטער) . — ⁽³⁾ do (דיר) . — ⁽⁴⁾ אוועק-
געגעבן . — ⁽⁵⁾ alto .

זי וואָלטן דאָ אווענגינגן דאָס קינד פֿון די וויג! —
 דאָס קינד פֿון די וויג לאָז אָך שוין ווינגן:
 ווען יאָך עץ עס דארפֿן — על אָך עס קרינגן. (1)
 — אוי אַלטאָ זידי, לאָ מאַך שוין לויבן —
 פֿא מאַן בשרץ זיווק (2) ס'ווינגן!
 — דאָן בשרץ זיווק עט דאָ (3) גופעלין —
 א שוואַרץ הופּה'לע עט מוין דאָ (3) שטעלין.
 א שוואַרץ הופּה'לע אין דאָך בויטאָ, —
 גי גיווינגן דאָך מיט פֿאַטאָ אין מיטאָ,
 גי גיווינגן דאָך מיט'ן גאַנטסוין האָז:
 דאָן בשרץ' נשמה גיט דאָ שוין אָס!

וואַרשאַ מלכה קאַרנזייער 15 יאָר.

№ 108.

דריטער וואַריאַנט.

<p>האָבן מיך זייער האַלט, זי ערן פֿאַר מיר ניט זאלעווען טונען מיט גאָרד. — טונען מיט גאָרד מוין בלייבן שטוין, אין שרה'ינקע, די שיינע-פֿינע מירעלע. מוין דאָך מיט מיר גוין. — מיין טאַטע או מאַמע האָבן מיך זייער לויב, זי ערן פֿאַר מיר אוועקעבן</p>	<p>שטייט שרה'ינקע לעבן שפּיגל און זאָגט: — אין בין שוין או מיין טאַטע אין רינד (4), ווער אין נאָך צו מיר גלייך? דאָ קומט אַנ'אַלטער, א גריי- זער מאַן און זאָגט: — אין בין צו דיר גלייך. די מוסט מיט מיר גוין. — מיין טאַטע או מאַמע</p>
--	--

(1) ריכטיקער ווי אין I, 23, I, 106, (2) ווייג, (3) do (מיר).
 (4) זי ב' 107, דריטער פֿערו.

און שרה'ינקע, די שיגע-פיינע מירעלע, מוז דאך מיט מיר גיין". ש. אג—סקי י.	א קינד פון וויג". — דאָס קינד אין וויג אַט בלייבן אין דער היים,
---	---

№ 109 .

- I. איינסט וואָלדן וויר אנפאנגן צו שפרעכען פאָן דער לעבען וועלט.
 וועגן איינער מוסס אבשיידען, ויאס ניטצט יהם אלץ זיין געלד?
- II. בית יסט איין הויז⁽²⁾, דאָס טוט זיך ום מיר ווערפען⁽³⁾.
 דער מלאך-המות שמעהט צו קאָפּף ונד טוט דען חלף שערפען.
- III. גראָסע גדולות האב יך געהאבט, זינט יך בין געבאָרען;
 יעטצט ווירר מאן מיך ווענפיהרן, ניכט גערניטען, ניכט געפאָהרען.
- IV.⁽⁴⁾ דאָס האב יך וואָהל געוואוסט, יך ווערר ניכט עוויג לעבען.
 העטט עם מיר אבער ניכט פאָרגעשמעללט, יך וועררע מיססען
 דעכנונג אבגעבען.
- V.⁽⁵⁾ היין, היים, היין, עם קאנן ניכט אנדערס זיין;
 וועגן מאן מיך שאַן רופט, דא מוסס יך יא שאַן גייהן.
- VI. יודוי שלעגט מאן מיט דער רעכטען האנד,
 רבותי-לעבען, דרעהט'ם מיך ום מיט דעם פנים צו דער וואַנד.
- VII. זאנפט וואר זאָנסט מיין גאנצעם לעבען,
 יעטצט מוסס יך מיך דעם מלאך-המות ערגעבען.
- VIII. תברה-קדישה⁽⁶⁾ האַנדעלטיט דאך ביושר,

⁽¹⁾ „יעוור. סטארונא“, II, 64. — ⁽²⁾ זיי 110 №, דרוטע סטראָפּע.
⁽³⁾ אונפארשמענדליכער אויסרוק. — ריכטיקער, זייט אויס, איז דער צוויי-
 טער פערז III אין ג' 110. — ⁽⁴⁾ פארגליך ג' 110, IX.

- בעגראבט'ס דען ארמען זאָ ווי דען עוישר !
- IX.** מאַטע ונר מאַממע , טוט ניכט ום מיך קלאַנגען ,
וועגן מאן מיך ווירד וים דער קהלה רויסטראַנגען .
- X.** יהודים גלויבען אן איינעם איינצען גאָטט ,
דאָרום לאַססט מיך זאָנגען דאָס לעטצטע וואָרט : „אחר“ .
- XI.** פֿל קהלה הקדושה טוט'ס מיך ניכט פֿלאַנגען ,
דען גאָנצען לעבען טאָג ימערפֿאַרט דיע וירוי צו זאָנגען .
- XII.** לומדי תורה ברויבען דאָך קיין געלד ,
דאָ זיע דאָך האַפּפֿען אָף איינע בעסערע וועלט .
- XIII.** מייע פֿיססע פּאָנגען אן צו קהלען⁽¹⁾ ,
דיע פֿלי-זמרים פּאָנגען שאָן אן צו שפּיעלען .
- XIV.** נשים צדקניות , זיהר פּראָממען ווייבער ,
געבעט צדקות ום דער געוונדהייט אירער לייבער .
ב ע ר ל ! נ⁽²⁾ . א . קירשנער .

№ 110 .

II.	I.
א מאַכט :	די וועלט איז קיילעכיק .
אַב רחמים שוכן מרומים .	ווי אַ הינערשער איי .
אז אָך אין ווי די קלוגע קינדער .	פֿין דער וועלט אוועקצוגיין
וואָס זיי פֿלייבן יתומים .	איז דאָך זייער וויי .

⁽¹⁾ ווי ג' 110 , V . --

⁽²⁾ „מיטטיילונגען“ VIII , — גערוקט מיטן טיטעל : „שוואַנענליעד
איינעם קאנטארס“ , העם פּוּג'ס אינהאלט איז נישט צו זיין , דער שטאַרבענדי-
קער זינגער זאָל זיין דוקא אַ חזן .

טױט דעם מעַנשׁן באַשוּנגען .
רױפּט זשע אַרײַן מיין ווייב
אין קינדער
זאַלן זײַ מיך שוין בעוויינגען .

VIII .

ז מאַכט : זײַט זשע מיך געוונד ,
מיין ווייב אין קינדער ,
גאַט זאַל אַך (2) מפרנס זײַן
יעדערין בעוונדער .

IX .

ח מאַכט :
חברה קדישא, ירליכ (3) לײַט ,
רױפּט זשע אַרײַן מיין ווייב
אין קינדער ,
אין שטעלט זײַ בני דער זײַט .

X .

אָדער ח :
חברה קדישא, ירליכ מענשן ,
רױפּט זשע אַרײַן מיין ווייב
אין קינדער , —
לאַמײַך זײַ בענשן .

XI .

ט מאַכט : מינט אין פען

III .

ב מאַכט : בית—א שטיב, —
אנעברה אוועקצוואַרפן ,
אין דער מלאך=המות
טױט דעם חלף שאַרפן .

IV .

ג—מאַכט : געלט אין גיטם
אין דאָך הבל הבלים .
די גאנצע וועלט אין דאָך
זײַ אײַן חלום .

V .

ד מאַכט : די הענט מי (1) די פּים
הויבן אָן צו קולן ,
אין די פּיפּלן פיגים האַרצין
הויבן אָן צו שפּילן .

VI .

ה מאַכט : המאיר לאַרץ
ולררים .
אין אז דער מענש שטאַרבט
אָהן מצות ,
אין ער דאָך זײַער אַרים .

VII .

ו מאַכט : וויסע קלידער

(1) מינט . — (2) אײַך . — (3) ערלויבע . — אין דעם שטעטעל 5 א ב ג ע
און אין אוינגקע אנדערע ערטער רעדט מען „מיטן תירוק“, ד. ה. אין
א סך ווערטער שפּרעכט מען ע אױס ווי ז . — מױזאַט דאָרט : ירליך (ער-
ליך) , פּורד (פּערד) , רידער (רעדער) , גינגען (געוונגען) און ז . ו .

רעכט זשי אף⁽¹⁾ א שוויבאלן
אין ציגט זשן אן א ס'כט⁽⁵⁾.

XIV.

ל מאכט : לאמיר זיך גזונגען.
מיין ווייב אין קינדער ,
וואָרעם ס'איז דאָך פֿין מיר
שוין דער עק .
אין מ'טראַגט מן, אוי,
באלד אוועק .

XV.

— צדקה תציל ממות .
גיט צו דער לוייה !
אבא קראוויצען , 21 יאָר .

איזניט מיגראַד⁽¹⁾ אויסצישרניבן .
אז אָך אין וויי איז מיר ,
וואָס ס'ע קען שוין גיטס מיין
ווייב אין קינדער בלייבן .

XII.

י מאכט : יאָ , יאָ ! כ'אָ⁽²⁾ גימזנט,
אז איך וועל אייביק לייבן , —
אין צום סוף דאָף⁽³⁾ איך דאָך
דין וחשבון אָפּציגיבן .

XIII.

דין וחשבון אָפּציגיבן
איז דאָך זייער שלעכט .
כ'אָבנע (קיעו . ג.)

№ 111.

וואַריאַנט .

II.

אוי , די ב מאכט דאָך :
בית — אי דאָך א שטיב .
עס איז א שאַד אוועקציוואַרפן ,
אין דעיאַ מלאך-המות
מיט די שוועיאַר שאַרפן .

I.

אוי , די א מאכט דאָך :
"אָב הרחמים שוכן מרומים" .
אָך אין וויי אי צו אַזאַל⁽¹⁾
קינדאָ ,
וואָס בלאַבן אַרומי יתומים .

(1) מעגליך , — (2) כ'אָב . — (3) דאָרף . — (4) אָף . — (5) דאָ מאכט
דער זינגער אַב'אָמערקונג : „ווייטער האָט דער שטארבענדיקער שוין גיט נע-
האט קיין כח און האָט גיט געקענט אויסזונגען דעם גאנצען אלף-בית" . —

פּאַבלאַבט שוין מוּאָ גוֹונט ,
 אַלץ מאַנן שכנים ,
 דעיאָ סוד , וואָס יאָך אַך
 מנגל גווען .
 זאָגט נישט אָס פּאָ קיינעם .

VIII.

די ז מאַכט דאָך :
 פּאַבלאַבט שוין מוּאָ גוֹונט ,
 מאַן וואָב אין קונדאָ ,
 גאָט זאָל אַך מפרנס זאָן
 יעדערן באַזונדאָ .

IX.

אוי , די ח מאַכט דאָך :
 די חברה קדישה —
 דאָס זענע דאָך הייליקן
 מענטשן .
 ריפּט אַראַ מאַן וואָב אין קונדאָ ,
 ער אַך זיי בענטשן .

X.

אוי , די ט מאַכט דאָך :
 די טונט מן די פּעדע ,⁽³⁾
 עס קע נישט אַלץ באַשראַבן .
 וואָס דעיאָ אייבאַשטאַ⁽⁴⁾
 טוט מוט אַ מענטש ,
 מיין אַ⁽⁵⁾ עס פּאַלירן .

III.

אוי די ג מאַכט דאָך :
 אַ גוטעס געלט אַ בלוט .⁽¹⁾
 דאָס גאַנטסן לייבן פּין אַ מענטש
 אין אַזוי ווי אַ חלום .

IV.

אוי , די ד מאַכט דאָך :
 די הענט מן די פּים —
 זיי הייבן שוין אָן צו קילן ,
 אין די ריראַלעך פּין מאַן האַרץ
 הייבן שוין אָן צו שפּילן .

V.

אוי , די ה מאַכט :
 „המאיר לארץ ולדרים“ .
 אז אַ מענטש שטאַרבט אָהן מצוות ,
 איז אַ זיאָ⁽²⁾ אַרומ .

VI.

אוי , די י מאַכט :
 די וואָסן קלינדאָ —
 זיי טוען דאָך אַ מענטש באַשינע .
 ריפּט אַראַ מאַן וואָב אין קונדאָ ,
 ער אַך זיי באַזינע .

VII.

אוי , די ז מאַכט :

⁽¹⁾ קענטיק, פּאַרדראַבען פּון „גוטס אין געלט איז הכל הבלים“ (ווי ב
 110, IV) — ⁽²⁾ זער . — ⁽³⁾ פּעדער . — ⁽⁴⁾ אייבאַשטאַ . — ⁽⁵⁾ מוז ער . —

א מענטש קען ניש אייביק
 לייבן .
 אין צימס סוף אין צימס סוף
 מוז עיא דין וחסבון אפניבן .⁽¹⁾
 א . ב . כץ .

XI.
 אוי , די י מאכט דאך :
 יא , יא , יא !
 עס אי דאך טאקן אמת :
 סאטאטשעוו .

№ 112 .

אין אזוי פאלאטין :
 וויינט אין קלאגט, קינדאלאך , -
 עטץ אש ניש קין טאטין !

IV.

די וועלט אי קאלעכדיק
 ווי א הינערן אי :
 פון די וועלט אוועקצינגין
 אי דאך ווינד אין ווי .⁽⁵⁾

V.

א בעל-הבית פון א שטיב
 אי שוועיא⁽⁶⁾ אוועקציווארפין .
 פליצלינג קומט דעיא מלאך-המות
 נעמט נ'חלף שארפין .⁽⁷⁾
 ח . לעווקאוויטש .

I.
 דאָט ליקט א יונגמאן
 אף זאן קראנקן בעט ,
 פליצלינג קומט זאן וואבעניו
 אין בייט בא'ניעס א גט .

II.

— א גט , אוי א גט
 קען יאך דא⁽²⁾ ניש גיבן :
 גיי אין לויף אין בית-המדרש
 אין בייט , אז יאך וואל לייבן .

III.

ראבטס א שוויבאלין ,
 צינג⁽³⁾ א לאכט⁽⁴⁾
 סאטאטשעוו .

(1) פארגלעך מיט דער צענטער סטראפע אין ג' 350 בא ג.מ.
 (2) דור . — (3) צינדטס , — פויליש-יודישע פארס פון אימפעראטור
 ראבטס — ריבט , ריבען ווי ; צינג — צינדט , צינדען ווי . — (4) פארגלעך ג'
 XIII , 110 . — (5) ווי ג' 110 , I . — (6) שווער . — (7) די סטראפע שטעלט ,
 קענטיק , פאר אביאבערארבעטונג פון III אין ג' 110 .

№ 113 .

וואַריאַנט 1 .

- I. דן גאַנצע וועלט איז קיילעכדיק,
אזוי ווי א הינערן און .
פון דער וועלט אוועקצוגיין
איז דאָך ווינד און וויי .⁽²⁾
- II. אוי, דאָרטען ליגט א יונגערמאן
בא זיין קראַנקען בעט, —
קומט צוגיין זיין ווייבעלעך
און בעט באַ אים אַ גט .⁽²⁾
- III. — „אוי, אַ גט, אוי, אַ גט קען איך דיר נישט געבען,
קען איך דיר נישט געבען .
גיי און לויף אין בית המקדש⁽³⁾ אריין
און בעט, אז איך זאל לעבען .⁽²⁾”
- IV. „אוי, וויינט זשע, קלאַנט זשע, קינדערלעך, קינדערלעך,
און צינדט שוין אַן ליכט אין אלע פּאלאַסען, —
וויינט זשע, קלאַנט זשע, קינדערלעך:
עס זיין שוין מוין קוין טאטען .⁽²⁾”
- V. „וויינט זשע, קלאַנט זשע, קינדערלעך, קינדערלעך,
און צינדט שוין אַן ליכט אין אלע רוייען, —
וויינט זשע, קלאַנט זשע, קינדערלעך:
עס זיין שוין ענקער טאטע פּערלירען .⁽²⁾”
- VI. אַ בער הבית פון זיין אייגען היז, פון זיין אייגען היז
איז שווער אַרויסצוואַרפען, איז שווער אַרויסצוואַרפען .

⁽¹⁾ צופאַליק, מיט דער ליטעראַטישער אַרטאָגראַפיע .

⁽²⁾ דו צוויי פּערזענען — בוס . — ⁽³⁾ דאָרף צו זיין: „אין בית המקדש” .

בא מיר שטייט דער מלאך המות
 און טוט דעם חרף שארפען⁽¹⁾.
 לעגנט שײַן (קאלזש. ג.). מרדכי רובינשטיין.

№ 114.

דער מלאך המות מיט דעם קראנקן.
 דער קראנקער טיניעט אײן מיט דעם מלאך המות.
 פאר דעם טויט.

1².

קראנקער: גיט אוועק פון מיר,
 שטייט נישט ביזא מיין טויער,
 טרעט מיר שוין אָפּ אײן מעניט.⁽³⁾
 דוא ביסט געקומען פון אײן עק,
 דוא גיסט פון מיר נישט אוועק,⁽⁴⁾
 דוא צאפסט פאן מיר מאן לעצט ביסיל בליט;
 דוא ביסט געקומען וויא אײן אשפעיאָען,⁽⁵⁾

(1) די צוויי פערזען — ביס. —

(2) ה' פ. גראובארד — אין סאָכאטשעוו (ווארש. ג.) און הי-
 ש. לעהמאן — אין בלוינע (אויך ווארש. ג.) האָבען, אײַנער אונגאַהענגיק
 פון אנדערן, פארשריבען א 11-פערזיקען פראַממעט, וואָס אנטשפּרעכט דערדאָ-
 זיקער סטראָפּע, — נאָר מיט די וויטער אָנגעוויזענע וואַרזאָנטען. —
 (3) מעניט — ווארשעווער פאָרם. — אין סאָב. אין בלוינ. פראַג. (וין
 פּרזערויקע אָנמ.) פעלט דער פּערז; אָנשטאַט אים קומט: אין ס. — „גיט פּײַן
 מאָ אוועק“; אין ב. — „גיט פּײַן מאָ אוועק, גיט אוועק!“ —
 (4) אין סאָב. און בל. פראַג. — פעלט. — (5) אין סאָב. פראַגמ. ריכטני-
 קער: „אזוי ווי אשפיאָען“ (און בל. פראַגמ.: „אזוי ווי אשפיאָען“).

וויא אויף איין אַזעק־צײַגען⁽¹⁾
 מיין נשמה⁽²⁾ צו נעמען געשווינד .
 מיין שלאָף האָסט דוא פּערלאָשן⁽³⁾ .
 אַנדער איך האָב נאָך עפּעס גוטעס גענאָסען⁽⁴⁾
 דוא נעמסט מיך אַזעק פּאָן מיין ווייב אונ קינד .⁽⁵⁾

2 .

מלאַך המות : ברודער , אז איך האָבע דיך געטאָהן אַנפּאָנגען
 אז עס וואָלט גיוועזען אין מיר בעלאַנגען ,
 אזוי וואָלט איך דיר דינע שמועצן געדענקט ,
 איך וואָלט גיהאט אין זינען ,
 אזוי וואָלט איך אויף דיר רחמנות בעקאָמען ,
 איך וואָלט דיר דיין נשמה געשענקט .
 נאָהר איך בין דאָך נאָהר איין פּראָסטער שליח ,
 איך בין דיר געקומען איין שרייבן און בוך , —
 דוא מוסט שוין מיט דינע ליפּען פּערבייסען ;⁽⁶⁾
 דיא זאך איז שוין אזוי געבליבען :
 עס שטייט שוין אין בוך געשריבען , —
 מען קען שוין דיא גיורה קיין מאָהל נישט צורייסען !⁽⁷⁾

3 .

קראַנקער : ברודער , דוא ביסט גירעכט :

(1) אין ס. פ. : „איין אזוי ווי א זאקאצונאָן“ . (אין ב. פ. : „איין אזוי ווי א זאקאציער“). — וואָל דאָס פּאַרדאָרבענע וואָרט באַשטי-
 מען : „עקזעקוציאָן“ ? — (2) אין ב. פ. : „מאָן לויבן“ . —
 (3) אין ב. פ. : „די לאַמפּין אָט מין מאָ אַסגילאָשן“ . —
 (4) אין ב. פ. : „ס'אַראָ גיץ אַב'אָך אָף די וועלט גינגעסין ?“
 — (5) אין ס. פ. — פּעלט דער פּערו ; אַנשטאַט אים : „האַנט מיין
 אָך , געבאָך , די ליפּלאַך פּאַבאָסין“ . — (6) וואַריאַנט פּון דעם
 פּערו ווי באַ ג.מ. , ג' 349 (ו' 304) . — (7) באַ ג.מ. (l. c.) — וואַריאַנט
 פּון דעמאָניקען פּערו .

איך האָבע נאָך אויף דער וועלט גאָהר נישט פארעכט,
 אונ איך מוז שוין מיט דיר גיין ;
 עס וועט נישט העלפן מיר ,
 איך מוז שוין געהען מיט דיר , —
 עס וועט מיר נישט העלפן מיין געוויין !⁽¹⁾

4.

מלאך המות: ברודער, וואָס ביסט דו און וואָ איין אויסנאָמע ?
 איך געהם רייכע דאָמע ,
 אונ דער צו יונגע מענער ;
 איך געהם דאָמע שיינע ,
 איך דערבארעם מונך נישט איבער קיין קינדער קליינע ,
 וויא און צו מיר, וואָס איך בין אזוי ארייבער קעגער !
 היינט, און איך קום צו דיר צו געהן ,
 מאַכסט דו אנרוים געוויין ,
 גלייך וויא דו וואָלסט גיהאט אויף דער וועלט איין ווערט .
 האַלט זיך נישט אזוי שמאַליך :
 דו וועסט באלד ליגען אזוי וויא איין שמוק האַליך ,
 דו מיסט שוין געהן און דער היילע ערד !

5.

דו פרוי: איך שטעהע דאָך פאָן ווייטען ,
 אונ איך קוק מיך ארום פאָן אללע פיהר זייטען ,
 מיט טרערען טיהע איך מיך בעגיסען .
 אוי, דו ליבער מאַן ,
 זינא שוין אויף מיר דאָן ,
 איך זאָל נאָך אויף דער וועלד עפעס גיטעס געניסען .
 און איך האָבע גענומען מיט דיר חופה קדושין ,
 מיט "הרי את" האָסט דו געמאַהן אזוי אַליבע בעשליסען, —
 איך בין דאָך גיוועזען דו גליקליכסטע פאָן דער וועלט .

(1) וואַריאַנט בא ג.מ. , 305-טע זייט .

אַבער היינט בלייב איך איינע אליין ,
 איך בלייב עלענד אזוי ווי איין שטיין , —
 איך וועל שוין מוזען ליידען נויט אונ קעלט !

6 .

קראַנקער : מאַכטער מיניע , דוא בוסט דאָך נישט איינע .
 וואָס טראַכטט דוא אזוי איבער מיר ?
 גיט אוועק פון מיר :
 איך וועל זיין איין מליץ יושר פאר דיר !
 טייערער ווהן , טייערער בערלאַנד ,⁽¹⁾
 פאר מיין טויט געב מיר דיא האַנד ,
 דוא וועסט מיר נישט פּערזאָגן ,
 דוא וועסט איין גאנץ יאָהר נאָך מיר קדיש זאָגן .

7 .

מלאך המות : זעה נאָהר , דוא פּערסאַרלעטער⁽²⁾ מענטש ,
 גאָט האָט דיר אַגאָר נישט גיבענשט .
 נעהם דיר נאָהר איין ראיא פון דעם ווערעמול
 פון דער ערד .
 דען דאָס ווערעמול פון דיא ערד
 האָט דאָך גיט גאָט חן געקריגען .
 דאָס גליק פון אללע יודין , —
 דו מוזט דאָך ליגען מיט דיא ווערעם צו גראָד .
 ענדע .

⁽¹⁾ המוביזשע אויסשפראך פון וואָרט „בר: לאַ אַנט“ . — דאָס וואָרט
 געמינט זיך אויך אין שלום-עליכום , צווייט און צושפרייט . —
⁽²⁾ פארשטונקענער . — אין פּוילען זאָגט מען : „גיסרו צע“ . ד. ה. —
 שטינקענע . —

דאָס ליד איז גערודקט אין טאנדעטבוֹכעל מיט'ן טיטל :
 „צוויי גלוקליכע לידער (1 גלית הפלשתי, אָדער דיא מלחמה דוד מיט
 גלית'ן . (2 מלאך המות מיט דעם קראנקען וויא דער מלאך המות טאנעט און
 מיט'ן קראנקען פאר דעם אָפּשטארבען . — פּערלאַנג און אויגענטהום פון הע-
 גיך לאַפּידות ספרים האנדיל אין טשענסטאָהאו . — פּיעטרוֹב . תרס"ד .
 בדפוס שלמה בעלזאָטאָוסקי” .
 2 זיטלעך פארנעמט דער שער , 13 — די פּורום-שפּיל , און 5 — דאָס
 ליד פון טויט .

קײן מַח בּר אױז נישט אָנגעװױזן .
 דער , וואָס האָט דאָס בױכעל איבערגעגעבען צום דרוק , האָט זיך
 געװױסענע האַפּטיק געהאַנדעלט : ער האָט פאַרשרױבען צװױ פּאַלקסטױמליכע זאַכען
 (די פּורום-שפּיל און דאָס ליד) און זײ פאַרקויפט אַ מוכר-ספרים , כדי צו פאַר-
 דינגען אַ פּאַר רובל ; אָבער ער אױז געװען אַף אױפּול ערליך נישט אַראָפּצו-
 שטעלען זײן נאָמען , אַלס אױטאָר , אַף די װערק , װעלכע ער האָט אָפּגענו-
 מען פון פּאַלקסטױנד . —
 איבערדרוקערדיק דאָס ליד , האָב איך איבערגעלאָזט די גענויע אַרטיאָ-
 גראַפיע פון אַריגינאַל , מיט אַלע אַרע גרױזען , — בלױז די צװױכענס פון דער
 אינאַפּרױנקע רױטקער אױסגעשטעלט .

№ 115.

**דאָס ליד פאַן דעם קראַנקען
 מיט דעם מלאַך המות .**

(וואַריאַנט פון נ' 114)

I. גיטא אועק פאן מיר ,¹
 שטיי נישט בייא מיין טיער ,

¹ מיט פּעטיט זענען און דעמדאָזיקען וואַריאַנט געזעצט די אַלע
 פּערזען , אױסדרוקען און װערטער , וואָס געפּינגען זיך אױך אין נ' 114 . —

טרעט מיך שוין אפ איין מינוט .
 דיא ביסט גיקאממען פאן איין עק ,
 צו נעמען מיין לעבען אוועק . —
 די צאפסט פאן מיר אויס מיין לעצט ביסל בליט¹ .
 די ביסט געקאמען ווי איין ראש-באין ,
 אין דיינעם עקזיסאן ,
 צו נעמען מיין גשמה געשווינד .
 מיין לאמף האסט די פערלאשען ,
 איך האבע אויף די וועלט קיין שים גיסס נישט גענאמען ,
 די געמסט מיך אוועק פאן מיין ווייב און קינד² .

II. שטווערט דער מלאך המות צום קראנקען :

איך וואלט דיך נישט געוואלט פאנגען .
 עס זאל נאר זיין אין מיר צו בעלאנגען ,
 וואלט איך דיינע שמערצען געדענקט , —
 איך וואָלט געהאט אין זינען ,
 איך וואלט אויף דיר רחמנעם בעקימען ,
 איך וואלט דיר געווען דאס לעבען געשענקט .
 איך בין דאך נאר איין פראסטער שלוח .
 איך בין דיר געקאמען איין שרייבען אין ביער , —
 מיזט די מיט די ליפען פערבייסען .
 די זאך איזט שוין פערבליבען , —
 אז עס ווערד אין ביער איין געשריבען ,
 אבער די גורל פאן הימעל קען מען נישט צו רייסען .

III. זאגט דער קראנקער צום מלאך המות :

ברידער , ברידער ! דיא ביסט גערעכט .

¹ וואריאנט פון די עטליכע פערזען געפינגען מיר בא ג.י.מ. , אין נומער 349 (1' 304) . — ² דאָס זאָגט דער הילח .

איך האבע, אבער, אויף דער וועלט קיין שום גימץ
גאר נישט פּערדעכט, —

היינט ווילסטו דיא מיך שוין קענען! —
וויפיל בליט איסט פאן מיין מוטטער אפגערינגען,
איידער זיא האט מיך געווינגען, —
יעצט ווילסטו דיא מיך פאן דער וועלט אַוועק נעמען.
וויפיעל טרערין זענען אפגערינגען פאן מיין מוטטערס אוינגען.
איידער זיא האט מיך דערצווינגען, —
וואס קאממט מיר אלעס דערויס?
היינט ביסטו דיא געקאממען,
מיין לעבען נישט ציא פּערנינגען.
אוי, געוואלד, איך האלט דאס נישט אויס!

IV. אוי, ווי איסט מיר,

אז איך מין שוין גיין מיט דיר
אין אזוי איין ווייטען וועג.
ווארט איין מיניט:
איך וועל נעמען איין אבשייד
פון מיין ווייב אין קינד אין מיין גאנץ פּערמעגן.
אלע שטייען ארים פון דער ווייטען
אין ווייטען נישט, וואס עס קען באטייטען,
וואס איך טיה אזוי פיל וויינגען אין קלאנגען.
הארט אויס, איהר קינדער,
יעדערער באזינדער:
איהר זאלט נאך מיר איין קרש זאגען.

V. זאגטו דיא מאַכטער צום קראַנקען:

טאטע געטרייער,
עס ברענט אין מיר איין פייער,
אז דיא גייסט שוין פאן מיר אוועק!¹

¹ אנשלאגנישע דרש פּערזען פא ג.מ. אין גומער 349 (ו' 303).

אז איך קיך דורך אן אצינד ,
 פאן טרערען בין איך שוין בלינד ,
 ווי דער ליבער גאט מאכט שוין פון דיר איין עק .
 דו האסט מיר צוגעזאגט פאר אלע מענשען ,
 אז די וועסט מיך צו די חופה בענשען¹ ;
 דו האסט געזאלט זיין איין טאטע צו מיר ;
 אבער היינט איזט אויף מיר גאטעס צארן ,
 וואס איך בין , נעבעך , אזוי פערשאלטען געווארען .
 אזוי וויי ווי שלעכט און ביטער איז מיר !

VI. זאגט דער קראנקער צו די מאַכטער :

טאכטער מיינע ,
 דיא בוסט דאך נישט איינע ,
 וואס די בלייבסט אזוי עלענר אליין .
 זיין נישט איבער מיר :
 איך וועל זיין איין מליך-יושר פאר דיר ,
 אז די זאלסט האבען ביי אלע מענשען חן .
 איך האבע דיר טאקעש צוגעזאגט פאר אלע מענשען .
 אז איך וועל דורך צו די חופה בענשען ;
 איך האבע געזאלט זיין איין טאטע צו דיר ; —
 אבער היינט איזט און מיר איין גרויסער נויט :
 די זעהסט דאך , ווי עס שפילט זיך מיט מיר דער טויט .
 אזוי וויי , ווי שלעכט אין ביטער איז מיר !

VII. זאגט דיא מאַכטער צום קראנקען :

טאטעני , איך פאל ארויף אויף דיר אצינד ,
 אז די זאלסט מיר מוחל זיין מיינע זינד ,
 וואס איך האבע קיינען דיר געזינדיגט .

¹ אנאלאגישע צוויי פערזען בא ג.מ. (I. c. , ז. 304) .

פילייכט וועסט דיא דייך קענען אפ בעטען,
 אז דער זינדיגער טוט זאל דייך אפטרעמין,
 אז דוא זאלסט נאך זיין איין טאמע צו מיר.
 וואס האסט דיא דען קיינען גאטט געטיען,
 וואס דער מלאך המות טהיט זיך אזוי ביי דיר באמיען?
 צו ביסט דיא דען שוין אזוי אלט?
 דיא גיסט פאן מיר אוועק אזוי געשווינד.
 איך בין דאך פארט בייא דיר איין איינציג קינד,
 און דיא לאסט מיך איבער ווי איין פייגעלע אין וואלד.

VIII. זאגט די פרוי צום קראַנקען:

איך שטייא מיך גאר פאן דער ווייטענס,
 אין איד קיק מיך אים פאן אלע וויטען,
 מיט טרעירין מי איד מיך באניעסען, —
 בעהט איד דייך, מיין ליבער מאן,
 זייא אויף מיר דו,
 אז איד זאל נאך קאנען עפעס גיטן געניסען:
 איך האבע מיט דיר גענימען הופה וקדושין,
 אין מיט „הרי אתה“ האט זיך געטיען אינזער ליבע פערשליסען.
 איך בין גוועזען די גליקליכסטע אין דער וועלט, —
 אבער היינט איסט אויף מיר גאטס צארן,
 וואס איד בין אזוי, נעבעך, פערשאלטען געווארן,
 אז איד וועל מיוען ליידען הינגער אין קעלט.

[IX.]¹ זאגט דער קראַנקער צום מלאך המות:

וואס וועסט די דערפון האבין,
 אז מען וועט מיך שוין בעגראבין?

¹ אין אַרײַנגאָל איז דו נאָמעראַציע פֿון דער־אַונקער סטראָפֿע דורש-

וואס וועט דיר שוין קומען דרום ?
 לאז מיר לעבין, —
 איך וועל דיר מיין גאנץ געלד אוועק געבען,
 אזוי גיי די שוין פאן מיין שטיב ארויס.
 [X] געטווערט דער מלאך המות צום קראנקען:]⁽¹⁾

איך בין געקומען נאך דיר —
 קיין געלד נישט צונעמען, ווארום נאטס שלוח
 קאן מען נישט אבקויפען.
 געזעגען דיר מיט זיי,
 ווארום איך ברויך ווייטער צו גיין,
 אין גאטס שלוך קאן מען נישט אבקויפען.

[XI] זאגט גאט צום קראנקען :

דיא קענסט דיך ביי מיר אויסבעהטין נאך
 אויף 10 יאהר,
 אז אויף דעם תנאי,
 זאלט דינען געטריי,
 זאלסט היטען די מצוות מיינע, —
 וועל איך זיין א פאטער צו די קינדער דיינע.
 נאר היט דיך פאן איין עבירה,
 עס זאל בטול ווערן די גזרה.
 זאג אן די קינדער דיינע,
 זיי זאלען היטען די תורה מיינע,
 וואס איך האבע געגעבען צו משה רבינו.
 מאך דיר בעסער איין געצעלט,
 זאלסט קימען ריין אויף יענער וועלט,
 ווארום שטארבען מוז דאך יעדערער מענש.

⁽¹⁾ און אַרױנגעבאל איז דער נומער און דער הױנטערטומעל—דורכגעלאָזען.

⁽²⁾ און אַרױנגעבאל פּעלט דער נומער .

דאָס ליד איז געדרוקט אין אַ בראַשור פון 8 זייטען מיט פּאָלגענדקען שער :
**„דאָס ליד פּאָן קראַנקען מיט דעם מוראָד המות (.) פּער-
 פּאָסט פּאָן נחעמיע באַבעק (.) — וואַרשאַ (.) דרוק אהרן שמואל
 ראָזענבלאַט (.) גרויבאָוו 10 (.) תרע“.** —

איך קען נאָר דעמדאוּקען „פּאַרפּאַסער“ .
 דאָס איז אַן אומגלוקליכער היימלאַזיקער עפּילעפּטיקער, — אַמאָל געווען
 אַן אויסגעצויכענער שניצער, — איצט, צוליב דער שווערער קרענק, וואָס
 וואַרפט אים אום דריי-פיר מאָל אַ טאָג, — אונטערוקט שוין צו אַ בעשומטען
 פּאָד, — האַנדלעט אונטער מיט זיכטאָרק און שפּילט מיט די תּררינגלעך אין
 לאַמאָ, קוים אויסשלאַגענדיק זיך די פּאָד גראַשען אָף אַ טרוקען שטיקעל ברויט.
 אַ צוויי-דריי מאָל אין דער וואָך באַצאָלט ער מיט אַרעסט און מיט געכטונגען
 אין פּאָליציי-צירקעל פאַר האַנדלען אין די גאַסען, אָהן אַ פּאַטענט און פאַר
 דאָס שפּילען מיט די קינדער .

ווי אַלע קרבנות פון דער אָנגעוויזענער קראַנקהייט, פּאַרמאָנט ער,
 אָבער, אין זיך אַ סך איידעלקייט, פּטינגעפּיל און פּערשטאַנד .
 דאָס ביכעלע האָט ער אָפּגעדרוקט אין 1000 עקזעמפּלאַרען, און גי-
 קאַסט האָט אים די געשיכטע 10 רובל . פּאַרקויפט האָט ער דאָס ווערק אַליין
 אין גאַס, צו 5 קאָפּיקעס אַ שטיק . —

אָף מיין פּראָגע: פון וואָגען האָט ער גענומען דאָס ליד ? — האָט ער
 תּחלת געקענטפּערט, אז ער האָט עס „אַליין פּאַרפּאַסט“ . אָבער נאָך דעם, ווי
 5/האָב אים דערקלערט דעם אונטערשיד צווישען „פּאַרפּאַסען“ און „אויסגעבען“,
 בין איך פון אים דערנאָנגען, אז דאָס ליד האָט ער געשריבן נאָך אַלס
 יונגעל . „אַ סך מענשען זונגען דאָס“ . —

אוינמאָל, נאָך אין אָנהייב פון זיין אימנליק, איז ער געלעגען אין
 שפּיטאַל . זיין צושעליקער שכן אין פּאַלאַץ פון ליווען האָט געהאַלטען באַ-
 שטאַרבן און זיך שטאַרק מצער געווען, וואָס וועט ווערען מיט זיין ווייב און
 קינדער . נחמיה באַבעק האָט אים דאָן אויסגעזונגען דאָס אייבענדערדיקטע
 ליד . דער הולה האָט זיך אַביסעל באַרוינט . דעמאָלט איז דעם עפּילעפּטיקער
 אינגעפּאַלען, אז ס'וואָלט גוט געווען, דאָס ליד צו פּאַרעפּענטליכען .

דאָס ליד האָב איך איבערגעדריקט מיט'ן אויסלויגעכץ פון אַרוינגאַל,
 זאָגאַר מיט אַלע אַרטיאָגראַפֿישע פעלערן . אויסגעבעסערט האָב איך נאָר די
 צווייטע פון דער אינטערפּונקציע .
 די גאַנצע בראַשור איז געדרוקט אָהן נקודות .

№ 116.

צווייטער וואַריאַנט פֿון נ' 114 .

— גיט אַוועק פֿין מואָ, ⁽¹⁾
 שטעט נישט באַ מאַן מיאָ,
 טרויט מאָ אָפֿ אַיִן מיניט .
 די בויט גיקומע פֿון אַיִן עק ⁽²⁾
 אַיִן טרויטסט ⁽³⁾ נישט אַוועק
 אַיִן פֿאַצאָסט אַיִן מאָ מאַן בלוט .
 די בויט גיקומע ווי אַ שפּיגאַן (?) ⁽⁴⁾
 אָפֿ אַיִן דיקציאָן יאָן ⁽⁵⁾
 אַיִן צי טרויטן מאָך געך אַיִן גישווינט .
 אַוי, מאַן לֶאַמפֿ אַיִן שוין פֿאַלֶאַשן .
 אַטראָ 5'אַ גאַך גאַע גומין גוגאַסין ,
 ווילסטו מאָך צינעמען פֿין מאַן וואָב אַיִן קינד" . ⁽⁶⁾
 — אַוי, ברידאָ, כ'וואָלמ דאָך נישט גוואָלמ פֿאַנגען : ⁽⁷⁾
 ס'איז אַיִן מואָ נישט באַלאַנגען !
 כ'וואָלמ דאָ ⁽⁸⁾ דאַני שטערצן גירונקט ,
 כ'וואָלמ גי'אַט אַיִן זיגען ,
 כ'וואָלמ אָפֿ דאָ רחמנות באַקומע ,

⁽¹⁾ מיט פֿעט־ט וועגען דאָ געוועזט די אלע פֿערזען, אויסדרוקען אַיִן ווערטער, וואָס געפינגען וויך אָפֿ דעם אַנטשפּרעכענדיקען אַרמ אַיִן נ' 114 .
⁽²⁾ באַ ג.מ., נ' 349, טרעפען מיר דעמדאָזיקען פֿערז אַיִן אַ פֿול ריז .
 טיקערער רינדאָקציע : „אַי, די קומסט צו געהן פֿון אַ גאַנץ ווייט עו עק“ .
⁽³⁾ מיט דעמדאָזיקען שרופֿט, וואָס איז די ייִדישע דרוקער־ען באַ-
 וואוסט מיט'ן נאָמען קאַלאָנעל, וועגען דאָ געוועזט יענע פֿראַזען, אויס-
 דרוקען אַיִן ווערטער, וואָס שטומען מיט די אַנטשפּרעכענדיקע שטעלען אַיִן
 גומער 115 . — ⁽⁴⁾ אַ פֿנים, פֿאַרדאַרבען פֿון „שפּיגאַן“ . — ⁽⁵⁾ „עקוועקציע-
 יאָן“ — ? — ⁽⁶⁾ דאָס זאָגט דער הילף . — ⁽⁷⁾ דאָס עִיטפֿערט דער מלאַך המות .
 — ⁽⁸⁾ do (די) .

וועלט דאָ דאָן לױבן גישׂונקט.
 — אוי, ברודאָ, ביזט זײַ אַ גראַט: ⁽¹⁾
 כ׳אָב אָךּ דו וועלט גאָניש פאַראַט,
 אין דו ווילסט מאַך שױן קענע.
 וויפּול בליט איז אָפּגרוינע,
 אינדאָ מאַן מוטאָ אָט מאַך גווינע,
 אין דו ווילסט מאַך שױן פּוין דו וועלט צינעמע.
 וויפּול בליט אי גרוינע אין מאַן מוטאָ'ס אויגן,
 אינדאָ זי אָט מאַך דערצויגן,
 אין דו היסט מאַך מיט מאַני לײַפּין פאַבאָסן.
 דו ביזט נאָע א פּראָסמאָ שליח,
 דו ביזט גיקומע מאַך אַנשראַבן אין ביאָך, —
 דו גורה קע מע נאָך ציראַסן.
 ס'אָט גרויאָט א צאָט,
 אינדאָ כ׳אָב א קינד גיאָט,
 מאַני שמערצן זענע גווייזן אָהן א שיעור:
 יאָך אָב אין מאָ גוויינט,
 יאָך אַ דאָך גימיינט,
 א ס'אי שױן גיש דאָ אַרגאָ'ס פּוין מיאָ.
 צו היסט דען דאָס גילייבט אָךּ דו וועלט?
 אין וואָס קומט דען אַראָס פּוין געלט,
 א מיאָט קין נחת גיש?
 האַנט אז גאָט אָט מאַן קיִל דאָעיאָט,
 אין אָט מאָ שױן קינדאָ באַשעיאָט
 קומסטו ציגײן אין פאַצאַפּסט מאָ מאַן בליט ⁽²⁾

⁽¹⁾ דאָס זאָגט ווידער דער קראַנקער. —

⁽²⁾ דו לעצטע פּערזען מאַכען דעס אינדרוק, ווי א פּרוינציקער מער
 וועלט ווי געוואָלט; דען נאָר א פּרוינציקער האָט געקענט האַבען „שמערצען
 אָהן א שיעור“, וויינען און שעמען זיך, ניט האַבענדיק קיין קינדער. א פּנים,
 אז דאָס ליד איז אַנאָמאַלגאַמע פּוין צוויי וואַריאַנטען, פּוין וועלכע אין איינעם
 איז אַ מאַנסביל דער שטאַרבענדיקער, אין אַנדערן — א פּרוינציקער. —

יעצט בין אָך שוין אלעס איבאָנגשווימע ,
 אין כ'בין שוין אלץ צרות איבאָנגקומע ,
 יאך אָף ⁽¹⁾ שוין פון מאַנג קינדאָ נחת צו זיין , —
 ביזטו באַרד צו מאַך גיקומע ,
 אין ווילסט מאַך מאן נשמה צוֹנע ,
 יאך זאָל גיש וויסן , וואָס מיט זי עט גישין .
 אז יאך ⁽²⁾ בלאַבן גליבן ,
 ער אָך קענע אָף זי השנחה גליבן .
 ווי קען אָך זי איבאָלאָזן אַליין ?
 זי עלין קומע צו שאַנד ,
 זי עלין בלאַבן אָף אַ פרעמדן אַנט , —
 יעדאָ עט איבאָ זי מושל זאן .
 דאראָף ביט אָך דאָך ,
 די וואָסט מאַך גיש כאַפּן אזוי געך .
 די וואָסט דאָך אָף מאַנג עלינטן קינדאָ מרחם זאן .
 מאַנג אַידעלן קינדאָ ,
 וואן עלין זי ווירן צושפּרייט יערס באַזונדאָ ,
 אז יאך ער מי דאָך מיטגיין ?
 די דאַפּסט טין דאָן שליחות אין די געך ,
 דאָס אי מאַך זינאָ באַקאַנט , —
 דעסט מאַך טין ציליב ,
 אַידאָ כ'גני אין פינצטאָרן גריב :
 כ'בין דאָך באַשטענדיק אין דאָן אַנט ...
 קומט אַעיאָ , מאַנג ליבן קינדאָ ,
 ער אָך מאַך מיט אַך גיזינגע .
 זייט נאָ , וועיאָ ס'מיט באַ מאַך שטיין
 אין וויל פון מאַך גישט אוועגן .
 בימיטן נאָט , ס'זאָל מאַך גיטיץ באַגינגע .
 ווערים אָהן אַ שיעור
 עלין זאָך אַנזאַמלין צו מיאָ , —

(1) האָף . — (2) דאָ פּעלט אַ וואָרט : ער (וועל) .

נאנצני חילות עליון יאך אף מאַ אַנקלויבין .
 זיי עליון נאָנגן מאַן בלוט ,
 אין יאך על גוש קענעך רירן מיט קין גליר ,
 זיי פון מאַ אַפציטראַבין .”

— וואוּ לאַסטן אינדו איבאָ דאָ ?⁽¹⁾

מאָ עליון אָהן דוּאָ גוש לאַבין איין שעה |
 אַ שטיפּ-פּאַטאָ עט איבאָ אינדו מושל זאָן ,
 קינאָ עט אָף אינדו השגחה גיבין ,
 וואָ-זשן טויג אינדוואָ לאַבין ?

בעסאָ עליון מאַ מן דוּאָ מיטגיין !

— ליבן קינדאָ , ביזאל בלאַבן לאַבין ,⁽²⁾

אי נאָע קין פּלאַן גוש דאָ , —

אַ דעיאָ בורא אַט אַליין גיטן אינטאַשראַבין ,

אַז יאך ⁽³⁾ מיין גוש לאַבין וויי נאָע אַ שעה .

די וועלט אי גלאַך צי אַ שיק אַ צווייטן ,

וואָס פּיאָט אירי מענטשן אָף יעני זאָט .

דעיאָ זינגלמאַנסמאַ פּיאָט אַ וויאזוי עיאָ וויל , —

אַזוי אי דאָך אָך — ⁽⁴⁾ מ'קען קומע צי דעם ציל .

אַז יאך הייב יאך אָן צי דאַמאַנע ,

וואָס מיט מאַ עט זאָן , —

עס ציטאַט אין מאַ יערום אבר

פּון אַזאַ לאַכטיקן וועלט אוועקצוגיין

אין אַ פּאַכטן פּינצמאַרן גריב .

די מלאכי חבלה עליון מאַך שלאָנגן אין פּלאַנגן

אָהן אַ שיעור .

גיוואַלט , וואָס פּאַר אַ תירוץ קען אָך זאָגן .

אָך אין וויי אי צי מאַ ?

צי אַסטן ערליך גיאַנדילט אָף די וועלט ?

דאָס עט די עיאָשטן פּראַנגן זאָן :

⁽¹⁾ דאָס זאָגען די קינדער . — ⁽²⁾ דאָס זאָגט דער שטאַרבענדיקער . —

⁽³⁾ פּעלט אַ וואָרט : זאָל . — ⁽⁴⁾ אויך .

דאָ אַט מי גישטעלט ,
 „ א ס'מאָע דאָ קין ליגענט גיש זאן .“
 רכילות , לשון הרע אָב אָך גירעט , —
 ווי גרויס זענע מאנ זינד !
 וואָס אָב אָך דען אָף די וועלט פארעכט ?
 אָך ווי אי מאַ און ווינד !
 מעט מאַך פרויגן צום צווייטן מאָעל :
 „ צי אָסט גילאָרינט תורה ?
 „ ברענג דעם רשע גאָע אָהן א צאָעל ,
 וואָל עיאָ אַט גיש גופאָלגט דעם יליקון בורא !“
 אדיע , אדיע מאנ טיאי , קינראָ ,
 יאָך גי אוועק גאנטס וואט , —
 יאָך זאָג אָך אָען ,
 אינאָ וואָלט גיטיץ מייען ,
 יעדאָראָ פון אינאָ זאט .
 מעט מאַך ברענע , בראָטין , שמאכין
 פא מאנ גרויס זינד ,
 די ווערים עלין מאַך ציבאסין ,
 אָך ווי אי מאַ און ווינד !

שמואל לעהמאן .

וואַרשא .

№ 117 .

דריטער וואַריאַנט צו נ' 114 .

(פ ר א ג מ ע נ ט) .

1. זאָנט דער הוליה צום בעל-רבר :

2. — גי אוועק פון מיר ⁽¹⁾ .

⁽¹⁾ מיט פּעטריט זענען אין דעם פראגמענט געוועזט די פּערווען , אויס-

דריקען און ווערטער , וואָס געפויגען זיך אויך אין נ' 114 ; מיט קאָלאָב על-

יעגע , וואָס הורן זיך איבער און נ' 115 . —

3. שמוי גישט לעבען מיין טיר .
  4. טרעט פון מיר אָפּ אַ מינוט .
  5. דו ביזט גיקומען ווי אַ שפּיאָן
  6. צו מאַכען פון מיין לעבען אַ קורצען יום ;
  7. דו ביזט גיקומען פון איין עק
  8. מיך צו נעמען אוועק ;
  9. ביזט גיקומען ווי אַ ווינט
  10. צו נעמען מיין נשמה אזוי געשווינט .
  11. די לאַמפּ איז שוין פּאַרלאָשען .
  12. כ'האַב נאָך אַף דער וועלט קיין גוטס גונאַסען .
  13. טרייבסטו מיך אוועק פון מיין וועג און קונד .⁽¹⁾
- ש. לעהמאַן .

ס ר א צ ק .

די פארשפרייטקייט פון לוד , די גרויסע צאל ווארוואנטען און פראגמענ-
טען , ווי אויך דער אלגעמיינער באראקטער זינער און אויגעלעגט וועגרויגען
און דער שפראך איבערצייגען , אז דאס ווערק דארף פארעכענט ווערען צו די
יודישע פאלקסלידער .

№ 118 .

I — דאָס לאַכט וועיאַט פּאַלאָשין .

- ⁽¹⁾ ה' ש' לעהמאַן האָט און מאַקאָוו (לאַמאָ ג.) פּאַרשויבען אַ
10 פּאַרוואָקען וואַרט אַנט פון דעמדאָוואָקען פּראַגמענט : אין 3 טען פּאַרוואָקען האָבען
מיר דאָ „בײַ אַנשטאַט „לעבען“ ; דער פּופּטער פּאַרוואָקען : „ביזט גיקומען ווי אַ
שפּיאָן“ ; דער זעקסטער : „צו מאַכען פון מיר אַ קאַצען (?) יום“ ; דער
7 טער , 8 טער און 9 טער — פּעלען ; דער אַזוי (פון 10 טען) פּעלעט ; מיין —
אַנשטאַט די , און בײַ — אַנשטאַט שוין (פון 11 טען) ; „האַב נאָך גאָר
קיין גוטס גונאַסען“ (וואַר . פון 12 טען) ; נעמסטו אַנשטאַט טרייבסטו (פון
13 טען) . —

קִין¹ גִּיץ אָבֶד נִיש גִּנְאָסִין .
 כִּנֵּי אַזוי יִנג² פֿון דִּי וועלט .
 אוי , ווי עֲלִין אַהֲנִקִּמֶע
 מאַני קִלִּיני קִנְדֶאָלֶאך ?
 וועיאַ עַט ירשִׁנֶע מאַן גֶעלט ?
 דִּי³ שטײסט באַ מאַן טײַא ,
 בִּיסט גִקִּמֶע נאָך מײַא ,
 בִּיסט גִקִּמֶע דִּי נשמה בִּי מײַא נֶעמֶע ;⁴
 דִּי שטײסט באַ מאַן בעט ,
 מײַט מאַן וואַב אָסטן מײַך שױן גִנְט , —
 לֶא מײַך נאָך לִיבִין בִּזו אַכטֶע⁵ אִנְדֶאָפֿרִי !⁶ .
 — „יאַך בִּין דִּיך נִיט מעיאַ⁶ , ווי אַ פֿראַסטֶאָ שלִיח ;
 ווי נאָט שִׁקט מײַך — דאָ מײַז אַך גִיין .
 דִּי בִיסט דאָך שױן אַנגִיחַתִּמֶעט אִין דַעס טױטִין בִּיאַך⁷ —
 סֶעט דאָ נִיש העלפֿין קִין גִוױיִן !“⁸
 II. אַזוי ווי דא זײַגא אָט נאָע⁹ אַכטֶע אַראָסִישֶלֶאָגִין ,
 אַזוי אָטֶא צײַגֶרִיפֿון זאַני קִנְדֶאָלֶאך צִין בעט ;
 — „אִיצט , קִנְדֶאָלֶאך , אַי גִקִּמֶע דִּי צאַט ,
 אַיאַ וואַלט נאָך מײַא קִרִיש זאָגִין !“
 עיאַ אָט נִיט גִרֶאָנוֹשִׁיט¹⁰ דִּי צױי וואַרטֶאָ אַראָסִיצִירֶעֶדִין ,
 אָטֶא גִיטִין פֿאַרִיִיִן מִי¹¹ דִּי אִויגִין ;
 דאָס בעט אַי פֿאַ אִים צי קאָרץ גִוואָרִין ;
 דעיאַ טױט אָטֶם אָסִגִּצִויגִין .
 מִרים חמעלֶניצִקי .

וואַרשאַ .

¹ קִין , — ² יונג . — ³ דִּי . — דאָס זאָגט דער שטאַרבעֶנדיקער צום מלאך-המות . — ⁴ דִּי 3 פֿערווען זענען עֲבִלִיך צו אִויגִקֶע פֿערווען אִין דער ערשטער סטראַפֿע פֿון נ' 114 . — ⁵ אִין פֿוילען זאָגט מען : אִינסֶע , צױיע , דרײַע , און ז . ווי — אַכטֶע , בײַע , צענע . — ⁶ מֶער . — ⁷ בִּיך . — ⁸ דִּי תשובה פֿון מלאך-המות . — ⁹ נאָר . — ¹⁰ פֿויליש : *zdać* — באַוווּען . — ¹¹ מִיט . —

№ 119.

וואַריאַנט.

— „די לאַמפּ האָט זאָך פּאלאַשן. —⁽¹⁾
 יאָך אַ נאָך קון גוטס ניש גינאַסן.⁽²⁾ —
 ווי גי אָך שוין אונזעק פון די וועלט!
 וואו עליו בראַבין מאַני קונדאַלאַ, —
 מאַני ינגי יתומים/לאָך ?
 וועיאַט' זיי גיבן צי עסן ברויט ?
 ביסט גיקומע פּין ס'עק,⁽³⁾
 מיט מאַן מאַן אַסטו מאַך צייגט,
 די טרויטסט מאַך ניש אָפּ קין איין מעניט!⁽⁴⁾ ...⁽⁵⁾
 — ביסט אין דימו אַסגריפּין,⁽⁶⁾
 אין טויטן ביאָך אַנגושריבן, —
 ס'עט דאָ שוין ניש עלפּין קון שום גישריי" ...
 צי די וואַנט האָט זי זאָך פּאַרדרייט⁽⁷⁾
 און די אייגנאַל אָך פּאַנגלייט⁽⁸⁾ ...

ראָזענוויין.

מאַמאַשעוו (פּעטרוק. ג.)

№ 120.

I. אויווין אי שטיר נאַכאַנאָנד קעכיראַ: ⁽¹⁾
 דאָאָט ⁽²⁾ דאַרעפּט מין ⁽³⁾ דאָך קיימאַל ⁽⁴⁾ ניש זאָרגן,
 דאָאָט דאַרעפּט מין נישט אָבין ⁽⁵⁾ קין ⁽⁶⁾ זאָריגן ⁽⁷⁾ קליידאַ ⁽⁸⁾.

⁽¹⁾ דאָס זאָגט דער גוסס. — ⁽²⁾ מיט פּעט'ט זענען אויענגעזעט די אויס-
 דריקען און ווערטער, וואָס מיר טרעפּען אויך אין פּרוזיקען וואַריאַנט. —
⁽³⁾ דאָס פּערו געפונען מיר אין נ' I, 114. — ⁽⁴⁾ דאָס ענטפּערט דער טויט. —
⁽⁵⁾ פּאַרדרייט. — ⁽⁶⁾ פּאַרגלייט. — ⁽⁷⁾ כּסדר. — ⁽⁸⁾ דאָרט. — ⁽⁹⁾ מען. — ⁽¹⁰⁾ קויג-
 מאַל. — ⁽¹¹⁾ האַבּען. — ⁽¹²⁾ קוין. — ⁽¹³⁾ זייענע. — ⁽¹⁴⁾ קלוידער.

- דאָאָט דארעפֿט מן ניש לײַן און באָרגן .
- II. דאָאָט דארעפֿט מן נישט אָבן קון זיסן מאכלים ;
 קן מוויק ⁽¹⁾ פאלאנגען ⁽²⁾ ניש דן אוירן .
 אוי , ברודאָ ⁽³⁾ , דן וועלט אן נאָע ⁽⁴⁾ וון אַ חלום ,
 דעיאָ ⁽⁵⁾ מענטש אן צום שטארבן גיבוירן .
- III. דאָאָט מאַכן זאָך ⁽⁶⁾ דן וואַרעם ⁽⁷⁾ זיסן מאכלים , —
 זי זענע דאָצו גישוואירן .
 אוי , ברודאָ ... ⁽⁸⁾
- IV. אוי , אינטאָ ⁽⁹⁾ דן ביימאָ ⁽¹⁰⁾ ליגן דאָך ביינאָ , ⁽¹¹⁾
 ליגן דאָך ביינאָ נאָע ⁽¹²⁾ אָהן אַ שוואָ ⁽¹³⁾ : —
 זי זענע דאָך אָך ⁽¹⁴⁾ אמאָעל שוין גוויין ,
 עפשאָ ⁽¹⁵⁾ נאָך שענאָ פא מואָ ⁽¹⁶⁾ .
- V. אנט ⁽¹⁷⁾ מאַכן זאָך דן וואַרעם זיסן מאכלים ⁽¹⁸⁾ , — ...
 VI. אוי , קוקן נאָע אָען ⁽¹⁹⁾ דעם קאָפּ , דעם פּאָלן ⁽²⁰⁾ ביינן ,
 וואָס מ'מאָ ⁽²¹⁾ אַצונט ניש לאַנג באַרדאָבן ;
 אוי , שפּיגלט זאָך אַין און זאָנ ⁽²²⁾ פארבן ;
 עץ עט דאָך אָך אמאָעל אַזא פנים אָבן .
- VII. אוי , באַרץ לייבן אָט'אָ ⁽²³⁾ גיזיגן אַ שוועיאָט ⁽²⁴⁾ ,
 ס'אויזן גוויין ווייניק דן אלבן וועלט .
 אנט לאָסט'אָ ⁽²⁵⁾ זאָך באַניגן מיט'ן שטיקאָל עיאָט ⁽²⁶⁾ ,
 און נאָך מיט'ן קלינגעם גיצעלט ⁽²⁷⁾ .
- VIII. אנט מאַכן זאָך דן וואַרעם זיסן מאכלים ⁽²⁸⁾ . . .
 רייזעל-גיטעל שעפּס .

וואַרשאַ .

(1) מוויק . — (2) פאלאנגען . — (3) ברודער . — (4) נאָר . — (5) דער . —
 (6) ויך . — (7) וועריום . — (8) וון און II . — (9) אונטער . — (10) ביימער . — (11) ביי -
 נער . — (12) נאָר . — (13) שיער , — (14) אויך . — (15) אפּער . — (16) שענער
 פאר מיר . — (17) הינט . — (18) וון און III . — (19) אָן — (20) פּוילען . —
 (21) מ'האָט אים . — (22) זינגע . — (23) האָט ער . — (24) שווערד . — (25) לאָט
 ער . — (26) ערד . — (27) דן צוויי סטראָפּען האָבען , ווייט אויס , אַנ'אָנהאָנג צו
 דער באַקאַנטער לעגענדע מיט אלקסנדר מוקרן , — (28) וון און III . —

№ 121 .

א מענשעלע , א מענשעלע טאנצט און שפרינגט ,
 ער מיינט , ער וועט אייביג לעבען , —
 צום סוף טוט מען אים א רוף
 דין וחשבון אפצונגעבען .

א מענשעלע , א מענשעלע טאנצט און שפרינגט ,
 געזונט אף יעדען אבר , —
 מארגען ליגט ער שוין אין קבר .

מזרח-גאליציען . ב. ז. זעגעל .

№ 122 .

אד , קארן , קארן , קארן טוט מען מאלען ,
 פון קארן באקט מען ברויט , —
 איידער דער מענש שטארבט אפ ,
 ווי בילטער איז דער טויט¹ ?

מזרח-גאליציען . ב. ז. זעגעל .

№ 123 .

א מי קריגט א שווארץ קויטיל ,
 העלפט ניש קיין געלט .
 מי כאפט דעם טלית מי דעם קיטיל
 אי מי לויפט אף יעני וועלט .

מאכאטשען . א. ווארשאוסקי .

¹ פעלט . — ² די לעצטע צוויי פערזען — בוס .

באלאדעם און לעגענדעם מיט
און אהן א מוסר-השכל.

№ 124.

א ליד פון איינעם א פראסטון מענטש, וואס וויל
באקומע דעם מיילאכס¹ טאכטא פאר א וואב .

1.

1 — העיא² נא³ די⁴, מיילאך,
גע⁵ זשי מא⁶ דאן טאכטא,
גע זשי מא דאן טאכטא.
— ווי קען אך⁷ דא⁸ מאן טאכטא גיבן,
מאן טאכטא גיבן, —
א⁹ מאן טאכטא קע ניש פרויא¹⁰ עסן גיין,
בי ס'טעלארו¹¹ מיט גאלד מוז אפין טישאלן שטיין?
— ז' עט שוין בא מא¹² עסן גיין,
אין ס'טעלארו מיט גאלד עט שוין ניש אפין
מישאלן שטיין!

2 — אין העיא נא, די, מיילאך...¹²
— ווי קען אך דא...¹³,
א מאן טאכטא קע ניש פרויא טרינקן גיין,
בי ס' גליוואלי מיט וואן מוז אפין טישאלן שטיין?
— ז' עט שוין בא מא¹⁴ טרינקן גיין,
אין ס'גליוואלי מיט וואן עט שוין ניש אפין טישאלן שטיין!

3 — אין העיא... (ווי אין 1)
— ווי קען אך... (ווי אין 1),

¹ מלך'ס. — hejo (הער). — no (נאר), — די. — געב
(גיב). — mo (מור). — och (אוך). — do (דור). — אז.
¹⁰ frio (פריער). — teloru (טעלערל). — דא הורין נוך איבער די
ערשמע 3 פערזען פון 1. — דא הורין נוך איבער די פערזען 4-5 פון 1.

א מאן טאָכטאָ קע ניש פרויאַ שלאָפּן גיין ,
 בױ די גילדיגן שטראַכלאַך מיזן באַם בעטאָלי שטיין ?
 — ז' עט שוין באַ מואַ שלאָפּן גיין ,
 אין די גילדיגן שטראַכלאַך עלין ניש באַם בעטאָלי
 שטיין !”

4 — אין העיאַ”... (ױ אין 1)

— ווי קען אָך... (ױ אין 1),

א מאן טאָכטאָ קע ניש פרויאַ איבאָרין שטיבאָלי גיין ,
 בױ ס'שטיבאָלי אין מוט לאַױנט¹ אָסגישפּרױט ?
 — ז' עט שוין באַ מואַ איבאָרין שטיבאָלי גיין ,
 אין ס'שטיבאָלי עט ניש זאָן מוט קון לאַױנט אָסגישפּרױט !
 אין העיאַ גאָ , די , מיילאָך ,
 גע זשי מואַ דאָן טאָכטאָ ,
 גע זשי מואַ דאָן טאָכטאָ !” —

II.

עיאַ באַקומט די בת-מלך פאר אַ וואַב . זי גיזונגט זאָך² מוט
 אַ גיזונט מוט אירי עלטאָרן³ :

— בלאַבן זי גיזונט , מיטאָ-לייב , מיטאָ-לייב !
 אַ זי עלין מאַך נישט זיין אין פּיאַ⁴ וואַכּן אַרױם ,
 זאָרין זי טון צי מױאָ אַהינקומע , אַהינקומע !
 אין בלאַבן זי גיזונט , פּאַטאָ-לייב , פּאַטאָ-לייב !
 אַ זי עלין מאַך נישט זיין אין פּיאַ וואַכּן אַרױם ,
 זאָרין זי טון צי מױאָ אַהינקומע , אַהינקומע !” —

III.

זי גיין אוועק . דעיאַ מעלאַך קע ניש איבאָוואַרשן די פּיאַ וואַכּן ,
 אין באלד אָף דאָ צוויטאָ וואַך געטאָ⁵ צי זי . עיאַ קומט אין אַ
 שטאָדט אַראַ , וויטאָ , מי קלונגט אין די קורבן . עיאַ זאָגט צי די
 קלונגאָ :

— קלױנגאָ'ס די לייב , קלױנגאָ'ס די מאַן ,
 נאָך וויימעַ מיט אױאָ קלױנגן ?”

(¹ לױענט , — ² soch (ױ). — ³ עלטערן . — ⁴ פּיר . — ⁵ -gaj

to (גױט ער) . —

— ס'אי גישטאָרבין א יונגיס (1 פראָ (2 אין א יונגיס זינע ,

מיט מן נאָך זיי קלינגן" .

— בלאַבן זי גיוזנט , קלינגאָ'ס-לייב , קלינגאָ'ס-לייב , נאָע (3 יאך וויל מאָ נאָך נילכט צי גלייבן !

IV. עיאָ גנט וואַטאָ (4 , זויט אַ וועשערונס וואַשן . עיאָ פרוינט זי :

— וועשונס דין לייב , וועשונס דין מאַן ,

פא ווימע מיט איאָ וואַשן ?

— ס'אי גישטאָרבין א יונגיס פראָ אין א יונגיס זינע , מיט מן פא זיי וואַשן" .

— בלאַבן זי גיוזנט , וועשונס-לייב , וועשונס-לייב ,

נאָע יאך וויל מאָ נאָך נילכט צי גלייבן !

V. עיאָ גנט וואַטאָ , זויט אַ אַ חברה גיין , עיאָ פרוינט זי :

— חברה דין לייב , חברה דין מאַן ,

פון ווימע מיט איאָ גיין ?

— ס'אי גישטאָרבין א יונגיס פראָ אין א יונגיס זינע , מיט מן פון זיי גיין" .

— בלאַבן זי גיוזנט , חברה-לייב , חברה-לייב ,

נאָע יאך וויל מאָ נאָך נילכט צי גלייבן !

VI. עיאָ גנט וואַטאָ , זויט אַ גרויבאָ'ס (5 גראַבן . עיאָ פרוינט זי :

— גרויבאָ'ס דין לייב , גרויבאָ'ס דין מאַן ,

פא ווימע מיט איאָ גראַבן ?

— ס'אי גישטאָרבין א יונגיס פראָ אין א יונגיס זינע , מיט מן פא זיי גראַבן" .

— בלאַבן זי גיוזנט , גרויבאָ'ס-לייב , גרויבאָ'ס-לייב ,

נאָע יאך וויל מאָ נאָך נילכט צי גלייבן !

VII. עיאָ גנט וואַטאָ , זויט אַ טרוינגאָ'ס (6 טראַגן . עיאָ פרוינט זיי מיט גיוזטן :

(1 junges . fro (פרוי) . — (2 fro (פרוי) . — (3 nue (נאָר) . — (4 wato (ווי-

טער) . — (5 גראַבאָ'ס . — (6 טרוינגאָ'ס .

— טרוינאָ'ס די לויב , טרוינאָ'ס די מאן ,
 ווימע טיט אינאָ טראַנגן ?
 — ס'איז נישטאַרבין אַ יונגס פראַ מיט אַ יונגס זינע .
 מיט מי זיי דאָ טראַנגן .
 דעיאַ מילאָך דעקט אָפּ די טויט . דאָקענט ⁽¹⁾ אַ זאָן מאַכטאָ מיט זאָן
 אמרים . כאַפט אַ ⁽²⁾ די שוועיאַט ⁽³⁾ אין אַקט ⁽⁴⁾ זאָך אַראָפּ דעם קאַפּ .
 וואַרשאַ , חיה שעפּס .

פרוי ריוועל.גוטל שעפּס (חיה'ס אַ מאַכטער) גערענקט דאָסעלבווקע
 ליד מיט פּאָלנעדיקע וואַרשאַנטען :
 (1) און די קאָפּלען III — VII , אַנישטאַט דעם פּערז : „ס'איז נישטאַר-
 בין אַ יונגס פראַ מיט אַ יונגס זינע“ , קומט אזא צווייפּערז :
 געסטאַרן פרימאַרגין
 אי דים קייניגס טאַכטאַ גישטאַרבין .

לויט טון מיינונג , איז דערדאָוקער נוסח דער איינציק ריכטיקער .
 שטארבין דארף נאָר די פּרונצעסן . — דאָן קענען ס'ר אין פאָן אירען , דעם
 קעניגס איידעם , דעם „פּראַסטען מענש“ , זייען די פּאַרקערפּערונג פּון טויט .
 אין דעם ערשטען קאָפּלען פון דער פּאַעמע איז אויסגעצויכענט אויבערגעגעבען
 די אונגעהמנות'דיגקייט און די אונגפאַרמערליכקייט פון טויט . דערזעך און דער
 נוסח פון פרוי חיה שעפּס ס'וטר די הויפטאירעע פון ווערק . דער איידעם ,
 דער „יונגס זינע“ קען נישט שטארבען , דען ער איז דער מלאך-המות אליין .
 (2) אַנישטאַט די פּראַואַישע שורות , טיט וועלכע דאָס גערעכט שליסט
 זיך אין דער אויבענגערעקטער רעדאָקיע , קומט אין דעם נוסח פון פרוי
 ריוועל.גוטל שעפּס אזא אויסלאָז :

עיאַ בעמט די דעקע אַראָפּ פּין אינאָ ,
 באַטראַכט אַ אירי שמערצין , —
 נעמט אַ דאָס מעסאָ פון די שיידי'ס —
 אין שטעכט אין זאָנים הערצין .

---

schwejt o ⁽¹⁾ (ער) . — o ⁽²⁾ (ער) . — o ⁽³⁾ (ער) . — schajd ⁽⁴⁾ האַקט . —

№ 125.

- I. ס'ניט אין עס קימט —
 אין זיבן יאָע אַרױם, אין זיבן יאָע אַרױם, —
 קימט יוסף הצדיק ווי צים גישווינט:
 — יהודה די ליב, יהודה די מאן⁽¹⁾,
 שניק מאָ⁽²⁾ אין שניק מאָ א שטיקאַלי ברויט.
 — ווי קען אָך דאָ שניקן א שטיקאַלי ברויט,
 א ס'עט דאָ⁽³⁾ זאן ביטאָ, אזוי ווי דאָ⁽⁴⁾ מױט?[?]
- II. ס'ניט אין עס קימט —
 אין זיבן יאָע⁽⁵⁾ אַרױם, אין זיבן יאָע אַרױם, —
 קימט יוסף הצדיק נאַכאַמאַעל ווי צים גישווינט:
 — יהודה די ליב, יהודה די מאן,
 לאָ⁽⁶⁾ מאָך נאַכטיקן צי דאָ אַרױטן!
 — ווי קען אָך דאָך נאַכטיקן לאָזן אַרױטן —
 עסט דאָך וועלן טרינקן מיט אין וואן?[?]
- III. ס'ניט אין עס קימט —
 אין זיבן יאָע אַרױם, אין זיבן יאָע אַרױם, —
 קומע דראָ⁽⁷⁾ מלאכים פון הימו⁽⁸⁾ ווי צים גישווינט:
 — קים אין קים, כאן אַרױמאַ מאָען⁽⁹⁾,
 די אָסט⁽¹⁰⁾ דאָך קימאַל קין שלאַכטם גיש גיטאַען.
 — מיט וואָס אָב אָך גיקענט גיטם טאַען⁽¹¹⁾,
 אז יאָך בין גיוויין אַנ' אַרױמאַ⁽¹²⁾ מאָען?[?]
 — די ביסט דאָך גיוויין אַנ'אַרױמאַ מאָען,
 אין די אָסט דאָך אייביק גיטם גיטאַען![!]
- IV. זיי באַפין עס אין טראָגן עס פאַר'ן גהינום פאַבאָ⁽¹³⁾:
 — מאַכ'ן אָף, מאַכ'ן אָף: יוסף הצדיק אַרױטן![!]

⁽¹⁾ מין. — ⁽²⁾ mo (מור). — ⁽³⁾ do (דור). — ⁽⁴⁾ דער. — ⁽⁵⁾ jûe (יאָר).
 — ⁽⁶⁾ lo (לאָו). — ⁽⁷⁾ דריי. — ⁽⁸⁾ hymu (הימעל). — ⁽⁹⁾ מאן. — ⁽¹⁰⁾ האָסט.
 — ⁽¹¹⁾ tuén (טוין). — ⁽¹²⁾ urymo (פאַרביי). —

— יוסף הצדיק, יוסף הצדיק אין גן-עדן אראן!
 יהודה הרשע, יהודה הרשע אין גהנום אראן!⁽¹⁾
 זי כאפן עם אין טראָגן עם פאר'ן גן-עדן פאבא, —
 אז ס'גן-עדן פאר'ן גישטאנע אָפּין,
 מיט גאָלד אין מיט זילבאָ פאנגאַסין .

V. זי כאפן עם אין טראָגן עם אקגיגן א גילדיגן
 שטייל צו זיצן

אין א גילדערין פיסונבונקאל! אינטא⁽²⁾ די פיס .
 זי כאפן עם אין טראָגן עם אקגיגן א גילדיגים באכא⁽³⁾
 מיט מירד אין מיט וואן צו טרינגן :
 — טרינג אין טרינג, מאן ארימא מאָען :
 די אָסט דאָך קימאָל קין שלאכטס גיטאָען!⁽⁴⁾
 — מיט וואָס אָב'אָך גיקענט גיטס טאָען?⁽⁵⁾
 — די ביסט דאָך גוויין ארימא מאָען,
 אין אָסט דאָך אייביק גיטס גיטאָען⁽⁶⁾ .

.. חיה שעפס .

ח א ר ש א .

№ 126.

צווייטער וואַריאַנט .⁽¹⁾

I. זיצן זיך צוויי ברידער אינטער איין דאָך :
 איינער איז אָרים, דער אנדערער איז רייך⁽²⁾ .
 דער רייכער ברודער מאכט א סעודה אָפ א האלבע וועלט .
 אין דעם אָרימען ברודער האָט ער גאָר מביש גישטעלט .
 — רייכער ברודער, רייכער מאן,
 גיב מיר א שטיקאל! פיש מיט א גלעזאל! וויין⁽³⁾ .⁽⁴⁾

⁽¹⁾ דאָס ענטפערט מען פון גיהנום . — ⁽²⁾ ynto (אונטער) . — ⁽³⁾ ba-
 cho (באָכער) . — ⁽⁴⁾ די אָרטאָגראַפיע די ליטעראַרישע . — ⁽⁵⁾ אויסגע-
 שפּראַכען ווי „ראַך“ . — ⁽⁶⁾ אויסגעשפּראַכען : „וואַן“ .

— ווי קאָן איך דיר גיבן אַ שטיקל פֿיש מוט אַ
בלעזאל? וויין ,
אַז עס שמעקט דיר אויס'ן מויל ווי אַ בייזן שוויין ?”

II. פֿיר וואָלן שלשים , פֿיר וואָלן אויס , —
טראַגט מען דעם רייכין ברודער אויס דער שטאָרט אַרויס .
טראַגט מען אים , טראַגט מען אים דורך ⁽¹⁾ גן-עדן-טיר, —
טוען זיך אַ ריגעל די ריגאלאָך , מאַכט זיך צו די טיר .
טראַגט מען אים , טראַגט מען אים דורך גיהנום-טיר, —
טוען זיך אַ ריגעל די ריגאלאָך , מאַכט זיך אָף די טיר :
— ברוך-הבא , ברוך-הבא , ברוך-הבא !
וואָס האָסטו אָף יענער וועלט גוטן גיטאָן ?”⁽²⁾
— פון שבת און פון יום-טוב האָב איך יאָ גיהאלטן ,
פון מצוות און פון צדקה האָב איך נישט גיהאלטן .
— אַז ווייַ איז דיין נשמה אָף דער וועלט !
אַ שטיל אין גיהנום אַוועגנישטעלט .

III. פֿיר וואָלן שלשים , פֿיר וואָלן אויס , —
טראַגט מען דעם אַרימען ברודער אויס דער שטאָרט אַרויס .
טראַגט מען אים , טראַגט מען אים דורך גיהנום-טיר, —
גיבן זיך אַ ריגעל די ריגאלאָך , מאַכט זיך צו די טיר .
טראַגט מען אים , טראַגט מען אים דורך גן-עדן-טיר, —
טוען זיך אַ ריגעל די ריגאלאָך — מאַכט זיך אָף די טיר :
— ברוך-הבא , ברוך-הבא , ברוך-הבא !
וואָס האָסטו אָף יענער וועלט גוטן גיטאָן ?”
— פון שבת און פון יום-טוב האָב איך ניש גיהאלטן ,
פון מצוות און פון צדקה האָב איך יאָ גיהאלטן .
— אַז וואויל איז דיין נשמה אָף דער וועלט !
אַ שטיל אין גן-עדן אַוועגנישטעלט .

מ. פוקס .

טוילטשין (פֿאַדאָליען) .

(1) אויסגעשפראַכען : „דערך“ , אָדער „דערינד“ . — (2) gylon .

№ 127.

דריטער וואַריאַנט .

I. אַמאָעל און גווייזן צוואַ ברודאַלעך , צוואַ :
 אינאָ און גווייזן אָרים , דעיאָ צווייטאָ און גווייזן ראַך .
 אוי , מיטאַמאָעל , דעיאָ ראַכאָ אָט אַניאַכצאַט ⁽¹⁾ גומאַכט ,
 אָטאָ זאָך פּאַבליטאָן אַלי גרעסטן ⁽²⁾ אַט .

II. אוי , מיטאַמאָעל קומט דעיאָ אָרימאָ צים ראַכין צינגין :
 — אַ ברודאַ ד? מאַן , ברודאַ ד? ליב ,
 עפּשאָ ⁽³⁾ קענסטן מאָ גויבן אַ שטיקו ⁽⁴⁾ ברויט מיט כּריין ?
 — אוי , ווינאָך קען אָך דאָ גויבן אַ שטיקו ברויט
 מיט כּריין ,

אַ דאָן מאָל ⁽⁵⁾ שטינקט אזוי ווי אַ שוויין ?

III. פּיאָ ⁽⁶⁾ וואַכין שלושים גייט דאָך נאָך גיש אָס , —
 טראָנט מין שוין ס'אָרימין ברודאַר ⁽⁷⁾ פּין דים שמעטו ⁽⁸⁾ אַראָס .
 מ'טראָנט עס , מ'טראָנט עס פּאַ גיהנום-טיאָ ,
 פּאַמאַכט מין די רינאַלעך , פּאַמאַכט מין די טיאָ .

IV. מ'טראָנט עס , מ'טראָנט עס פּאַ גינגרים ⁽⁹⁾ טיאָ ,
 עפּינט זאָך די רינאַלעך — עפּינט זאָך די טיאָ :
 — כ'אַבו ⁽¹⁰⁾ !
 „ר' משה קבצן אין דאָ !

V. „וואַסאַראַ גיץ אָט איאָ אָף יענאָ וועלט גיטאַן ?
 — אוי , פּין שבת אָב אָך שמענדיק גי'אַלטן“ . ⁽¹¹⁾
 — אין פּאַ דעם קומט אים אַ שטיקל אויבין אָן ,
 גאַלד מיט באַרלאַנטן אָף זאָן גוף אָנגיטאַן !

⁽¹⁾ אַ חתונה . — ⁽²⁾ ליט . — ⁽³⁾ אפּשר . — ⁽⁴⁾ schtyku (שטיקעל) .
⁽⁵⁾ מויל . — ⁽⁶⁾ פּיר . — ⁽⁷⁾ bridoru (ברודערל) . — ⁽⁸⁾ schtetu (שמעטעל) .
⁽⁹⁾ גן-עדן . — ⁽¹⁰⁾ ברוך הבא . — ⁽¹¹⁾ פּאַרגלייך ג' II , 126 .

- VI. פּוּאָ וואָסן שלושים גיט דאָך נאָך גיש אָס, —
 מ'טראַגט מין שוין ס'ראַכץ ברנד־אַרל פּוּן דים שטעמו אַראָס,
 מ'טראַגט עס, מ'טראַגט עס פּא גונדירום טוּאָ, —
 פּאמאַכט זאָך דו ריגאַלאַך, פּאמאַכט זאָך דו טוּאָ.
 II. מ'טראַגט עס, מ'טראַגט עס פּא גיהנום=טוּאָ,
 עפּינט זאָך דו ריגאַלאַך, עפּינט זאָך דו טוּאָ:
 — כ'אַבו, כ'אַבו!
 יאַסיר נגיד אין דאָ!
 VIII. וואָס אַרא גיץ אַט אַ אָף יענאָ וועלט גוטאָן?
 — פּוּן שבת קוב אַך שטענדיק גיט גואַלטין.⁽¹⁾
 — אין פּא דעם קומט עס אַ שטור אַינטין,
 אין שלאַנגן מוט ענדישן זאָן גוף אַנגוטאָן!
 IX. איי, מיטאַמאָעל קומט דעיאַ ראַכאַ צימ אַרומען צינגין:
 — ברנד־אָ דו ליב, ברנד־אָ דו מאַן!
 עפּשאַ קען אַך דאַנס אַ פּוּסינבוינקאַלי זאָן?
 — ווינאָך קענסטו מאַנס אַ פּוּסינבוינקאַלי זאָן,
 אַ פּוּן מיאָ שטינקט אזוי ווי אַ שוואַן?⁽²⁾ —
 וואַרשאַ, רודל יאַבלאָנגסקי.

№ 128.

פּערד־רֵך וואַריאַנט.

- I. צוויי ברנד־ע אָבן ג'וואַינט באַרין⁽³⁾ עק מאַך:
 איינע אין ג'וועזין אַרים, דע אנדערע ראַך.
 דע ראַכע אַט ג'מאַכט אַ מאַלצאַט,
 אַמ'ע פּאַבעטן אַלי גרויסן לאַט,

⁽¹⁾ פּאַרגליך ג' 126, III. — דו אירען פּוּן דו צוויי וואַריאַנטען
 (ג' 126—127) זענען זיך סותר. — ⁽²⁾ אין דו פּרוּצירוק צוויי וואַריאַנטען
 אין גיטאָ אזא סטראָפּע. — ⁽³⁾ באַס.

אין דים אַרומע ברנדע אָט'ע ניש ג'בעטן ,
 אין דע אַרומע ברנדע אין אלעין ג'קומע
 אין ר'אָט אזוי ג'אָנט :
 — ברנדע אין פראַנט, ⁽¹⁾
 ג' מוע ⁽²⁾ ברויט מיט וואַן ,
 מאן וואַאב אין קינדע מויה צי זאן' .
 אין דע ראַכע ברנדע אָט ג'ענטפע : ⁽³⁾
 — וויאזוי קאָנך דיע געבן ברויט מיט וואַן ,
 א ד'שטינקסט דעך ⁽⁴⁾ ווי א שוואַן' .
 ... אין ר'איו ⁽⁵⁾ ג'שטאַרבן פא הונגע ⁽⁶⁾ .

II. ס'אָבן זעך ⁽⁷⁾ אָפּג'רינגלט אלי רינגאלך ,
 ס'אָבן אָפּגעפּענט פון גניידים אלי פּיע ⁽⁸⁾ טיראלך :
 — שמואל דע קבצן גייט !
 אין אזוי ווי ר'איו דאָאָטן אראַנג'קומע ,
 אָט מע עם ג'גען ⁽⁹⁾ א שטיל אין דע הילד ⁽¹⁰⁾ ,
 באַצויגן מיט גאלד אין סאַמיט וויעך ⁽¹¹⁾ .
 ... וויאזוי קענך דיע ⁽¹²⁾ געבן ברויט מיט וואַן ,
 א ד'שטינקסט דעך ווי א שוואַן ! ⁽¹³⁾
 איינס , צווא , דרא .

III אין פּיע וואָבן אַרים
 אין דע ראַכע ברנדע ג'שטאַרבן .
 אלי פּיע טוירן פון גיהנום
 אָבן זעך אָפּגעפּענט :
 — שמואל דע קבצן גייט !

(1) פריינט . — (2) mie (מיר) . — (3) געענטפערט . — (4) דאָך . — (5) דר-
 הו דער אַרומער . — (6) פאר הונגער . — (7) זוך . — (8) fië (פיר) . — (9) גע-
 געבן . — (10) הויד . — (11) וויד . — (12) dië (דיר) . — (13) דער צווייפער ווערט
 דאָ איבערג'הורט , ווייזט אויס , פרי אונטערצושטרייכען דעם קאָנטראַסט
 צווישען דעם ריכען ברודערס באַצונג און דער באַצונג פון דער פּמליא של
 מעלה צו „שמואל דעם קבצן“ .

אזוי ווי ר'אין דאָס אַראַנגקומען ,
אָט מיט נ'ים ג'גען א שטיל אין דעם היינטיגן ,
באַצויגן מיט שוועבעל אין פֿעיעך .

IV. דעם ראַכע ברירע אין צום אַרומען ג'קומען
אין אָט זעך באַ נ'ים ג'בעטן :

— ברירע אין פראַנט ,

אפשר קענ'ך דאָן פֿיסנבענקאל? זאָן?"

— ווי אזוי קענסטוּ מאַן פֿיסנבענקאל? זאָן ,

א ד'שטונקסט דעך ווי א שוואַן? ...

— אפשר ע'ל'ך דאָן פֿאַרלגאל? וואַשן?"

— וויאזוי קענסטוּ מאַן פֿאַרלגאל? וואַשן ,

א' ד'אָסט נאָ לויב צ'נאָשן?

אוי! ג'וואַלט! ד'שטונקסט דעך ווי א שוואַן!"

איינס, צוואַ, דראַ!

ל'פסק (ראַד. ג.) אַ בעל-הבתיש מיידעל, 18 יאָר .

№ 129 .

פֿינפטער וואַריאַנט .

III.

— ברירע דין לויב ,

ברירע דין מאַן ,

עפּשאַ קענסטוּ מאַ גען⁽⁴⁾

א קירוש-גלעזאל? וואַן?"

IV.

— וויאזוי קען אַך דאָ גען

א קירוש-גלעזאל? וואַן ,

אז עס שטונקסט פֿין ד'אָ

אזוי ווי פֿין א שוויין?"

I.

אמאָעל אין ג'וויין צוואַ⁽¹⁾ ברירע

אינטאָ אין דאָך :

אינטאָ ז'ג'וויין אַרומ ,

דעיאַ צווייטאָ ז'ג'וויין דאָך .

II.

ס'גייט אָס א וואַך ,

צוואַ , אַדאָ⁽²⁾ דראַ , —

קומט דעיאַ אַרומאָ ברירע

צום ראַכ'ן אין שטיב אַראַ⁽³⁾ :

(¹) צוויי . — (²) odo (אָדער) . — (³) אַרומ . — (⁴) געבען .

X.

— איין אַרומאָ צדיק, איין גיטאָ
צדיק,
קענאָט¹ ניש דאָ אַראָ.
— וואָ דען ? וואָ דען ?
— נאָע אין גינדעם אַראָ!

XI.

מאָ אָט עס שוין, מן טראָגט עס שוין
פארן גינדעם פאבא :
— מאַכטס אָף, מאַכטס אָף,
מאָ טראָגט אַרומען צדיק אַראָ!

XII.

אינאָ מאַכט אָף,
דעיאָ אַנדאָראָ² מאַכ' צי,
דעיאָ דריטאָ דאלאָנגט
די גאָלדינן שטיב .

XIII.

סיגניט אָס אַ וואָך,
צוואַ אַדאָ דראָ,
קימעַ די שלאַכטן מלאכים
צום ראַכין אין שטיב אַראָ :

XIV.

— ברידאָ די ליב,
ברידאָ די מאָן,
עפשאָ קענסטן מיט אינן
אין שלאַכטן וויג אַראָ גיין ?
אַראָ!

V.

סיגניט אָס אַ וואָך,
צוואַ אַדאָ דראָ,
קימעַ די גיטן מלאכים
צום אַרומען אין שטיב אַראָ :

VI.

— ברידאָ די ליב,
ברידאָ די מאָן,
עפשאָ קענסטן מיט אינן
אין גיטן וויג אַראָ גיין ?

VII.

וויאָווי קען אָך מיט אָך
אין גיטן וויג אַראָ גיין, —
וואַב אין קינד
דאָ צילאָזן שטיבן ?

VIII.

— וואַב אין קינד
מאָ מעַ לאָזן שטיבן,
אי מיט אינן, גיטן מלאכים,
אין גיטן וויג אַראָ גיין .

IX.

מאָ אָט עס שוין, מן טראָגט עס שוין
גלאַך אין גיהנום אַראָ :
— מאַכטס אָף, מאַכטס אָף,
מאָ טראָגט איין אַרומען צדיק
אַראָ!

kejot (קעראָ), — andoro (אַנדאָראָ).

XX.

אינגא מאכט אָף ,
דעיא אנדאָראַ מאַכ' צי ,
דעיא דרוטאָ דאלאנגט
די פּינאָדוקי! שטיל .

XXI.

ס'גייט אָס אַ וואָך ,
צוואַ אָדאָ דראַ ,
גייט דעיאַ ראַכאָ רשע
פּאַר'ן גינערעס פּאַבאָ .

XXII.

— בריראָ די ליב ,
בריראָ די מאַן ,
עפּשאַ קען אָך באַ דיאָ
אַ קאַפּינקישאַלי זאָן ?

XXIII.

— וויאָזוי קענסטן באַ מואָ
אַ קאַפּינקישאַלי זאָן ,
אַז עס שטינקט פּינ דיאָ
אַזוי ווי פּינ אַ שווינ ?

XXIV.

ס'גייט אָס אַ וואָך ,
צוואַ אָדאָ דראַ ,
גייט דעיאַ ראַכאָ רשע
פּאַר'ן גינערעס פּאַבאָ :

XV.

— וויאָזוי קען אָך מיט אַך
אַין שלאַכטן ווינג אַראַ גיין ,
גאָר אַין זילבאָ
דאָ צילאָזן שטיין ?

XVI.

— גאָר אַין זילבאָ
מז מי לאָזן שטיין ,
אַז מיט אינג , שלאַכטן מלאכים ,
אַין שלאַכטן ווינג אַראַ גיין .

XVII.

מז אַט עס שוין , מי טראַגט עס שוין
פּאַר'ן גינערעס פּאַבאָ :
— מאַכטס-אָף , מאַכטס-אָף :
מי טראַגט אַ ראַכאָן רשע אַראַ !

XVIII.

— אַ שלאַכטאָ רשע , אַ ראַכאָ רשע
קעיאַ גיש דאָ אַראַ !
— וואַן דען ? וואַן דען ?
— גאָץ אַין גיהנום אַראַ !

XIX.

מז אַט עס שוין , מי טראַגט עס שוין
גלאַך אַין גיהנום אַראַ :
— מאַכטס אָף , מאַכטס אָף :
מי טראַגט אַ ראַכאָן רשע אַראַ !

XXVI.
 — וויאזוי קענטסטו בא מוז?
 א פיסונבלינקאל? זאן,
 אז עס שטינגסט פון מוז?
 אזוי ווי פון א שוויין?
 מינדעל קאזלאָוסקי, 18 יאר.

XXV.
 — ברודער די ליב,
 ברודער די מאן,
 עפשאָ קען אָך בא דיאָ
 א פיסונבלינקאל? זאן?
 ווארשא. פראגא.

№ 130 .

זעקסטער וואַריאַנט 1 .

צוויי אָדער דריי:
 קומען צוויי ברענענדע מלאכים
 צום רייכטן און שטוב ארעין:

IV.
 — ברודער די ליב,
 ברודער די מיין,
 דו מוזט שוין מיט אונז
 און וועג ארעין גיין!

V.
 — וויאזוי קען איך מיט אייך
 און וועג ארעין גיין,
 און וועג ארעין גיין?
 ווי וועל איך לאָזן
 מיין גאָלד און זילבער שטען?

VI.
 — דיין גאָלד און זילבער

I.
 עס איז אמן מאָל גווען צוויי
 ברודער

אונטער איין דאך,
 אונטער איין דאך:
 איינער איז גווען אַרײַם
 דער צווייטער איז גווען רייך.

II.
 דער רייכער בעט דעם אַרייַמאן
 אָף איין גלעזאלע וויין,
 אָף איין גלעזאלע וויין.
 — עס טראָגט פון דיר איין אַייר, ⁽²⁾
 ווי פון איין שוויין.

III.
 עס גייט ניט אויס קיין וואָך,
 צוויי אָדער דריי,

⁽¹⁾ מיט דער ליטעראַרושער אַרמאָנאָפּיע. — ⁽²⁾ שלעכטער גערוד. —
 און וואָס לויט זינגען די חדר-קונדער: „חבר, חבר, שטינג אַנאָויר.“

דו מוזט שוין מיט אונז
אין וועג ארביין גיין!

XII.

— ווי קען איך מיט אייך
אין וועג ארביין גיין:
ווי וועל איך לאָזן
מיין ווייב און קינדער שמוץ?

XIII.

— דיין ווייב און קינדער
וועסט דו לאָזן שטיין!
מיט אונז, צוויי הייליקע מלאכים,
אין וועג וועסט דו גיין!

XIV.

מען נעמט אים, מען פירט אים,
צו די גיהנום-טיר.
דאָס גיהנום איז פארשלאָסן
מיט שוועבעל-כעיעך פאָרגי-
שאַסן.

XV.

— עפענט-אָף, עפענט אָף,
איר ברענענדע מלאכים!
עפענט אָף, איין אַרימקען צדיק
האַט מען אייך גיבראַכט!

XVI.

— איין אַרימקער צדיק, איין
רייכער צדיק
גיהערט ניש דאָ ארביין,
נאָר ער גיהערט
אין גן-עדן ארביין!
יוסף ראָזענפעלד.

וועסטו לאָזן שטיין, —
און מיט אונז, צוויי ברענענדע
מלאכים,
אין וועג ארביין כוזמו גיין!

VII.

מען נעמט אים, מען פירט אים
פאר די גן-עדן-טיר.
דאָס גן-עדן איז פארשלאָסן,
מיט שוועבעל-כעיעך פאָרגי-
שאַסן.

VIII.

— עפענט-אָף עפענט-אָף,
איר הייליקע מלאכים!
עפענט אָף: איין רייכען רשע
האַט מען אייך גיבראַכט!

IX.

— איין רייכער רשע, איין
אַרימער רשע
קערט ניש דאָ ארביין,
נאָר ער גיהערט
אין גיהנום ארביין.

X.

עס גייט נישט אים קיין וואָך,
צוויי אַדער דריי, —
קומען צוויי הייליקע מלאכים
צום אַרימאָן און שטוב ארביין:

XI.

— ברודער דו ליב,
ברודער דו מיין,
ר א ד א מ .

№ 131 .

חוה'5, חוה'5: אין¹ טבילה ג'גאנע, —²
 גוים אין יירדן זענע³ דאבא ג'שטאנע, ⁴
 אין ז'אָבן זאָך⁵ שוין נישט אזוי פארוינדאָט⁶ אָף אַזאָ
 שיינקייט,
 ווי ז'אָבן זאָך פארוינדאָט אָף אַזאָ פרימקייט .
 חוה'5, חוה'5: אין אַהיים ג'גאנע, —⁵
 גוים אין יירדן זענע נאָכג'גאנע .
 חוה'5: חוה'5: אין אין שטיב ג'קומע⁷ ,
 אָט זי אַיאָ⁸ מאַן לייבזש ניש שוין ציג'ג'גומע .⁹
 אין שענסטן עסין, אין בעסטן טרינקן,
 זאָגט אָ¹⁰: „חוה'5, מאַן וואָב, ל'בין שוין ניש
 מועיאַ דאָן מאָען .“¹¹ ¹⁰
 — לייבזש-לייבן, מאַנעס האַרצן, לייבזש-לייבן,
 מאַנעס קרוינע,
 וואָעס איז מו¹² דוּאָ¹³ ג'שעען, וואָעס¹⁴ ווילס
 ניש מוּט מוּאָ וואוינע ?
 — מוּט קוּן¹⁵ אַשט-איש טאָע¹⁶ מוּן דאָך ניש וואוינע !
 ווי די חוה'5 אָט דאָעס¹⁷ דאָהעיאָט¹⁸ ,
 אָט¹⁹ זי ג'כאַפּט דאָעס ספּר אינטאָרן אָרעס .
 אין איז ג'לאָפּן אָף אַלי קברים .
 אין ווי חוה'5: איז ג'לאָפּן ,

1) איז . — 2) געגאנגען . — 3) זענען . — 4) געשטאנען . — 5) soch (זוך) . — 6) fawyndot (פּערוואַנדערט) . — 7) געקומען . — 8) ijo (איר) .
 9) צוגענומען . — 10) o (ער) . — 11) אין די קלוינע גאליצישע שטעטלעך, אויך
 אין אייניקע רוסיש-פּוילישע שטעטלעך לעבען דער עסטרייכישער גרענעץ, זאָגט
 מען נאָך הינט אויך „מאָען“ אַנשטאָט „מאָען“ . — 12) מיט . — 13) dio (דיר) .
 — 14) וואָס . — 15) קוּן . — 16) tuo (מאָר) . — 17) dues (דאָס) . — 18) da-
 heiot (דערקערט) . — 19) ot (דאָט) .

אָט זי איז מיטאַס¹ קינוד² אָנגוטראָפּן .
 — אוי, העיאָ³ נאָ⁴, מאַמי, מאַמי, זאָל אָך⁵
 דיזע ניש זאָגן ,
 20 א דאן אינדעם ליבניש וויל מאַך⁶ ניש אָבן ?
 כ'אַבין ניש גיטען , אין כ'אַבין ניש גירעט⁷ , —
 אין עיאָ⁸ וויל מאַך⁹ וואַרפּן פּאָ¹⁰ די פּיס א גמ" .
 — חוה'לי, חוה'לי, ניש אזוי גיקלאָגט : —
 ס'עט פּאָאָט¹¹ ניש אזוי זאָן , ווי מאַן אינדעם ליבניש זאָגט !
 25 חוה'לי, חוה'לי אין וואַטאָ¹² גילאָפּן ,
 אָט זי איז פּאָטאָס¹³ קינוד אָנגוטראָפּן .
 — טאמישן, טאמישן, זאָל אָך דיזע דע¹⁴ ניש זאָגן ,
 א דאן אינדעם ליבניש וויל מאַך ניש אָבן ?
 כ'אַבין ניש גיטען , כ'אַבין ניש גירעט ,
 30 אין עיאָ וויל מאַך וואַרפּן פּאָ די פּיס א גמ" !
 — חוה'לי, חוה'לי, ניש אזוי גיוויינט, ניש אזוי גיקלאָגט :
 ס'עט פּאָאָט נישט אזוי זאָן , ווי מאַן אינדעם ליבניש זאָגט !
 חוה'לי, חוה'לי, אין וואַטאָ גילאָפּן ,
 אָט זי איז טאָכטאָ עסטאָ-כאַגיס¹⁵ קינוד אָנגוטראָפּן :
 35 — עסטאָ-כאַגיס, עסטאָ-כאַגיס, זאָל אָך דיזע דע ניש זאָגן ,
 א דאן טאמישן וויל מאַך נישט אָבן ?
 — כ'אַבין ניש גיטען , כ'אַבין ניש גירעט , —
 אין עיאָ וויל מאַך וואַרפּן פּאָ די פּיס א גמ" !
 — מאַמישן, מאַמישן, נישט אזוי גיוויינט, נישט אזוי
 גיקלאָגט :
 ס'עט פּאָאָט נישט אזוי זאָן , ווי מאַן טאמישן זאָגט ! 40

— ¹ mytos (מויטערס) . — ² kajwo (קביר) . — ³ hejo (העיר) .
⁴ no (נאָר) . — ⁵ och (אויך) . — ⁶ moch (מיר) . — ⁷ גירעט . — ⁸ עיר .
⁹ mo (מיר) . — ¹⁰ פאר) . — ¹¹ פארט . — ¹² wato (וויטער) . —
¹³ futos (פּאָטערס) . — ¹⁴ דען . — ¹⁵ אסתר-הנה"ס . —

- ח'ה'ל'י, ח'ה'ל'י אין וואטא גילאָפּין,
 אָט זי אינאָ זון עזריאל-יונה'ס קינודאָ אָנגיטרלאָפּין.
 — עזריאל-יונה, עזריאל-יונה, זאָל אָך דוּך דע ניש זאָגן,
 א דאן טאטן לייבניש וויל מאַך נישט אָבן?
 45 כ'אָב'ן ניש גיטען, כ'אָב'ן ניש גירעט, —
 אין עיאָ וויל מאָ ווארפן פא דו פּיס א נט!
 — מאמיש, מאמיש, נישט אזוי גיווינט, נישט אזוי ניקלאָנט;
 ס'עט פאָאט ניש זאן אזוי, ווי נאן טאמיש זאָנט".
- ווי ח'ה'ל'י, ח'ה'ל'י איז אהיים גינאנע,
 50 אָט לייבניש גילאָפּט ספרים אינטאָרן אָרנים
 אין איז אָך גילאָפּין אָף די קברים.
- ווי לייבניש, לייבניש אי גילאָפּין,
 איז אַ איבאָ דעיאָ שווינגאָ'ס¹ קינודאָ אַרובאָנגילאָפּין.
 — לייבניש, לייבניש, א פרושין גרן על אָך גייבן, —
 55 מיט מאן מאַכטאָ חוה זאָסטן בשלום לייבן!
 — שוועיאָ-לייבן-לייב, שוועיאָ-לייבן-מאן,
 מיט קין אשת-איש טאָע מי² ניש זאן!
 ווי דו שווינגאָ אָט דאָס דאהעיאָט,
 כאַפּט זי דים שליאָ³ אין ווארפט אין דר'עיאָט.⁴
- ווי לייבניש אי וואטא גילאָפּין,
 60 איז אַ איבאָרין שוועיאָס⁵ קינודאָ אַרובאָנגילאָפּין.
 — לייבניש, לייבניש, א פרושין גרן על אָך גייבן, —
 מיט מאן מאַכטאָ חוה זאָסטן⁶ בשלום לייבן!
 — שוועיאָ-לייבן-לייב, שוועיאָ-לייבן-מאן,
 65 מיט קין אשת-איש טאָע מי ניש זאן!
 ווי דעיאָ שוועיאָ אָט דאָעס דאהעיאָט,
 כאַפּט אַ דים ספאָדיק אין ווארפט אין דר'עיאָט.

— ¹ schwigo (שווינגערס. — מען. — ² schlajo (שלייער). —

— ³ drejot (דר'ערד). — ⁴ schwejos (שווערס). — ⁵ zasty (זאָלסט). —

ווי לייבניש איז וואסאָ גילאָפּן ,
 אָט אַ זאָן טאַכטאָ עסטאָ-כאַניס קיינאָ אָנגוטראָפּן .
 — עסטאָ-כאַני, עסטאָ-כאַני, גיבראַטיני טאַבאָלאָך¹
 70 עַל אָך דאָ גלייבן צ' עסן ,
 אין אין דאָן טרפה'ני מיטאָ זאָסטן טיען פּאָגעסן !
 — טאַמישן, טאַמישן, אַ שטיקו² אַש אין ברויט עַל אָך עסן .
 אין אין מאָן פּרומי מיטאָ עַל אָך גיש טיען פּאָגעסן .
 ווי לייבניש איז וואסאָ גילאָפּן , אָט אַ זאָן זין עזריאָל-
 יונה'ס קיינאָ אָנגוטראָפּן .
 — עזריאָל-יונה , עזריאָל-יונה , גיבראַטיני טאַבאָלאָך
 75 עַל אָך דאָ גלייבן צ' עסן , —
 אין אין דאָן טרפה'ני מיטאָ זאָסטן טיען פּאָגעסן !
 — טאַמישן, טאַמישן, פּאָ וואָעס ווילסטן מן דעיאָ
 מאַמישן! גיש שלום לייבן ?
 אַ פּרוּשן נדן עט דעיאָ זיידן³ גלייבן ,
 אין מן די מאַמישן זאָסטן בשלום לייבן !
 80 ווען די , טאַמישן, ביסט נאָך מיט הורה אזוי ראַך , —
 מן דעיאָ מאַמישן פּרוּמקייט ביסטן נאָך גיש גלאַך !
 ווי לייבניש איז אַהיים גונאַנע , זאָנט אַ :
 — חוה'לי-מאַנעם-האַרצין , חוה-לייבן-מאַנעם-קרוינע ,
 מאַני קינדאָ'ס⁴ רחמנות אָבן מאָך איבאַנגינמע , מן
 אָך מן דיאָ בלאַבן⁵ וואוינע !
 — לייבניש, לייבניש , קים אַבוסו⁶ אין ליסטנאָאָטין⁷ אַראַ⁸ , 85
 דאָאָטין⁹ קערין דאָך אוועלכני שיני פירות צי זאָן¹⁰ .
 אדם טיט דים ליסטנאָאָטין אַפּשליסין ,

taboloch (טאַבאָלעך) . — schtyku (שטיקעל) . — ³ זיידע . —
 kyndo's (קינדערס) . — ⁵ בלייבען . — abysu (אַבויסעל) . — ⁷ lyst-
 guut'm (לויסטנאָרטיק) . — ⁸ אַרעין . — ⁹ dooty'n (דאָרטיק) .
¹⁰ דאָ הייבט זיך , קינגטיק , אַן אַ פּראָמקענט פּון קעסעס אַנ'אַלמער

מיט חוה'ן אקעגן שפריצן
 דים⁽¹⁾ שענסטן אפעל, דים רויטסטן אפעל,
 90 חיה נעמט דים אפעל אין מיט דים עיאשטן⁽²⁾ בום, —
 קוקט זאך אדם אים, ויט א, חוה נאקוט איו.
 אדם נעמט-אראפ א בלאט פון דעיא הייליגא⁽³⁾ צוונג⁽⁴⁾
 אין דעקט צו חוה'ן איא זינדיק לאב.
 — העיא נא, חוה, וואָעס אָסטן גיטיען!⁽⁵⁾
 — שלאנג אין שלאנג אָט מאַך אָנגירעט ניוויריס⁽⁶⁾ צו
 מיען!⁽⁷⁾ 95

ניוויריס, ניוויריס, שוין קעניג, גיטאָען!
 אויבן אין גיהנום שטיל אין נאָען!
 אָט אַ⁽⁸⁾ זאך אינטאָרן שלאַקבוים באהאלטן.
 אין דעיא ליבא האַרנאָט אַראָפּגינגאָע.
 100 — ליבא האַרנאָט, ליבא האַרנאָט,
 מאַ זענע גאַניש שילדיק דערינע:
 די אָסט באשאפן איין שלאנג, וואָעס רעט מיך אָען.
 — אָפּ'ן באַך זאָסט, שלאנג, שווימע!
 אין ענק זאָרין שוועיאַ ענקערע קינדאָ אָנקימע!
 105 אש אין עיאָט זאָל זאָן דאָן דאָנירעכין!

באלארע וועגען דער מעשה מיטן עין-הדעת.
 א אינטערעסאנטע זאך באמערקען טור אָפּט בא אלטע וויבער, וואָס
 קענען א סך פאלקסלידער: פון צוויי פארשידענע זאכען ווערט בא ווי איינס,
 דערהויפּט געשוט דאָס, ווען די צוויי פאָעטישע ווערק ווערען געוונגען מיט
 איין ניגון, — זאָן איז גענוג דאָס מינדסטע אָנגשעפּעניש, ווי זאָלען זיך צו-
 בויפּניסען.
 אין אונזער ליד פונדורט א חוה'לע. דער נאָמען קלונגט אויך אין
 דעם נערויט וועגען דער געשיכטע מיטן עין-הדעת. און די אויבערפלעכליכע
 אסאָציאָיע האָט געבראָכט, דער אָנגעווענער פראַגמענט וואָל צוואַקסען צו
 אונזער ליד.

(1) דארף זין: דער. — (2) ejoscht'n (ערשטען). — (3) hajlyko (היי-
 ליקער). — (4) צוונג. — (5) עבירות. — (6) ot o (האָט ער). —

אין אינטאָ דן עײַזט זאָל זאָן ענקאָ באַוואוינעלעך!¹
 חיה שעפס .

№ 132.

דער בורמזש¹ האט געהייסן אלץ ייִדן טויטשלאַגן .
 אלץ ייִדן טויטשלאַגן .
 דן בורמזש האט אים גושטעלט דרײַ פראַגן .
 דרײַ פראַגן :
 — ווער האט דן צײַען גיבאָט גיטן גיבן ?
 דן צײַען גיבאָט גיטן גיבן ?
 „פין וועמענס טראַכט אי דער פּאָנדריק אַראָסגיקומע ,
 דער פּאָנדריק אַראָסגיקומע ?
 „וואָעס פאַר'אַ מפּלה האט געהאט דער צורר המן ,
 דער צורר המן ?“
 דער בורמזש האט גינומע דעם שטעקן אין האַנט ,
 דעם שטעקן אין האַנט .
 דן בורמזש האט גימאַכט אַ צײַכלן אָף דן וואַנט ,
 אַ צײַכלן אָף דן וואַנט .
 דער בורמזש האט גינומע דן פּעדער מיט'ן טיגט ,
 דן פּעדער מיט'ן טיגט .
 דן בורמזש האט גיקושט איר קינד ,
 גיקושט איר קינד .

חיה שעפס .

וואַרשאַ .

דאָס ליד איז נישט געענדגט . עס פעלען פּערזען אין מיטען און צום
 סוף . פרוי חיה שעפס , 75 יאָר אלט , האָט עס געהערט נאָך פון איר
 באַבע'ן , אלס קינד .
 דן באלאָדע , ווי ס'איז צו דערקענען אין דער שפראַך און אין אינהאַלט ,
 מוז זען אלט זײַן און שילדערט , אַ פנים , דעם גורל פון עפעס אַ באַרמיהאַרציקער

פרוי, א שלעכטען שררה'ס א וויב, וואָס האָט זיך אָנגענומען פאר די יידען, וועלכע דער צור היהודים האָט געהויסען אויסהרגעגען, און האָט פאר איר גוטסקייט באצאלט מיטן לעבען.

№ 133 .

I. אמאָל האָט אין א שטאָדט א גוישכטע גיטראָפּין :

א מלך האָט א מלכה אוועגנוואָרפּן,
האָט ער איר גילאָזן א פּויגעלע דערזין,
כדי דער מלכה זאָל פּריילאך זיין .

II. — פּויגעלע דו מיין, פּויגעלע דו פּיין,

זאָג מיר: וואו אי מיין מאן?

— וואו אי דיין מאן, ווייס איך נישט: —

קיין גרויסע פּויגעלע בין איך נישט,

אין גוישכטע וועלדער פּלי איך נישט,

אין פּוּסטע פּעלדער גיי איך נישט" .

III. די פּויגעלע אי גילאָפּין א מאָג מיט א מעת-לעת,

גיקומען צו דעם מלך, מויט ווי א מת:

— מלך דו מלך! פּאלשער דו מאן!

וואָס האָט דיר די מלכה פאר א שלעכען גוטן?

— נישט קיין גוטן און נישט קיין שלעכען:

קינמאָל נישט גיקאָכט קיין רעכטע גיקעלעך" .

— מלך דו מלך! שרייב א ברויזעלע

און קלעפּ מיר צו צום פּליגעלע" .

IV. די פּויגעלע אי גילאָפּין א טאָג מיט א נאָכט,

גיקומען צו דער מלכה, — די לאָדין פארמאכט .

— מלכה דו מלכה, דו אויסגילויכטע צורה!

איך האָב דאָך דיר גיבראָכט א פּינסטערע בשורה" .

ווי די מלכה האָט דאָס דערהערט

האָט זי גיגומען גט אין האַנט,

שראָגן קאָפּ אין וואַנט,

פֿים אין טיר ;
 — פארשע פֿינגעלע אוועק פון מיר !
 דאָרף זשירעווע (סלאָנימ, א., גראָדני, ג.). חיה שעליובסקי, 50 יאָר.

№ 134 .

פראַגמענט .

דאָס פֿינגאָר אי גיפּלויגן אַ טאָג אין אַ נאַכט ,
 בן ס'אַט צום מלכות אַ תּשובּה גיבראַכט .
 דאָס פֿינגאָר אי גיפּלויגן אָף די מלכה'ס שוים ,
 אין די מלכה אָט גילאָסט דראַ טרעראָלאָך בלוים .
 5 — מינאָ (1 אָ'מאָ) (2 אינס אַינדאָ צוויי (3) , —
 אין דאָן ליב-לייבן אי דאָך גאָע ווי .
 מינאָ אָ'מאָ צוויי אַינדאָ דראַ , —
 דאָן ליב-לייבן אי שוין פּאַבאָ (4) .
 מינאָ אָ'מאָ דראַ אַינדאָ פּיאָ (5) , —
 10 דאָן ליב-לייבן עסטן שוין ניש זייען פּאַ דאָן טיאָ (6) .
 מינאָ אָ'מאָ פּיאָ אַינדאָ פינעף , —
 דאָן ליב-לייבן אי דאָך שוין גוואָרין אין גריב
 פּאַמינאָט (7) .
 מינאָ אָ'מאָ פינעף אַינדאָ זעקס , —
 דאָן ליב-לייבן עט דאָך שוין נישט עסן באַ דיאָ
 קיימאָל קון ציקאָגיבּעקס ,
 15 מינאָ אָ'מאָ זעקס אַינדאָ זיבן , —
 דאָן ליב-לייבן אי דאָך גוואָרין יונגאָהייט (8) אין
 גריב אַראַ פּאַטריבן .
 מינאָ אָ'מאָ זיבן אַינדאָ אַכט , —

(1) מינער (וועניקער) . — (2) om o (האָבען מיר) . — (3) דאָס זאָגט דאָס
 פֿינגעלע , — (4) פּאַרביי . — (5) פּיר . — (6) טיר . — (7) פּאַרמינערט , — (8) יונגערהייט .

דאן ליב-לייבן אן גיווערן יינגאָהייט און גריב
ארא פאטראַכט.

מינגאָ אַמאָ אַכט אַיַדאָ נאָן, —
דאן ליב-לייבן עט שוין בא דוּאָ ניש זאָן. 20

מינגאָ אַמאָ נאָן אַיַדאָ צווען, —
דאן ליב-לייבן עסטו שוין מעיָאָ ניש זען"...

חיה שעפס

ווארשא.

№ 135.

אַ פּאַטאַ (1) אָט (2) גיאַט (3) צוואַ (4) טאַכטאַ (5)
די עלטאַרי (6) אי גיוועין אַ שטילי, אַ גיטי, שטענדיק גי-
זעסין אין שטיב, אין וואָס דעיאַ טאַטי אָט איאַ גיזאַקט, אָט זי
גיפאַלקט, — אָט זי דעיאַ טאַטי שטאַרק ליב גיאַט דאַפּאַ (7).

די יינגאַרי (8) אי גיוועין גאַע (9) אַבאַנדאַרי (10): שטענדיק
ליסטיק, פּראַילאַך, ליב גיאַט זאָך שיען אָנטין, אַרימגאַין שפּאַ-
צירין, זאָך גיקענט מיט פּיל יינגילאַט, — אָט דעיאַ פּאַטאַ גיאַט
צו'ב'איאַ אַ פּרעטענציע:

— פאַ וואָעס ביזטי נישט אַזוי, ווי דאַן עלטאַרי שוועסטאַ?
זאַקט זי:

— וואַל יאַך וויל ניש, וואַל מאַן עלטאַרי שוועסטאַ איז
אַרגאַ (11) פי מיאַ".

אָט אַ זאָך אָנגילאַפט פאַר'ן קאַפּ, דעיאַ פּאַטאַ:
— די זאַסט אַזוי זאַגין אָף איאַ? אי נאָך דאַצי די?
שפּעיטאַ, דעיאַ פעס איז עס אַריבאַ, נאָע דאַעס, וואָעס
די יינגאַרי טאַכטאַ אָט גיזאַקט, אָט אַ ניש גיקענט פּאַגעסין.
ס'אָט עס ניש גילאַסט ריען. ראי נאָע אַרימגאַנע אין

(1) futo (פּאַטער). — (2) ot (האַט). — (3) gyat (געהאַט). — (4) צוויי. —
(5) tachto (טאַכטער). — (6) eltory (עלטרער). — (7) דערפּאַר. — (8) jingory (יינגער). — (9) gue (גאַר). — (10) andory (אַנדער). — (11) argo (אַרגער).

גיקלעיאָט¹ אין גיקלעיאָט, ביז ר'אי גיפאלין אָך אַ פלאַן: עיאָ
ט'אָספרובירין די טאָכטאָ.

נעמט אַ אין שיקט זי אַוועק אין אַ וואַלד, עפיס אין אַזא
וויסטין וואַלד, — אין אַלאין גאַעלט אַ זאָך אָפּ די באַעד² פאַ-
דראַיט זאָך אַ פּאָע³ וואַנסיס, טיט זאָך אַען⁴ גראַסאַרטיק, —
אַ פּאַצעט מיט'ן קנאַק, — אין עיאָ גאַיט אין פּאַעט⁵ איאַ נאָך —
אין שוין.

יעצט, מאַני ליבי לעיוזאָ (?), לאַמאַ זאָך אינטאַגאַנווענע
אינטאָ אַ גידאַכטיגן בוים, צילאַגיגין ס'אויאָ⁶, עלין מאָ העי-
רין, וואַעס ס'קימט פּאַע⁷ צישין⁸ די יינגי דאַמי מיט'ן
האַר.

I. — גוט⁹ מאַיען, מאַדאַמע שוּנע ו!
זאָ שפרעכט ער:

„גוט מאַיען, מאַדאַמע שוּנע ו
וואס טיכטן אין וואַלד אַרבינע,
אין דיזין וואַלד אַרלין,
ווי קיינער טיט נישט גיין?“¹⁰

II. — איך קלאוב¹¹ דאָ שוּנע ראָוען,
זאָ זאנט זי:

„איך קלאוב דאָ שוּנע ראָוען.
לאַמיר בייַדע שטראָוע (?).“¹²...

III. — איך קאן איבער מיינע הינטיע¹² נישט,
זאָ זאנט ער:

„איך קאן איבער מיינע הינטיע נישט,
זאג שוין, מעדען, ווער די בוזט.“¹³...

gyklejot¹ (געקלעגט). — buəd² (באַרד). — פאַר. — uē⁴
(אָו). — fuēt⁵ (פאַרט). — ojo⁶ (אוייער). — fuē⁷ (פאַר). — צווישען.
gut⁹ — מיט דעמאָנאָקען צווייפערן לאַזט זיך אויס אַמליכע פּונ די
15 סטראָפּען, — klaub¹¹ — hyntje¹² —

- IV. — לאס די הינטייע בילען", —
 זאָ זאגט זי:
 „לאס די הינטייע בילען,
 אין מי שוין מיין געווילען"...
- V. — איך קאן איבער מינע פערדיע נישט", —
 זאָ שפרעכט ער:
 „איך קאן איבער מינע פערדיע נישט" (1)...
- VI. — נעם די פערדיע ביי דעם צאום", — (2)
 זאָ זאגט זי:
 „נעם די פערדיע ביי דעם צאום,
 אין בינד זי אן אן עפעלבאום"...
- VII. — איך קאן איבער מינע שווערדיע נישט", — ...
 זאָ שפרעכט ער:
 „איך קאן איבער מינע שווערדיע נישט" (1)...
- VIII. — שטעק די שווערדיע אין דער ערד", —
 זאָ זאגט זי:
 „שטעק די שווערדיע אין דער ערד:
 א יונגעס (2) מעדלען איז אלעס ווערט"...
- IX. — איך קאן איבער מינע שטיוועל נישט", —
 זאָ שפרעכט ער:
 „איך קאן איבער מינע שטיוועל נישט" (1)...
- X. — צי אן די שטיוועל אוף (5) די פיס", —
 זאָ זאגט זי:
 „צי אן די שטיוועל אוף די פיס;
 א יונגעס מעדלען איז ציקערויס"...
- XI. — איך קאן איבער מינע זאטעל נישט" —
 זאָ שפרעכט ער:

(1) די ענדע פון דער סטראפע— ווי אין III. — (2) caum — junges

(4) דער סוף — ווי אין III. — (5) auf —

אנד קאן איבער מיינע זאטעל נישט" ...¹

XII. — לאס דאס זאטעל צוקאפענס שטיין, —
זא זאגט זי :

„לאס דאס זאטעל צוקאפענס שטיין,
אין לאמיר בירע שלאפען גיין" ...

XIII. — צי ביוזט טאוב² ? צי ביוזט בלינד ?
זא זאגט ער :

„צי ביוזט טאוב ? צי ביוזט בלינד ?
אנד בין פאטער, אין די ביוז קינד !" ...

XIV. — אך פאטער, פאטער, וואס האסטו מיר פרויער
נישט געזאגט ?

זא זאגט זי :

„אך פאטער, פאטער, וואס האסטו מיר פרויער
נישט געזאגט ?

האסט דאך מיר צי שאנד געבראכט" ...

XV. — אך נעם די שווערדיע פון די שוידר,
זא זאגט זי :

„נעם די שווערדיע פון די שוידר —
אין מיר אין הערצען געב
אין דויען וואלד אללין,
ווי קיינער טיט נישט גיין" .

מרים חמעלניצקי .

ווארשא .

№ 136 .

צווייטער וואריאנט .

ס'אי גיוועין א קאיסא³ . אָט'אַ⁴ גישמועסט מיט זאך

¹ ענדע — ווי אין III . — taub² . — קיטר³ , — תאט ער . —

מיניסטאָ וועגיגן אָרנטליכי מאַדלאַך . אין עיאָ אָט גיזאָקט , אַ זאָן טאַכטאָ איז אַנ'אַרנטלאַך מאַדו(1) , אין זי רעט אפילו גיש צי קין פּרעזדן מאַנצפּאַרשוין . אין די טאַכטאָ אָט זאָך גיליבט אין דים מיניסטאָ . דעיאָ מיניסטאָ אָט גירעט שלאַכט אָף די טאַכטין . אָט דעיאָ קאַיסאָ דאַפּאָ (2) אים גיהאַסין אַנועצין (3) . זאָקט דעיאָ מיניס-טאָ צים קאַיסאָ : „צי וואָס דאַף (4) מין מאַך אַנועצין ? ווי באַלד מ'עט זעיען , אַ יאָך זאָג ליגין , זאָל מין מאַך דאַמאַלס אַנוע-צין .“ זאָקט דעיאָ קאַיסאָ , אַז עיאָ זאָל עס איבאַצאָגין (5) , צי עס איז אמת . — זאָגט דעיאָ מיניסטאָ : „יאָ“ . — אין דעיאָ מיניסטאָ זאָקט : „נאַ דאָ (6) מאַן אַנטיעכץ אי מאַן פעיאָט (7) , אין פּאַע (8) אין דעם אין דעם וואַלד“ . — דעיאָ קאַיסאָ אָט זאָך אַנגיטין , אין עיאָ אי גיפּאַרין . ווי עיאָ אי גיקימע אין וואַלד אַראַ , אָטאָ זי דאַפּאָ (9) גיטראַפּין אין פּרטיגט זי :

III.

— דאָרד (13) מאַן לייבוי (14) קען אָך נישט , — אזוי שפּראַכט עיאָ : „דאָרד מאַן לייבוי קען אָך נישט , — זאָג זשוי , מעיטיען , וועיאָ די ביסט“ ...

IV.

— נעם די לייבוי פּין דאָן לאַב (15) , — אזוי שפּראַכט זי : — „נעם די לייבוי פּין דאָן לאַב :

I.

— ווי (10) זשוי גייסט (11) מעיטיען , אַי מעיטיען ? ווי זשוי גייסט , מעיטיען , און גרינעם וואַלד , מעיטיען , און גרינעם וואַלד אַליין ווי קיינאָ טיט ניש זיין ? (12)

II.

— איך גיי רויטן רויזן קליבין , — אזוי שפּראַכט זי : — „איך גיי רויטן רויזן קליבין , — וועיאָ עס וויל — מעג מאַך ליבין“ ...

(1) מורדו — מורדעל , (2) דערפּאר , (3) אַנוועצען . — (4) דארף . — (5) איבּערגעצויגען . — (6) דור , (7) פּערד . — (8) פּאַר . — (9) דאָרט . — (10) וואו , (11) גייסט , (12) טיט די צוויי פּערזען לאָזט זיך אויס אימליכע פּון די 14 סטראַפּען . — (13) דורד . — (14) lajbu (לייבּעל) . — (15) דיין לייב . —

אין לאַמאָ (5) בירי שלאַפּן גיין"...

IX.

— דאָרד מאן הינטייע קען
אָך נישט", —
אזוי שפראַכט עיאָ : —
"דאָרד מאן הינטייע קען
אָך נישט" ... (2)

X.

— לאָז די הינטייע בילין", —
אזוי שפראַכט זי : —
"לאָז די הינטייע בילין, —
מי דעם מעיטייעם ווילין" ...

XI.

— אוי, די ביסט דאָך מאַנג זינד ! —
אזוי שפראַכט עיאָ : —
"אוי, די? ביסט דאָך מאַנג זינד !
יאַך בין דעיאָ טאַטן, אין די
ביסט דאָס קינד !"

XII.

— מאַטן, מאַטן, די האָסט
ניט גימאַכט ! —
אזוי שפראַכט זי : —
"מאַטן, מאַטן, די האָסט
ניט גימאַכט ;
די האָסט דאָך מאַך צי שאַנדע
גיבראַכט" ...

א שינגן מעיטייען—א גיט וואָב" ...

V.

— דאָרד מאן שטיוו (1) קען
אָך נישט", —
אזוי שפראַכט עיאָ : —
"דאָרד מאן שטיוו קען
אָך נישט" ... —
זאָג מאָ, מעיטייען, וועיאָ די
ביסט" ...

VI.

— נעם די שטיוו פון דאָנן פיס", —
אזוי שפראַכט זי : —
"נעם די שטיוו פון דאָנן פיס,
אין נעם די מעיטייען אין גיב
א קיס" ...

VII.

— דאָרד מאן פערדיע קען
אָך נישט", —
אזוי שפראַכט עיאָ : —
"דאָרד מאן פערדיע קען
אָך נישט" ... (2)

VIII.

— בין (3) אָן די פערדיע באַ
דעם באַם" (4) . —
אזוי שפראַכט זי : —
"בין אָן די פערדיע באַ דעם באַם ,

(1) schtiwu (שטיוועל) . — (2) דער סוף ווי אין V . — (3) בינד . —

(4) בויס . — (5) לאַמיר . —

XIV.

— נעם די שווערדיע פון
די שיד, —
אזוי שפראכט זי: —
„נעם די שווערדיע פון די שיד—
אין שטעק אראן אין מאנער זיט
אין גרינעם וואלד אלטן,
ווי קיינא טיט נישט זיין!“ ...
משה שאפירא, 18 .

XIII.

— טאכטא, טאכטא, עס
איז פאפאלין ו!“
— אזוי שפראכט עיא:
„טאכטא, טאכטא, עס איז
פאפאלין:
די האסט פאשפולט א גאנצן
זאל (?)“ ...
שעברא ש:ן (לובל, ג).

№ 137 .

דריטער וואריאנט .

זא שפרעכט זי:

„איך בין געקומען בלומען
קלויבען, —
„וועסטע מיט מיר היער פער=
קלויבען“ ?

III.

— איך קען איבער מיניע פערדע
ניכט ו!“

זא שפרעכט ער:

„איך קען איבער מיניע פערדע
ניכט ו

I.

— גוט⁽²⁾ מארגען, פופע⁽³⁾ שיינע ו!“
זא שפרעכט ער:
„גוט מארגען, פופע שיינע!
וואס טוסטע⁽⁴⁾ דא⁽⁵⁾ אריינע,
אין דיוען וואלד אלטן,
וואו⁽⁶⁾ קיינער טוט⁽⁷⁾ נישט גיין?“⁽⁸⁾

II.

— איך בין געקומען⁽⁹⁾ בלומען⁽¹⁰⁾
קלויבען, —

⁽¹⁾ פארגלייך מיטן לעצטען פערז אין גומער 140 .

pupe⁽³⁾ — gut⁽²⁾ (ליאלקע). — taste⁽⁴⁾ . — du⁽⁵⁾ . — wu⁽⁶⁾

— tut⁽⁷⁾ . — מיט די לעצטע צוויי פערזען ענדירט זיך אימליכע פון די 14

— blumen⁽¹⁰⁾ . — gekumen⁽⁹⁾ .

שווערדע נײַכט" ...⁵

VIII.

— נעם די שווערדע און
האק און דער ערדע!¹
זאָ שפרעכט זי:
"נעם די שווערדע און האק
אין דער ערדע;
א יונגנס⁶ מערדען איז אלעם
ווערדע" ...

IX.

— איך קען איבער מיניע
מאנטיע נײַכט!¹
זאָ שפרעכט ער:
"איך קען איבער מיניע
מאנטיע נײַכט" ...⁵

X.

— נעם די מאנטיע און טו זיך אָן!¹
זאָ שפרעכט זי:
"נעם די מאנטיע און טו זיך אָן,
און לאָמיר בײַדע גײן אראָפּ" ...

XI.

— איך קען איבער מיניע היטיע נײַכט!¹
זאָ שפרעכט ער:
"איך קען איבער מיניע היטיע
נײַכט" ...⁵

וואָג, שײן מערדען; ווער דו!¹
ביסט ...?²

IV.

— נעם דאס פערדע באַ
דעם צאָם,¹
זאָ שפרעכט זי:
"נעם דאס פערדע באַ דעם צאָם,
און² בײַנד דאס צו³ צום
אפערבאָם" ...

V.

— איך קען איבער מיניע
הינטיע נײַכט!¹
זאָ שפרעכט ער:
"איך קען איבער מיניע
הינטיע נײַכט" ...⁴

VI.

— וואָ די הינטיע בילען!¹
זאָ שפרעכט זי:
"וואָ די הינטיע בילען
און טו מיר מיין ווילען" ...

VII.

— איך קען איבער מיניע
שווערדע נײַכט!¹
זאָ שפרעכט ער:
"איך קען איבער מיניע

¹ du . — ² un . — ³ cu . — ⁴ די לעצטע דריי פערזען און דער
דאָזיקער סטראָפּ — ווי אין III . — ⁵ שלוב — ווי אין III . — ⁶ junges .

<p>„נעם די היטיע און לעג אפין מיש : א יונגעס מערדען וועט דיר געבען א קוש“ ...</p>	<p>XII. — נעם די היטיע און לעג אפין מיש ! זא שפרעכט זי :</p>
---	--

XIII.

— אד, מערדען, אד, מערדען, צו ביסטע בלינד ?
זא שפרעכט ער :
„אד, מערדען, אד, מערדען צו ביסטע בלינד ?
איך בין דיין פאטער, און דו — מיין קינד !“ ...

XIV.

— אד, פאטער, אד, פאטער ! ווארום האסטע ניכט
פריהער געזאגט ?
זא שפרעכט זי :
„אד, פאטער, אד, פאטער ! ווארום האסטע ניכט
פריהער געזאגט ?
דו האסט דיין קינד צו שאנד געבראכט,
אין דיוען וואלד אלטן,
וואו קיינער טוט נישט גיין !“

א. ח. שעפט.

ו א ר ש א .

№ 138.

פערדער וואריאנט .

<p>„גוט מארגען, יונגע, שיינע ! וואס טיסט די דא אלטע, אין וויסטען וואלד אלטן, אין וויסטען וואלד אלטן ?“ ... (1)</p>	<p>I. — גוט מארגען, יונגע, שיינע ! — זא זאגט ער : .</p>
--	---

(1) מיט דעם ביסורמען פערז שליסט זיך יעדע סטראפע פון דעם ליד .

VI.

— לאָז דאָס הַנְטִיל ביל", — (1)
 אזאָ זאָגט זי :
 „לאָז דאָס הַנְטִיל ביל", —
 מי שוין מיינע וויל" ...

VII.

— איך קען ציליב מיין בוקסיל
 נישט", —
 אזאָ זאָגט ער :
 „איך קען ציליב מיין בוקסיל
 נישט!" ... (2)

VIII.

— לאָז דאָס בוקסיל שיסען", —
 אזאָ זאָגט זי :
 „לאָז דאָס בוקסיל שיסען!
 לאָמעַ בירעַ גיניסען" ...

IX.

— איך קען ציליב מיין שווערדיל
 נישט", —
 אזאָ זאָגט ער :
 „איך קען ציליב מיין שווערדיל
 נישט!" ... (2)

X.

— לאָז דאָס שווערדיל ציקאָפּענס
 שטיין", —

II.

— איך בין גיקומען ראָוען
 קלאָבען!" —
 אזאָ זאָגט זי :
 „איך בין גיקומען ראָוען קלאָבען!
 לאָמעַ בירעַ שפּרייזען מאַכען" ...

III.

— איך קען ציליב מיין
 פּערדיל נישט!" —
 אזאָ זאָגט ער :
 „איך קען ציליב מיין פּערדיל
 נישט", —
 זאָג שוין , מירדעל , ווע
 די בוסט , ... ?"

IV.

— נעם דאָס פּערדיל באַ
 די צוים", —
 אזאָ זאָגט זי :
 „נעם דאָס פּערדיל באַ די צוים —
 אין בין¹ עס אָן אין דיווען בוים" ...

V.

— איך קען ציליב מיין
 הַנְטִיל נישט", —
 אזאָ זאָגט ער :
 „איך קען ציליב מיין הַנְטִיל
 נישט!" ... (2)

(1) בירד . — (2) שלום — ווי אין III . — (3) בילען .

גימאכט" ? —
 אזא זאגט זי : —
 „פאָטע, פאָטע, וואָס האָסטו
 גימאכט ?
 „דו האָסט אַ קינד צו שאַנדע
 גיבראַכט !“

XIII.

— נעם דאָס מעסע פֿון דיין
 שייט ! —
 אזא זאגט זי :
 „נעם דאָס מעסע פֿון דו שייט —
 „אין שניעק אַריין אין מיינעם
 לייב,
 „אין וויסטען וואָרד אַליין ...
 „זיין וויסטען וואָרד אַליין ...“
 יוסף ראָזענפעלד ¹

— אזא זאגט זי :
 „לאָז דאָס שווערדיג ציקאָפּענס
 שטיין !
 „לאָזען מיר בייַדע שלאָפּען גוין“ ...

XI.

— ווי קענסט דו מיך ברענגען
 צו אוועלכע זינד ? —
 אזא זאגט ער : —
 „ווי קענסט דו מיך ברענגען
 צו אוועלכע זינד,
 „אז איך בין פאָטע, אין דו
 ביסט קינד ?“ ...

XII.

— פאָטע, פאָטע, וואָס האָסטו
 ר א ד אָס .

№ 139 .

פיפטער וואַריאַנט .

ס'אי גיוועין אַ קאַיסאַ, אָט'אַ גיאַט צוואַ טאַכטאַ . אַיני אי
 גיוועין אַנ' אימלויה, אין די צוואַיטי אי שטענדיק גיויצין אין
 שטיב . איז אַינאַ גיקימע צים קאַיסאַ אין אָט גיאַט אַ גישפראַך
 וועיגין די טאַכטאַ, אין אָט גיואַגט, אַ די טאַכטאַ, וועליכי זי
 זיצט שטענדיק אין שטיב, איז אַנ' אָסגילאַסיני . דעיאַ קאַיסאַ
 אָט זאָך ניש גיוואַלט ציגלאַיבין, אָט'אַ אים ² גיהאַסין איבאַ-

¹ דערהאלטען אַנגעשריבנערהייט פֿון אַנ'ארבעטער . — די אַרמאָגראַפֿיע

פֿון כתב־יד .

² ד . ה . דער רבילות'ניק האָט געהוויסען איבערמון דעם קיסר . —

טייען אין פּאָרין אַמאָעל אין דעם אין דעם וואָלד אַראַ .

הינדטיע נים! "...⁶

VI.

— לאָו די הינדטיע בילען!
אזוי זאגט זי:
„אין טו שוין מיין ווילען“ ...

VII.

— איך קען איבער מיניע שווערדיע
ניט! "...⁸

VIII.

— נעם די שווערדיע און⁹ שטעק
אין דר'ערד!
אזוי זאגט זי:
„א יונגעס מעטיען איז אלעס
ווערט!“ ...

IX.

— איך קען איבער מיניע
פערדיע נים! "...⁶

X.

— נעם די פערדיע ביי די
צוים,
אזוי זאגט זי:

I.

— גוט!¹ מאָרגען, יונגעס² מעטיען
וואָס טוסטע³ אין וואָלד אלען,
אין דיוען וואָלד אלען,
וואָס קוּנגער טוט נים גוּן?⁴

II.

— איך בין געקומען⁵ בלומען⁶
ריסען!
אזוי זאגט זי:
„וואָל דער הער מיט מיר
פערברייבען“ ...

III.

— איך קען איבער מיניע
שטיוועל נים!
אזוי זאגט ער:
„וואָג מיר, מעטיען, ווער
די⁷ ביזט“ ... ?

IV.

— נעם די שטיוועל אָף די פּיס:
אזוי זאגט זי:
„שלאַפען-גוּן איז ציקער-זים“ ...

V.

— איך קען איבער מיניע

gut¹ . junges² . taste³ . — מיט די לעצטע צוויי פער-
ווען שליסט זיך אנטלעכע פון די 12 סטראָפּען . — gekumen⁵ . —
du⁷ . men⁸ . ווייטער דואוּנגענע 4 פּאַרזען, ווי אין III . —
אין (un)⁹ .

<p>XII.</p> <p>— פאר וואָס האָסטו, פאטער, פרייהער נישט געזאגט?</p> <p>אזוי זאגט זי:</p> <p>„דו האָסט דאָך מיך צו“²</p> <p>שאנדע געבראכט:</p> <p>אין דיווען וואָלד אלטן</p> <p>וואו קיינער טוט נישט גיין“.</p> <p>אסתר ווייסבראָד, 18 יאָר.</p>	<p>„אין ביגד און ביי אבי'על“ בוים“...“</p> <p>XI.</p> <p>— צו פיוטע דום¹ און בלינד?²</p> <p>אזוי זאגט ער:</p> <p>„איך בין פאטער, און דו ביזט קינד“...“</p> <p>ווארשא.</p>
---	---

№ 140.

זעקסטער וואריאנט.

- I. — וואָס טוט דער הער אין דיווען וואָלד?¹
- אזוי זאגט זי.
- איך בין גיקומען³ בלומען⁴ רייסן!⁵
- אזוי זאגט ער.
- א דער הער אי גיקומען בלומען רייסן,⁶
- זאָל מן אלי בירי שפאצירן ריווען —⁷
- אין דיווען⁸ וואָלד אלטן!⁹
- אין דיווען וואָלד אלטן!¹⁰

— .blumen⁴ — .gykumen³ — .cu² — .dum¹

⁵ אָנשטאַט די צוויי פערזען זינגט מען אייך:

איך צופ די רויטע ראָזען, —

לאָמע ביידע שפאָזען (?) .

— ⁶ וואַריאַנט, אין אלע סמאָפּען: „אין ווילדען וואָלד אלטן“.

⁷ מוט דעם ביסורטען פּערז שליסען זיך די סמאָפּען I—VII.

נאָר אין דער סמאָפּע V קומט אין דעמועלעבליקען פּערז, אַנשטאַט דעם וואָרט „דיווען“, — דאָס וואָרט „וויסמין“.

- II. — איך קאן איבער מינין פֿערדליע נילט ו!
 אזוי זאגט ער .
 — נעם די פֿערדליע בא די צוים —
 ביגר עס און בא דעם עפֿעלבוים! ...”
- III. — איך קאן איבער מיין זאטעל נילט ו!
 אזוי זאגט ער .
 — נעם דאָס זאטעל אָף דעם פֿערד ;
 א ינגעס מירעל איז אלעס ווערט” .
- IV. — איך קאן איבער מיניע הינטיע נילט ו!
 אזוי זאגט ער .
 — אוי, נעם — דאָס הינטעל וועט בילין ,
 אין אינג בירי עלין זיך שפּילן ,
 אזוי זאגט זי ...”
- V. — איך קאן איבער מיני גלאַקיע נילט ו!
 אזוי זאגט ער .
 — דאָס גלאַקיע עט קלינגען —
 אינג בירי עלין זינגען ו!
 זאָ זאגט זי ...”
- VI. — איך קאן איבער דיני העמדיע נילט ו!
 אזוי זאגט ער .
 — נעם דאָס העמדיע — שאַרץ אוועק !
 קום אהער — אין מאַך איין עק ! ...”
- VII. — אַך, טאַכטער, טאַכטער, זי זענען בלינד !
 איך בין דיין פאטער — די ביזט מיין קינד !
 נאָך וואָס האָסטו מיך גיהאט צי ברענגען צי אזא זינד ?
 אין דיין וואַלד אַליין ,
 אין דיין וואַלד אַליין ?”
- VIII. — אַך, טאַכטער, טאַכטער, עס איז שוין פאפאלין !

איך האָ שוין פאשפילט דאָס גאנצן לאַנד! ⁽¹⁾
 גאָווידוואָר אין סאַכאַטשעוו (וואַרש. ג.) פ. גראַובאַרד.

№ 141 .

זיבעטער וואַריאַנט .

פאַרט ⁽²⁾ דער רייטער יאַגן ⁽³⁾
 אלץ פרי-פערטאַגן . ⁽⁴⁾
 — וואָס טוט ⁽⁵⁾ די שענע מערען .
 וואָס טוט די שענע רויזען ⁽⁶⁾ ?
 — האַר , קום ⁽⁷⁾ מיט מיר הויזן !
 — איך קען איבער מיין פערדיל ניט !
 איך קען איבער מיין פערדיל ניט !
 — לאָז דעם פערד אין שטאַניע שטיין ,
 לאָמיר מיר בירדע שפאַצירן גיין ,
 ווילד אין וואַלד אַלען ,
 ווילד אין וואַלד אַלען !
 — איך קען איבער מיין שטיוועל ניט !
 איך קען איבער מיין שטיוועל ניט !
 — לאָז דעם שטיוועל אָפּן פּוס : ⁽⁸⁾
 אַ שיינע מערען איז ווערט אַ קום , ⁽⁹⁾

⁽¹⁾ דער לעצטער פערז דערלויבט זיך משער צו זיין , אז דער זעקסטער
 וואַריאַנט מוז פאַרבוינדען זיין מיט אַ מעשה/לע a la די דריט אויבענגעבראַכטע
 (און די נומערן 135 , 136 , 139) , נאָר אין אַנ'אַנדער גוסה . אין דעם אונט-
 באַקאַנטען מעשה/לע האָט דער פּאַטער פּון מוידעל , אויך אַ קעניג , אַ פּנים ,
 זיך פאַרווערט מיט עמוצען וועגען דער מאַכטער—און פּון זיין זיט אַטענגע-
 שטעלט די גאַנצע מלכה .

⁽²⁾ fort — ⁽³⁾ jogn — ⁽⁴⁾ togn — ⁽⁵⁾ tut — ⁽⁶⁾ רויזען . —
 — kus ⁽⁹⁾ — fus ⁽⁸⁾ — kum ⁽⁷⁾

ווילד אין וואלד אליין, ⁽¹⁾
 ווילד אין וואלד אליין!

מ. טיקטין .

פֿעט ריקאו (מונסק, ג.)

די באלאדע געהערט צו די פארשפרייטע אין פוילען .
 מ'קען דרויסט זאגען , אז ס'איז נישט א סך אועלכע יודישע פאלקס-
 לידער, וואס זאלען זיך קענען גלעבען צו איר אין ענין פון פאפולערזשקייט .
 אין אויגקע פוילישע שטעטלעך זינגט זי, ווי זאגט מען דאס, — „קונד
 און קייט“ .

אין ג' 140 איז די הארמאנישע, לעכטע, גראציעווישע, שטרענג אויס-
 געהאלטענע סטרוקטור פון דעם שוועם, ווי שאמפאניער לופטיגען און
 שוימגען פאלקסליד, שוין צושטערט .
 ג' 141 איז גוט מער ווי א שארבעל פון א צובראכענער פארפאר-וואנע .

№ 142 .

I. עס ראטן ⁽²⁾, עס ראטן דרא יעיגא'ס ,

עס ראטן דרא יעיגא'ס ⁽³⁾ אין וואלד .

דאָט גייט זאך א שיינעס מעדלען , —

ווי שוין איז איאָ גישטאלט !

II. — אַך , מעדלע , אַך , מעדלע , אַך , מעדלע ,

וואָהן ⁽⁴⁾ אי דאן באַננאָ ⁽⁵⁾ ?

— מאן באַננאָ אי צי פאָטאָ אי מוטאָ ,

צי ווימען יאך גייען ⁽⁶⁾ .

III. — אַך , מעדלע , אַך , מעדלע , אַך , מעדלע ,

וואָס ענפערס די מוזאָ אזוי שטאַלן ?

דאן עירע ⁽⁷⁾ קענס' די פאלירין ,

זישין ⁽⁸⁾ דרא יעיגא'ס אין וואלד !

⁽¹⁾ קענטסק, פארדארבען פון: „אין ווילדען וואלד אליין“ .

⁽²⁾ רייטען . — jejos (יעגערס) . — wuhin ⁽⁴⁾ . — bagejo ⁽⁵⁾ .

געגער) . — gyejo (געהער) . — ehre ⁽⁷⁾ . — צווישען . —

- IV. — מאן עירע זאל אָך פאלירן —
 מאַ שלאָגט מאָך שוין ליבערשט צום טויט!
 דעיאָ ליבאָ נאָט זאל מאַ עלפּן⁽¹⁾:
 יאָך בין אין אַ גרויסן גייט!⁽²⁾
- V. — אַך, מערדע, אַך, מערדע, אַך, מערדע,
 אַך, צי בויס' די בלינד?
 יאָך בין דאָן גושעצטאָ פאָטאָ,
 אין די — מאַן גיליבטיס קינד!⁽³⁾
- סאָטשעוו. פ. וואַלאַט.

№ 143.

צווייטער וואַריאַנט.

- I. דאָאָט רייזן, דאָאָט רייזן דראַ יעינגאָ
 אין דעם גרינגעם וואַלד.
 דאָאָט גייט זאָך אַ הויפּשום מערדען,
 מיט איהָ אינדילעם גישטאלט.
- II. — מערדען, אַך, מערדען, אַך, מערדען!
 וויאָהין אי דאָן באַגעיאָ?⁽¹⁾
 — מאַן באַגעיאָ אי צי מאַן פאָטאָ אי מיטאָ, —
 צי ווימפּען יאָך גיגעיאָ⁽²⁾.
- III. — אַך, מערדען, אַך, מערדען, אַך, מערדען!
 וואָס אַנטפּערסטו אזוי שנעל?
 באַקאָמסטו⁽³⁾ אַ גאָלדינן ריינג —
 דאָמיט יאָך זאל דאָ גיפּעלין⁽⁴⁾.
- IV. — יאָך ליב קיין גאָלד אין קיין זילבאָ
 אין קיין פּרעמדן מאַן:

⁽¹⁾ העלפּען. — ⁽²⁾ bakomsti.

יאך ליב נאָ¹ דעם איינציקן הערנאָט , —
זאן נאמען איז מאָ באַקאנט .

V. — אַך , מעדעָען , אַך , מעדעָען , אַך , מעדעָען !
וואָס אַנטוואָרסטו אזוי שנעל ?
דאָ מוזטו דאָן ערע פּאַלירין
צושין דראַ יעיגאָ אין וואַלד .

VI. — ווען יאך זאָל מאן ערע פּאַלירין —
מאָ שלאַג זשין מאָ צים טויט !
יאך בין אין אַזאַ גרויסן סכּנה
צושין דראַ יעיגאָ אין וואַלד .

VII. — אַך , מעדעָען , אַך , מעדעָען !
די בוזט אזוי ווי בלינד !
יאך בין דאָן פּאַטאָ —

אין די בוזט מאן איינציקים קינד ! —

מרים חמעלניצקי .

וואַרשאַ .

144 .

דריטער וואַריאַנט .

ווי גיסטו דאָ אלטן ?

— יאך גי אָפּזוכן מאן פּאַטאָ ,
יאך גי אָפּזוכן מאן העם .

III .

— אַך , מעדעָען , אַך , מעדעָען , אַך ,
מעדעָען !

וואָס אַנטפּערסטו אזוי שנעל ?

I .

דאָס גיטו , דאָס גיטו דראַ יעיגאָ .
אין דעם גרויסן וואַלד אלטן .
דאָס גיטו וואָך אַ הויפּט מעדעָען
מוט איז גישטאלט אלטן .

II .

— מעדעָען , אַך , מעדעָען , אַך , מעדעָען !

¹ באַר . —

יאך על דא גויבן א גאלדיג רינג :
דאס מעדען טיט מאָ גיפּעל¹ .

IV .

— יאך דאָף¹ גיט קיין גאלדיג רינגן ,
יאך דאָף נאָך גיט קיין מאן .
דאנק אָך דים העלוקיין פאטאָ ,
וואָס ר'אָט מאָך יעצט דאָמאנט² .

V .

— אַך , מעדען , אַך , מעדען , אַך ,
מעדען !
וואָס אַנטוואָרטטן אזוי שווער ?
דאָ בױטן צישן דראַ יעגיגאָ —
ו ו א ר ש א .

עסט מיזן פאלירן דאן האַנער² .

VI .

— מאן האַנער , מאן האַנער על
אָך גיש פאלירן , —
שלאַנגן וואָל מו מאָך אָף טויט .
כ'על בױטן דים העלוקיין פאטאָ —
עט אַ מאָך אַרויסראַטוויין פון דיין גויט² .

VII .

— אַך , מעדען , אַך , מעדען , אַך , מעדען !
צו בױטן טויב , צו בלוגד ! ?
יאך בין דאן פאטאָ , —
אין די בױטן מאן אונזעקום קינד !
מרים חמעלניצקי .

פערדער וואַריאַנט .

אין צו דעם , וואָס יאך גיהעיאָ .

III .

— אַך , מעדען , אַך , מעדען ,
די ענפאָסט מאָ צו שנעל .
נאָ דאָ מאַני גאלדיג רינגען —
מו' דעם , יאך וואָל דאָ גיפּעלין² .

IV .

— יאך ליב גיט קיין גאָרד
אין קיין זילבאָ .

I .

דאָ גי' צאָך , דאָ גי' צאָך דראַ
יעגיגאָ
אין איינעם גרינעם וואַרד .
דאָ גי' צאָך אַ שיינעם מיידו
מיט-איאָ אינדעלין גישטארט .

II .

— אַך , מעדען , אַך , מעדען ,
וויאָהן אי' דאן באַגעיאָ ?
— צו מאן פאָטאָ אי' מוטאָ ,

¹ געפּעלען . — ² דאָרף .

VI.

— מאן ערע זאל יאך פאלירן —
שלאַנג זשן מאַך צים טויט! ⁽¹⁾

VII.

— אַך , מערען , אַך , מערען .
צי בוסטן בלינד ?
איך בין דאן אייגונאָ פאַטאָ ,
אין די בוסט מאן אייגן
קננד !

פ. גראַבאָרד .

יאך ליב ניט קין מאן .

יאך ליב נאָ דעם איינציקן
הערגאָט ,
וואָס עיאָ העלפּן קאָן .

V.

— אַך , מערען , אַך , מערען ,
די ענפּאָסט מאָ צי באַלד .
דאָ מונטן דאן ערע פאלירן
צווישן דראַ יעגאָ אין וואַלד .

ס 5 א ט ש ע ו .

די נומערן 142 — 145 זענען אויך, ווי די נומערן 135 — 141, פאר-
קומט מיט א באזונדערן ציקל פאלקסמעשה'לעך, פון וועלכע איך ברענג דאָ
אויס :

אַמאָעל אי גיווען אַ מאַידו, אַזאַ שאַיני, אַזוי ווי אַ קאַיסאַריני.
אין דאָעס מאַידו אי גיווען זאַיאָ אַ פראַיליכִי, אַלי מאָעל
נאָע גיטאַצט אין גיזינגע אין גישפרינגע, גילאָפּין אָף חתונות,
אָף אַלי בעלאָ. ז'אַט אוזשיעט ⁽²⁾ אַ וועלט !

מיטאַמאָעל אָט זאָך אין איאַ אַיאָ פאַליבט. אָך אַ ראַכאָ
אין אַ שאַיאָ. מאַכט אַ ניש קין לאַנגי טענות אין זאָקט צי'נ'איאַ
פראַסט, פשוט: — זאָסט וויסין, יאָך וויל מי' דיאַ חתונה אָבין !
זאָקט זי: — נו, מאַכטאַיסי? וואָעס זאָקסטי מיאַ? יאָך וואַסי
עפּיס? שמועס דאָך אַדאַרך מיט מאַן טאַטישי. אַ מאַן טאַטישי
עט באַשטאַין, על יאָך אָך באַשטאַין .

עיאָ אָט, אָבאָ, גיוויסט, אַו איאַ טאַטישי עט עם ניש
וועלין פאַ קין אַידעם. מילא, מסתמא אָט אַ דאָך גיוויסט .
גאַיט אַ אַהין צי'נ'אים אין זאָקט :

— זאָסט וויסין, אַ דאָן טאַכטאָ אי ניש קין אַרינטליכִי .
עיאָ אָט גיוואַלט אַזויאַרים איאַ טאַטין דיס קאַפּ פאַדראַין .

⁽¹⁾ די אַזויטע העלפט פון דער סטראָפּע פּעלט. — פּויליש: użyc

(בעניסען).

איך פאָטאָ איז, אָבאָ, ניש קין נאָאָ (גיווען, אָט אַ זאָך גאָע ניש וויסענדיק גימאַכט פאַ קאַינעם אין אָט גינימע די טאָכטאָ אין אַוועגשיקט אין אַ וואַטין וואַלד אַראָ.

אין דעיאָ וואַלד אי גיווען אַזוי גידאַכט, אַ מ'אָט ניש אַדאַרכגיווען די שאַן, אין אַפּיליק פאַטאָג אי דאָרט אַך גיווען פינצטאָ. אין דאָאָט אי גיווען אַזעלכע ריזידיקי חיות מיט רעות²) אין מאַלפּיס, אין וואָעס די וויסט נאָע.

עיאָ אָט אַוועגשיקט די טאָכטאָ, — מילא, וואָעס זאָל זי, נעבאָך, טין: אַ דעיאָ טאַטי האַיסט, מי מע פאַלגין.

איז עיאָ גיגאַנע אין זאָך אָגיגאַעלט די באָעד, זאָך פאַ-שטעלט פאַר אַ יינגין מענטש, מיטיגינימע נאָך צוואַ יינגי מענ-טשין, אין אַלי אָבין זאָך אָנגיטין פאַ יעיאָ, — דאָעס זענע אַזעלכע מענטשין, וואָס כאַפּין פיש אין נאָך דאָאָטין חיות, — אין אַלי דראַ זענע אַוועק אין דים אַיגינעם וואַלד אַראָ.

ווי זאי קימע אין וואַלד אַראָ, טרעפּין זאי איך זאָך אַרימדראַי'ן. זאָגין זאי צינ'איאָ: — קי' מיט אינדז שפאַצירין".

אין זי אַ דאָך ניש גיוויסט, וועיאָ זאי זענע. זאָקט זי: — יאָך וויל ניש מיט ענק גאין".

האיבין זאי איך אָען אַנצירעדין: — מ'עט דאָ געיבין גאָלד מיט באַרליאַנטין, אין וואָעס די וויסט נאָע אַלאין".

זאָקט זי: — יאָך בין ענק דאָעס אַלץ מוהל. יאָך וויל מיט ענק ניש גאין".

ווי זאי אָבין גיווען, אַ ס'עלפט ניש מיט גיטין, אָבין זאי אָנגיהויבין מיט באַיזין.

זאָקט זי וואַטאָ: — עטץ מעיגט מאַך אַפּיליק דאַ'הרג'ינע,

על יאָך אַך ניש גאין מיט ענק".

ווי דעיאָ פאַטאָ אַ³) דאָעס דאַעיאָט, אָט אַ זאָך אַצינו גיגעייבין צי דאָקענע אין אָט אַהאיגינימע די טאָכטאָ, — אין שוין.

יוסף לאַנדע, 10 יאָר.

וואַרשאַ

(¹) נאר. — (2) חיות רעות. — דער „מ'ט" און אַבאַרוק. — (3) האָט.

№ 146 .

<p>לעפעל אָהנע שטיף⁸ , ראטען זי מיר אמאל פייער אָהנע היץ , ראטען זי מיר אמאל וואסער אָהנע פיש" . — דער אבגעברענטער מילנער האט דאָך⁹ קיניע מיל , דער אבגעבראָכענער לעפעל האט דאָך קיניע שטיל , דאס פייער פון די קארטען האט דאָך קיניע היץ , דאס וואסער פון דער קילכע . האט דאָך קיניע פיש" . — ראטען זי מיר אמאל א קיזער אָהנע א לאנד , ראטען זי מיר אמאל וואסער אָהנע זאמר⁸ . — דער אבגעמאלענער קעניג האט דאָך קיין לאנד , וואסער פון די אויגען האבען קיין זאמר" . וו . ראָזענבערג .</p>	<p>זיין איזט איין שטאדט , איין וואונדערבארע¹ שטאדט . דאָרט איזט געפאנגען איין יונגער² סאָלדאט . דאָרט איז געפאנגען א יונגער סאָלדאט , וועלכען איין מערדען ליב האט געהאט . דאס מערדען איזט געגאנגען צום³ האופטמאן⁴ אלײן : — גענעדיגער האופטמאן , האופטמאן דו⁵ מיין , לאסען זי מיר דיווען סאָלדאט , דיווען סאָלדאט פריי לאסען גיין" . — איך ווערדע דיווען סאָלדאט פריי לאסען גיין , אבער ווען זי מיר דריי ראטהע גען⁶ : ראטען זי מיר אמאל מילנער אָהנע⁷ מיל⁸ , ראטען זי מיר אמאל אמשונגאָו¹⁰ (ווארש . ג.)</p>
--	--

די טעמע און דער שניט פון דעם ליד איז אלט , ווי די מענשליכע קולטור , און אוניווערסאליש , ווייל קומט פאָר אין דער פאָעזיע פון אלע פעלקער .

hauptman (⁴ — . zum (² — . junger (² — . wunderbare (¹
 . . . doch (⁹ — . 357 . ג' . ג.ב. . ג' . ohne (⁷ — . ohne (⁷ — . du (⁶ — . געבען .
 . Mszczonów (¹⁰

פרעגען רעטענישען אָף אויסצופריווען עמיצענס שאַרפּזין — איז אַ באַליבטער מאָטיוו שוין אין דער ליטעראַטור פון טיפּסטען אַלמערטום .

פ. ד. טשאַילד¹⁾ דערמאָנט די ביבלישע דערציילונג פון שמשון הגבורה²⁾, דעם גריכישען מיט וועגען קעניג עדיפ .
 יאָן קאַרלאָוויטש³⁾ מאַכט אָפּמערקזאַם אָף דער מלכה שבא'ס וויזיט צו שלמה המלך⁴⁾ .

¹⁾ The English and Scottish popular ballads, I, 1—6, „Riddles wisely expounded“ .—

²⁾ שופטים י"ד . —

און טיטש-הומש :

... אונ ווין פאַטער האָט גינדערט פון וועגן דער אשה , צוא פרעגן זינא , אויב זינא איז גרויס צו דער חתונה . אונ שמשון האָט דאָרטן גימאכט אטן סעודה , וואָרום אזא פלעגן מאַכטן דיא בהורים , אז זינא פלעגן חתונה האָבן . אונ עש איז גווען , אז דיא פרענד פון דער אשה האָבן אים דער זעהן , האָבן זינא גונגען דרעסיג גוועלן , אונ זינא זענען גוועזן מיט אים . האָט שמשון גוואָנט צוא זינא : „איך וועל הינט ראָטן צוא איך אטן רעטיגעש“ אויב איר וועט זיא גוויס קענען זאָגן צוא מיר אין דיא שבעת ימי המשתה , אונ איר וועט דאָש גיפונען , כלומר איר וועט מרעפן דעם אמת , וועל איך געבן צוא אטך דרעסיג לעילבער אונ דרעסיג פאַר קליידער . אונ אויב איר וועט גיט קענען זאָגן צוא מיר דאָש רעטיגעש , זאָלט איר געבן צוא מיר דרעסיג לעילבער אונ דרעסיג פאַר קליידער“ . — האָבן זינא גוואָנט צוא אים : „ראָט דין רעטיגעש , אונ מיר וועלן זיא הערין“ . — האָט ער גוואָנט צוא זינא : „פון דעם עסער איז ארויש גינאנגען אטן עסן וואָרג אונ פון דעם שטאַרקן איז ארויש גינאנגען זיסקיט“ . . .

³⁾ „סימטעמאטיקא פיעסני ליודו פאלסקיעגא“ (וויסלא , 1889

ז' 253) . —

⁴⁾ מלכים א' , י' , א'—ג' . —

זינא : „די יודישע אגרות“ פון י. ה. ראבנצקי און ה. ג. ביאליק

די אייראָפּעאישע פּאָלקס־דער פון דעם טיפּ קענען איינ-
געטיילט ווערען אין דריי גרופעס:

(1) איין פּערזאָן פרעגט ¹ רעטענישען, און די אנדערע מוז זיי טרע-
פּען ², אָדער בײַדע פּאַרהערען זיך אין פּרעגן און טרעפּען. — דער, וואָס
פּאַרשפּילט, איז אינגעשטעלט מיט'ן לעבן, אָדער איז עלול צו באַקומען אַ-
אנדער שווערע שטראַף.

(2) אַ בהור טרעפט רעטענישען און קויפט זיך דאָרויך דאָס האַרץ און
די האַנט פון אַ שײַן מײַדעל. — און אײַנזען וואַריאַנטען שטעלט מען אים אַ
תּנאי, אַז ער מוז פּאַר'ן דורכפּאַל באַצאָלען מיט'ן לעבן.

(3) אַ קלוג מײַדעל קויפט אַ מאַן, אַמאָל אײַך אַ קרוין, טרעפּעדיק
אָדער פּרעגנדיק רעטענישען, אײַספּרענדיק שווערע אָפּגאַבען, אָדער פּלונק
זיך אײַסדרייענדיק פון שווערונקטען, וואָס זײַען אין פּלונק אײַס אונבאַזײַגבאַרײַש.
דער גרעסטער טייל ענגלישע גוסחאות באַלאַנגט צו
דער דריטער קאַטעגאָריע.

אָט איז אײַן וואַריאַנט אין פּראָזאַישער איבערזעצונג:

אַ מאַמע האָט דרײַ טעכטער. אַ רוטער זוכט אַ ווייב, קומט צו זיי. די
עלצטע טאָכטער לאָזט אים אַרײַן, די מיטעלסטע בעט אים ס'לעגער, די
יונגסטע קומט צו אים באַנאַכט. דער רוטער זאָגט צו'ן איר: „אַז די וועסט
מיר ענטפּערן אַף דרײַ קשיות, וועסטו זײַן מיין ווייב: וואָס איז לענגער פון
וועג? וואָס איז טיפּער פון זי? וואָס איז הילפּיקער פון טרומויט? וואָס איז
שאַרפּער פון דאָרן? וואָס איז גרינגער פון גראָן? וואָס איז בײַטערער פון אַ אשה

... „דערנאָך פרעגט זי דעם מלך שלמה אַ רעטעניש:

„פּון דער ערד קריכט ער אַרײַם

ווי וואַסער גיסט ער זיך אײַם,

און פּילט-אַן דאָס גאַנצע הײַז“.

ענטפּערט ער: „נאַפט“...

און אזוי וועט ער.

¹ „ראַט“, לײַטן פּראַטפּאָלען אײַסדרוק פון טײַטש-חומש, —

² „ראַט“, *razgadaty, rozwiżacz, aufloesen, errathen* — אין טײַטש.

חומש: „אַז ען דאָס באַשײַדענע*“ —

רעה? דאָס מױדעל קענטפערט: ליבע, גיהנום, דונער, הונגער, סם, טוועל. דער בדי האָט מיט איר חתונה.

פאַראַן אַ קעלטישער טעקסט נאָך אין אַ כתב-יד פון 13-טען יאָרהונדערט .

32 רעטענישען¹) „ראָט“ מען אַ בת-מלכה, וועלכע „זאָגט דאָס באַשיידענעש“ פון זיי אַלע — און האָט חתונה .

אין געוויסע קעלטישע וואַריאַנטען איז דער טייעל — דער, וואָס פּרעגט די קשיות, און ווען מ'דערקענט אים און מ'רופט אים אָן באַם נאָמען, — ווערט ער פאַרשוואַנדען.²)

אין אַ סערביש³) ליד — „זיצט אַ מיידעל איבערן ים, קוקט און אַזוי זאָגט צו זיך“:

האַט מינער, גרויסער, ליבער !
איז פאַראַן וואָס ברויטערס פאַר דעם ים ?
איז פאַראַן וואָס לענגערס פאַר דעם פעלד ?
איז פאַראַן וואָס שנעלערס פאַר דאָס פּערד ?
איז פאַראַן וואָס וויסערס פאַר דעם האַניג ?
און וואָס איז טייערער פאַר דעם ברודער ?

רופט זיך אָן אַ פיש פון וואַסער: „פלאַפעלסט, מיידעל, נאַרישקייטען !

ברויטער איז דער הומעל פאַר דעם ים !
לענגער איז דער ים פאַר דאָס פעלד !
דאָס אויג איז שנעלער פאַר דאָס פּערד !
וויסער איז צוקער פאַר דעם האַניג !

¹) צווישען זיי אייך די פּאָלענדיקע: „וואָס איז שוואַרצער פּטר דער קראָה?“ (דער טויט); „וואָס איז וויסער פאַר דעם שניי?“ (דער אמת).

²) פאַרגלעך: נח פרילוצקי, — „יודישע פּאָלקסלידער“. — I באַנד, ז' 150, — דאָס אַבערגלויבען פון די פּוילישע פּויערן און גאַלוציש דאָרף מאַגיאַני .

³) „Dzień-czynna ryba“. — Narodowe pieśni serbskie, — wyd. II, 224.

טונקער איז דער געלובטער פאר דעם ברודער!
 א פויליש ליד נעמט טשאילד ארויס פון וואָי צי צי -
 קיי'ס (1) זאמלונג :

Ku Dunajowi ku głębokiemu, leluja, ²⁾
 Ku gaikowi ku zielonemu, ³⁾ leluja,
 A zapalili sobótkę, ⁴⁾ leluja,
 I piją piwo i piją wódkę, ⁵⁾ leluja.
 Chodzi, brodzi nadobna Kasieńka ⁶⁾,
 Chodzi za nią grzeczny parobeczek ⁷⁾.
 — Oj poczekaj, poczekaj Kasieńko,
 Oj mam gadeczkę, zgadnę ci ja, ⁸⁾ l.
 — Cóżbym ja była za krasna panna,
 Żebym gadeczkę zgadnąć nie miała ⁹⁾ ?
 — A coż rośnie bez korzenia, ¹⁰⁾ l. ?
 — Kamień rośnie bez korzenia ¹¹⁾.
 — A coż kwitnie bez kwiateczka, ¹²⁾ l. ?
 — Oj paproć kwitnie bez kwiateczka ¹³⁾.
 — Cóż gore bez płomienia ? ¹⁴⁾
 — Cnota gore bez płomienia ¹⁵⁾ .

¹⁾ Pieśni ludu, I, 203. —

²⁾ צום דאָנאָי, צום טיפּען, הללויה. — ³⁾ צום וואַלד צום גרוֹנעם, —
⁴⁾ האָט מען אָנגעצונדען א „סאַבומקע“ (אָף דעטשויש „יאָה אַניס -
 פויער“, אָף רוסיש: „איוואַנאָוסקיע אָנגי“). — ⁵⁾ און מ'טרונקט
 ביר און מ'טרונקט ברענפּען. — ⁶⁾ גויט פארקלערט, די שוויגע קאסיענקע.
⁷⁾ גויט נאָך איר אַ סאַטעטשענע בחור'ל. — ⁸⁾ „אָי, וואַרט, וואַרט,
 קאסיענקע, אָי, ס'האַב אַ רעטענישעל, וועל איך עס דיך פּרעגן“. —
⁹⁾ „וואָס וועט וואַלט איך געווען פאַר אַ שוין מיידעל, און איך וואַל קיין
 רעטענישעל נישט קענען טרעפּען?“ — ¹⁰⁾ „וואָס וועט וואַקסט אָהן אַ וואַר-
 צעל?“ — ¹¹⁾ „אַ שטין וואַקסט אָהן אַ וואַרצעל“. — ¹²⁾ „וואָס וועט בליט אָהן
 אַ בלימעלע?“ — ¹³⁾ „אָי, פאַרנאָרטי (אָף לאטייניש filix) בליט אָהן בלי-
 מעלע“. — ¹⁴⁾ „וואָס פלאַקערט אָהן אַ פלאַם?“ — ¹⁵⁾ „טונגער (מדות טובות)
 פלאַקערט אָהן אַ פלאַם“.

אין אַרְנִים - בְּרַעַט אַנְאָ'ס, אויבען איינמאַל שוין דער-
מאַנטער זאַמלונג געפונען מיר אַזאַ דייטשיש ליד פון דעם טיפ: (1)

וואס פיר יין קנעכט
האט קניגן לאָהן? (8)
— דער קניג ין דער קארטע
האט קניגן טהראָן,
דער קנעכט (9) און דעם שטויפעל
האט קניגן לאָהן.
— וואס פיר יין קניג
יסט אָהנע לאַנד? (10)
וואס פיר יין וואסער
יסט אָהנע זאָנד? (10)
— דער קניג און דעם שולדע
יסט אָהנע לאַנד,
דאס וואסער ין דען אייגען
יסט אָהנע זאָנד."
— וואס פיר יין שעקער (11)
האט קניג שנייד? (12)
וואס פיר יינע יונגער
געהט אָהנע קלייד?
— די שווארצע ליכטפוטשעקער (13)
האט קניג שנייד,
דיע יונגער ין דעם מעער,
דיע האט קיין קלייד."

— עי יונגער? (2) יך ווילל יער
וואס און? (3) צו ראטהען געבן,
זנד וועגן זייערעם עראטהעט,
זא היראטה יך זייע.
וואס פיר יינע יונגער
יסט אָהנע (4) צאָפּף?
וואס פיר יין טהורם
יסט אָהנע קנאָפּף?
— דייע יונגער ין דער וועג
יסט אָהנע צאָפּף,
דער באבולאָניש טהורם
האט קניגן קנאָפּף".
— וואס פיר יינע שטראסע (5)
יסט אָהנע שטאוב?
וועלכער גרינע באום
יסט אָהנע לאַנד? (6)
— דייע שטראסע און דער דאָנאו
יסט אָהנע שטאוב,
דער גרינע טאונגעכאום
יסט אָהנע לאַנד".
— וואס פיר איין קניג
יסט אָהנע טהראָן? (7)

(1) — Des Knaben Wunderhorn, 583-5 (2) — יונגרוי, פריילען.

— auf (3) — ohne (4) — וועג. (5) — געבלעטער. — tron (7) —
(8) lohn (ליון). — קאלאמבור (וואַרטשפּיל): דער „שטוינעל קעכט" איז
דאסאייגענע, וואס דער „שטוינעל ציגער" (א בענקעלע, אָה וועלכעם
מ'שטעלט אַראָף רעם פום אַראָפּצויען דעם שטוינעל). — (10) זיי אויבען ג'
146. — (11) שער. — (12) שאַרף. — (13) א שער אַראָפּצויעמען די אָפּגעברענטע
שטיקער קנייט פון ליכט. —

— וועלכעס שענע האון
 האט ווערער האָלן נאָך שטין ?
 וועלכער גרונע שטראוסס
 האט קינע בלומעלין ?
 — דאס קלינגע שנעקענהאון
 האט ווערער האָלן נאָך שטין ,
 דער שטראוסס און דעם ווירטהאון
 האט קינע בלומעלין .
 — וואס פיר זין הערין
 טהוט קינען שלאג ?
 ונר וואס פיר אמן טאג
 האט קינע נאכט ?

— דאס הערין און אונע שנאללע
 טהוט¹ קינען שלאג ,
 דער אללעריינגסטער טאג
 האט קינע נאכט .
 — עי , יונגער יך קאנן זיך
 נילמס אוצוראטהען געבען ,
 ונר !סט עס זיך ווי ע מיר
 זאָ הידראטהען וויר .
 — יך בין יא קינע שנאללע ,
 מיין הערין טהוט מאנכען שלאג ,
 ונר² ינגע שענע נאכט
 האט אונך דער האַכצייטטאג . —

נאָך דייטשישע וואַריאַנטען קען מען זיין אין „ערקס
 דייטשער ליעדער־האַרט“³ אין וואָס ס׳דל אַ׳ס „מעקלענבורג .
 פאָלקסאייבערליעפערונגען“⁴ אין מינדעלס „עלעסס . פאָלקס-
 ליעדער“⁵ און אַז . וו .

פאַטשאַילד'ן ווערען געברענגט אויך סקאַנדינאַוישע ,
 איטאַליענישע , עסטאָנישע , לוזיצער , גרויסרוסישע⁶ און אַנדע-
 דע פאַראַלעלען .

דער אַמעריקאַנער פאָלקלאָריסט האָט זיך גענומען די טרחה ,
 און פון עטליכע צענדלינג דייטשישע און אַנדערע וואַריאַנטען
 אויסגערעכענט , וואָסערע רעטענישען ווערען עפּטער געברויכט .

— . und² . tat¹

רוסישען (פא בוסאיעוויץ) א סהר'ס א זעהן לויפט דור'סן נאַרען, אין וועלכען
 א מידעל פליקט בלומען . ער ברענט זי 6 רעטענישען ; וואָס איז העכער פאר
 דעם וואַלד ? (די לבנה) ; וואָס איז העלער פאר דעם ליכט ? (די זון) ; וואָס
 איז געדעכטער פאר דעם וואַלד ? (די שטערען) ; וואָס האָט ניט קיין וואַרעלע ?
 (דער שטין) ; וואָס שווינגט קיינמאָל ניט ? (דער ים) ; וואָס איז אונגעגליך
 צו מרעפּען ? (דעם אונגעשוטעגס רצון) ; — זי מרעפט , און ער האָט מיט איר
 חתונה . — („וויסלאַ“ , I. c. .)

צו די פאָפּולערישסטע פּראָגען געהערען, אַלזאָ, די פּאָל-גענדיקע:

- (1) וואָסער קעניג האָט קיין לאַנד?
- (2) וואָסער פּייער האָט קיין היץ?
- (3) וואָסער שווערד האָט קיין שפיץ?
- (4) וואָסער הויז האָט קיין מייז?

די ערשטע קשיא איז דאָ אין נוסח פון „דעס קנאַבען וואונדערהאַרן“.

די ערשטע מיט דער צווייטער פאַרמאָגט אונזער יידישער טעקסט (אויבען, נומער 146).

אין יידישען וואַריאַנט, וועלכער איז געדרוקט באַ ג.מ. (נ' 357) וואַרפט זיך דורך בלויז די ערשטע פּראָגע.

נאָך אַ יידישער וואַריאַנט איז פאַרעפּענטליכט אין דעטשישען ושוונאַל „אם אורקוועל“, VI, 69.

אַ פּאָדאָלער וואַריאַנט — אין ניו-יאָרקער זאַמלבוך „ליטעראַטור“, II, 132.

ד"ר א. לאַנדוי („מיטטיילונגען“, XI, 77) ווייזט אָן, אז אייניקע פּראָגען פון נ' 357 באַ ג.מ. זענען זעך פרימיטיוו, — למשל: „וואָסער מיל-נער איז אָהן אַ מול? און וואָסער לעפּעל איז אָהן אַ שמול?“¹ — ער באַמערקט דערבײַ, אז אויך אין די דעטשישע לידער פּעקט ניט קיין פּלאַטיקע „רעטענישען“, — ווי, למשל, אין נ' 24 באַ מינדעל: „טן נעמאַלטעם פּויער יסט אָהנע גלוט“,¹ טן געשטאַרבּענער בויער יסט אָהנע גוט“.

№ 147.

<p>א ווייסקס קלייד אויסשניידן.</p> <p>II.</p> <p>ווען דו וואָלסט יא, ווען דו וואָלסט יא.</p>	<p>I.</p> <p>— ווען דו² וואָלסט יא, ווען דו וואָלסט יא.</p> <p>אז איך זאָל דיין פאַרבלייבן, — זאָלסטע מיר פּינג גרינע בלעמער</p>
--	---

¹ ווי אויך, אייבען, נ' 146. — du².

וואָס אין הימל זענען."

VI.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,
אז איך זאָל דיר די שטערן ציילן,
וואָס אין הימל זענען, —
זאָלסטע מיר אַ לייטער מאַכן, —
וועל איך ציילן קענען."

VII.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,
אז איך זאָל דיר אַ לייטער מאַכן,
וועסטע די שטערן ציילן קענען, —
זאָלסטע מיר די שטייגער ציילן,
וואָס אין דר'ערד זענען."

VIII.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,
אז איך זאָל דיר די שטייגער ציילן,
וואָס אין דר'ערד זענען, —
זאָלסטע מיר אַ שעפּ מאַכן,
אין זאָלסט דאָס וואַסער
פארנעמען."

IX.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,

אז איך זאָל דיר פון גרינע בלעטער
א וויסעס קליד אויסשניידן, —
זאָלסטע מיר זיבן קינדער
האַבן —
אין א יונגעס¹ פרייליך בלייבן."

III.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,
אז איך זאָל דיר זיבן קינדער האַבן
אין א יונגעס פרייליך בלייבן, —
זאָלסטע מיר זיבן וויגאָלאַך שניצן
אָהן א מעסער אין אָהן גיציגן."

IV.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,
איך זאָל דיר זיבן וויגאָלאַך שניצן
אָהן א מעסער אין אָהן גיציגן, —
זאָלסטע מיר זיבן העמדאָן
לאָך מאַכן
אָהן א נאָריל אין אָהן גארן."

V.

— ווען דו וואָלסט יא, ווען דו
וואָלסט יא,
אז איך זאָל דיר זיבן העמדאָן
לאָך מאַכן
אָהן א נאָריל אין אָהן גארן, —
זאָלסטע מיר די שטערן ציילן,

<p>X.</p> <p>— ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא.</p> <p>אז איך וואַל דיר די ליכט ציילן, וואָס אין שבת קודש ברענען, — וואָל ושע דורך דער מינויל הוילין, אין איך וואַל דיר נישט קענען וואַלף לעהמאן, 18 יאָר.</p>	<p>אז איך וואַל דיר אַ שעפּ מאַכין אין דאָס וואַסער פאַר- נעמען, — וואַלסטע מיר די ליכט ציילן, וואָס אין שבת קודש ברענען.</p> <p>ווטרשא.</p>
---	--

№ 148.

צווייטער וואַריאַנט.

<p>III.</p> <p>— אז איך וואַל דיר קינדער האַבן, אין בלייבן אַ יונגעס מיר, — וואַלסט דיר מיר אַ וויניל שניידן אָהן מעסער-גיצינג, אָהן מעסער-גיצינג. (4)</p>	<p>I.</p> <p>— ווען דו וואַלסט, ווען דו וואַלסט, אז איך וואַל זיין דינגעס ווייב, — וואַלסט דיר מיר פון גרינגע בלעטער שניידן אַ וויסעס קלייד, — שניידן אַ וויסעס קלייד. (1)</p>
<p>IV.</p> <p>— אז איך וואַל דיר אַ ווי- גיל שניידן אָהן מעסער-גיצינג, — וואַלסט דיר מיר ווינדלן וואַשן אָהן וואַסער אין זיף, אָהן וואַסער אין זיף. (4)</p>	<p>II.</p> <p>— אז איך וואַל דיר פון גרינגע בלעטער שניידן אַ וויסעס קלייד, — וואַלסט דיר מיר קינדער האַבן — אין בלייבן אַ יונגעס (2) מיר, אין בלייבן אַ יונגעס מייד. (3)</p>

(1) פארגלעך I אין ג' 147. — (2) junges (3) ווי: II אין ג' 147. —

(4) ווי: III אין ג' 147. —

וואָלסט די מיר די פּיש ציילן ,
וואָס אין וואַסער זענען ,
וואָס אין וואַסער זענען .

VIII.

— אז איך זאָל דיר די פּיש ציילן ,
וואָס אין וואַסער זענען , —
וואָלסט די מיר דאָס וואַסער
זויפּין , —

ציילן וועל איך קענען ,
ציילן וועל איך קענען .⁽³⁾

IX.

— אז איך זאָל דיר דאָס וואַ-
סער זויפּין , —

אין ציילן וועסט די קענען , —
לאָז שוין דורך דער טייפּיל הוילן ,
איך וויל דורך שוין נישט קענען ,
איך וויל דורך שוין נישט קענען .⁽⁴⁾
פ. וואַלאַט .

V.

— אז איך זאָל דיר ווינדלין
וואַשן

אָהן וואַסער אין זיף , —
וואָלסט די מיר די שטערן ציילן ,
וואָס אין הימל זענען ,
וואָס אין הימל זענען .⁽¹⁾

VI.

— אז איך זאָל דיר די שטערן
ציילן ,

וואָס אין הימל זענען , —
וואָלסט די מיר די ליכט ציילן
וואָס אים שבת ברענען ,
וואָס אים שבת ברענען .⁽²⁾

VII.

— אז איך זאָל דיר די ליכט ציילן ,
וואָס אים שבת ברענען , —
ס אַ ט אַ ט ש ע ו .

№ 149 .

דריטער וואַריאַנט .

אז איך זאָל דיר די שטינגער אין
גאסן ציילן ,
וויפּיל זיי דאָ זענען , —

I.

— יא ווען די וואַלסט , יא ווען די
וואַלסט ,

⁽¹⁾ V. l. c. : יו : ⁽²⁾ דאָרטען , IX. — ⁽³⁾ פארגלעך , VIII , l. c. —
— X. l. c. ⁽⁴⁾

וויפול זי דאָ זענען. (7)

V.

— יא ווען די וואַלסט, יא ווען די וואַלסט,
אויך וואָל דיר די שטערן אין
הומעל צעלן,

וויפול זי דאָ זענען, —

זאָ מוסטו מיר אַ ליטער ברענגן,

אויך וואָל קריכטן קענען. (8)

VI.

— יא ווען די וואַלסט, יא ווען די וואַלסט,
אויך וואָל דיר אַ ליטער ברענגן

די וואַלסט קריכטן קענען, —

זאָ מוסטו מיר די ליכטיגן צעלן,

שבת קודש ברענגען. (9)

VII.

— יא ווען די וואַלסט, יא ווען
די וואַלסט, —

אויך וואָל דיר דיר די ליכטיגן צעלן,

שבת קודש ברענגען, —

געט זשן די אין אלדו טיפול,

אויך וויל דיר שוין נישט קענען. (10)

חנה ראָזענפעלד.

זאָ מוסטו (1) מיר אַ וואַנגע (2?) וואַזן (3),
אויך וואָל צעלן קענען. (4)

II

— יא ווען די וואַלסט, יא ווען די וואַלסט,
זאָ אויך וואָל דיר אַ וואַנגע וואַזן,

זאָ די וואַלסט צעלן קענען, —

זאָ מוסטו מיר די פיש אין וואַסער צעלן,

וויפול זי דאָ זענען. (5)

III.

— יא ווען די וואַלסט, יא ווען די וואַלסט,
זאָ אויך וואָל דיר די פיש אין וואַסער

צעלן, —

וויפול זי דאָ זענען, —

זאָ מוסטו מיר אַ קאַשקע (6) וואַזן,

זאָ אויך וואָל צעלן קענען.

IV.

— יא ווען די וואַלסט, יא ווען די וואַלסט,
אויך וואָל דיר אַ קאַשקע (6) וואַזן,

זאָ די וואַלסט צעלן קענען, —

זאָ מוסטו מיר די שטערן אין

הומעל צעלן,

וואַרשאַ פראַגא.

(1) musty — (2) אַ וואַנגע? — (3) ווינען. — (4) זיי ב' 147, VIII. —
(5) זיי ב' 148, VII. — (6) אַמאָשער — אַ קישקע אָדער אַ קאַמטשקע (פאַמ-
פּע, שטאַמאַשין) — אויבזשענען דאָס וואַסער? — (7) ב' 147, V; ב' 148, V. —
(8) ב' 147, VI. — (9) ב' 148, IX; ב' 147, X; ב' 148, IX. — (10)

№ 150 .

פּערדער וואַר־אַנט .

מאָך זשױ דו מיר אַ לײַטער ,
וואָל קאַנען אײַן הומל שטייגן. " (4)

V.

— אַ לײַטער וועל איך דיר מאַכן .
וואָס וועט קענען אײַן
הומל שטייגן .
צײל זשױ מיר אײַבער דו שטערן ,
וואָלט קײן אײַנעם נישט מײַדן. " (5)

VI.

— שטערן פון הומל וועל
איך דיר אײַבער צײלן .
וואָלט קײן אײַנעם נישט מײַדן ,
נעם זשױ מיר אַרויס דו פיש פון ים ,
וואָלט קײן אײַנער נישט בלייבן .

VII.

— דו פיש פון ים וועל איך
דיר אַרויסנעמען .
וואָלט קײן אײַנער נישט
בלייבן ,
איך בין קלוג , און דו קײן נאר .
לאַמיר בײַדן שווייגן .
רבקה צעכשטיין .

I.

— וואָלט אַרויסנעמען אַ בער
פון וואַלד
און וועל אײַם אײַסלערנען
שרייבן ,
האַב זשױ דו מיר זײַבן קינדער
און אַ מײַדעל וואָלטו בלייבן. " (1)

II.

— זײַבן קינדער וועל איך האַבן
און אַ מײַדעל וועל איך בלייבן ,
מאָך זשױ דו מיר זײַבן וויגלעך
אַהן מעסער און אַהן גיצינגן. (2)

III.

— זײַבן וויגלעך וועל איך דיר מאַכן
אַהן מעסער און אַהן גיצינגן ,
גײ זשױ מיר אַף זײַבן העמדער
אַהן גאַרלען און אַהן זײַדן. " (3)

IV.

— זײַבן העמדער וועל איך
דיר אַפּפּײַן
אַהן גאַרעל און אַהן זײַדן ,
וואַרשאַ .

(1) זײַ ב' 147, II; ג' 148, II. — (2) אײַבען , ג' 147, II; ג' 148, II

— III. — (3) ג' 147, IV. — (4) אײַבען , ג' 147, VI; ג' 149, V. —

(5) ג' 147, V; ג' 148, V; ג' 149, IV. —

№ 151.

פיפטער וואויאנט .

— קענסטע מיר צען קינדער האבן
 און א מעדלען בלעבן, ⁽¹⁾
 וועל איך דיר א לייטער מאכן —
 ואל אין הומיל שטייגן. ⁽²⁾
 — קענסטע מיר א לייטער מאכן —
 ואל אין הומיל שטייגן,
 וועל איך דיר די שטערן ציילן, ⁽³⁾
 וואס אין הומיל שטייגן.
 — קענסטע מיר די שטערן ציילן,
 וואס אין הומיל שטייגן, —
 קען איך דיר די טרערן ציילן,
 וואס די יתומים ⁽⁴⁾ וויינען. "
 — קענסטע מיר די טרערן ציילן,
 וואס יתומים וויינען, —
 קען איך דעם ים אויסשעפן
 מיט א קרוגל איינעם. "

חיה שעליובסקי .

152 .

זעקסטער וואריאנט .

א דער בחור נעמט די מירל,
 מינט ער — די וועלט אי זיין:

⁽¹⁾ III: ג' 147, II: ג' 148, II: ג' 150, I: — ⁽²⁾ ג' 147,
 VI: ג' 149, V: ג' 150, IV: — ⁽³⁾ ג' 147, V: ג' 148, V: ג' 149,
 IV: — ⁽⁴⁾ jsejmim (V: ג' 150, V: — ⁽⁴⁾)

— אין די זאַלסט מיר וואַסער שעפּן
 דער ים זאָל טרױקן זײַן, ⁽¹⁾
 אין די זאַלסט מיר פּיש כאַפּן,
 וויפּל אין ים איז פּראַן. ⁽²⁾
 — אז איך עץ דיר פּיש כאַפּן, —
 וויפּל אין ים איז פּראַן, —
 זאַלסטן מיר די פּיש שאַבן —
 די שאַלעכץ זאָל אינגאַנצן זײַן. "
 — אז איך עץ דיר די פּיש שאַבן,
 די שאַלעכץ זאָל אינגאַנצן זײַן, —
 זאַלסטן מיר די פּיש קאַבן —
 ס'זאָל קיין פּיער נישט זײַן. "
 — אז איך עץ דיר די פּיש קאַבן,
 ס'זאָל קיין פּיער נישט זײַן, —
 זאַלסטן מיר די פּיש עסן, —
 זי זאָל אינגאַנצן זײַן. "
 — אז איך עץ דיר די פּיש עסן —
 זי זאָל אינגאַנצן זײַן, —
 זאַלסטן מיר זיבן קינדער האַבן
 אין אַ טיירד זײַן. ⁽³⁾

צבי כהן .

סאַטאַטשעוו .

№ 153 .

זיבעטער וואַריאַנט .

(פּראַגמאַנט) .

די זאַלסט מיר די פּיש אָפּקאַפּן ; אָהן אַ ראַן אין שפּינגען ;	—אוי, די שנין מירדעלע, שמעל זיך באַ מיר דינגען .
---	---

⁽¹⁾ ייז ג' 151 . — ⁽²⁾ ג' II, 149 ; ג' VI, 150 . — ⁽³⁾ ג' II, 147 .

ג' II, 148 ; ג' I, 150 ; ג' II, 151 . — ⁽⁴⁾ ג' II, 152 .

די וואלסט מיר פיר העמדער אָפּנון | וואַלסט מיר גרינג קליידער אָפּנון
 אָהן אַ נאָריל-בייוויל; ⁽¹⁾ | אָהן אַ שער אין אייזן.
 בילביל: (קיען, ג.) | י. זאָיטשיק.

אויך די נומערן 147—153 באַלאַנגען צו אַ ליטעראַרישען
 טיפּ, וואָס האָט זיין לאַנגע און אינטערעסאַנטע גענעאלאָגיע אין
 דער פּאָלקסשאַפּונג פון די אייראָפּעאישע און אַזיאַטישע אומות
 און שטאַמען.

מיט'ן סיוושעט, מאָטיוו און סטרוקטור איז ער זער נאָהענט
 צו דער קאַטעגאָריע, פון וועלכער ס'איז די רעד געווען אויבען
 אין די אַנמערקונגען צו נ' 145, — און זיינע וואַרצלען דאַרף מען
 אויך זוכען אין די געהיימיספולע פינסטערנישען פון טיפּסטען
 אַלטערטום.

בענפיי⁽²⁾ געפינט לעגענדעס און זאָגען פון דעם מין
 נאָך עטליכע יאָרהונדערטער פאַר דער קריסטליכער ערע — און
 ברענגט סאַנסקריטישע, טיבעטישע און אַראַבישע
 מוסטערן.

פאַראַן אין דער אונגענדיכער קייט די פאַרשידענסטע
 נוסחאות און וואַריאַנטען, אָבער די אידעע איז אים אַלגעמיין
 אין אַלע איינע.

כדי עפעס צו דערגרייכען, אָדער עפעס אויסצומיידען,
 מוז דער העלד אָדער די העלדין פון מעשה'לע צי פון ליד אויס-
 פירען עפעס זער אַ שווערע, זער אַנ'אויסטערלישע, פאַרדרייטע
 און פאַרפלאַנטערטע, אָפטמאָל העכסט פאַנטאַסטישע און לחלוטין
 אונגעגליכע אָפּגאַבע.

אַ קעלטישע באַלאַדע:

אַ פרויענזאָמער רעדט-צו אַ שווינקע בחור, ער וואָל מיט איר אַנטלויפּען.
 דער איז מסכים, אָבער בתנאי, אז ער וועט זי מיט ארויסגוב'ענען מיט מיט

⁽¹⁾ VI, 147, III, 150 — „Ausland“, 1855, נ"ג 20—25,
 „דויע קלוינע דירנע“, — „וויסלא“, 1889, ו' 262, ...

גוטקען, ניט מיט געוואלט, ניט פון שטוב, ניט פון דרויסען, ניט ריטשענדיק. און ניט צופוס. די פארלובטע פרוי שטעלט זי אוועק אף דער שוועל, רויטעני-דיק אף א צאפ און רופענדיק דעם בחור, ער זאל איר נאָכגיין.

דאָ פאַרווירקליכט די קלוגע פרוי איהר ליידענשאַפטליכען טרוים דורך אַ פיינער המצאה, וואָס באַוויינט דעם שאַרפּזין פון איר נישט געוויינליכען פאַרשטאַנד און די קראַפט פון איר זעל-טענער ליבע.

אַ ס י ב י ר ע ר מעשה'לע: 1)

א פּרשט זוכט אַ פּלה פאַר זײַן זון, אַ געוויס מיידעל מיט אים געפֿע-לען. שוקט ער איר אַנגאַקס טויטן באַפֿעל, אז און משך פון דריי מענ זאל ער זיך קעלבען און געבען מילך; אויב נישט — וועט מען דערהרגענען איר פֿאַ-טער, דאָס מיידעל גייט-ארויס אַף דעם וועג, וואו דער פּרשט דאַרף אַדורכפֿאַר רען, און שטעלט זיך פּליקען גראָז... — אַף דעם פּרשטס פּראַגע: „פאַר וועמען?“ — ענטפֿערט זי: „פאַר'ן מאַטן: ער גייט באַלד צו קינד“. — ווי אזי דאָס מעגליך?“ — „פונקט אזוי, ווי ס'איז מעגליך, אז דער אָקס זאל זיך קעל-בען.“ — דערנאָך פּאָדערט דער פּרשט פון איר, זי זאל אים אָפּגייען שטוי-וועל פון שטויבער, — זי שאַרט צונויף זאמר — געמט זיך דרוייען פון אים פֿאַ-דעם. דעם פּרשט געפֿעלט דער ווייץ, און ער געמט זי פאַר אַ שנור...
אַ ל ו ז ש י צ ע ר 2) פּאָלקסליד:

- מיידעל, אז די ווילסט מיט אונז פאַרבליבען — מוסטו האָבען אַ יונגעל און אַ בתולה בליבען. 3)
- אויב אזוי, מאכט זשע מיר אַ וויגעל אָהן אַ האַק. 4)
- וואש זשע אים די ווינדלעך אָהן זויף און אָהן וואַסער. 5)
- צוועל אויסוואַשען, גאָר זאָג, וואו איז מיין יונגסטער ברודער?
- צוועל זאָגען, גאָר וועב מיר אים זינדענס פון פּערדישע האַר.

1) „פּראַבען דער פּאָלקסליטעראַטור דער מירקישע שטעממע זיד-סיבי-יענס“; פּעטערבורג, I, 1897, ז' 197. — „וויסלאַ“, 1889, ז' 262. — 2) „וויס-לאַ“, 1889, ז' 260. — 3) זיי אויבען מיניע: ג' 147, II; ג' 148, II; ג' 150, I; ג' 151; ג' 152. — 4) זיי אויבען: ג' 147, III; ג' 148, III; ג' 150, II. — 5) זיי, אויבען, ג' 148, IV. —

— כ'וועל אויסוועבען, נאָר וועסט מיר פּרױער מאַכען אַ שפּונדקל פּון
"קוויטשער".⁽¹⁾

— כ'וועל מאַכען, נאָר דו וועסט מיר פּרױער איבערצווילען דו שטערען
אין הימעל".⁽²⁾

— כ'וועל איבערצווילען, נאָר מאַך אַ לױטער בױז אין הימעל".⁽³⁾

— כ'וועל מאַכען, נאָר צװיל מיר פּרױער איבער דו טראָפּענס, וואָס
פאלען פּון דו כמאָרקס".

— כ'וועל איבערצווילען, נאָר מאַך מיר אַ גרױבעל פאַר אױטלױבען
טראָפּען".

— כ'וועל מאַכען, נאָר פּרױער צװיל מיר איבער אלע חיות אין וואַלד".

— כ'וועל איבערצווילען, נאָר מאַך אַרום וואַלד אַ פּלױט".

דאָס ליד ענדיגט זיך מיט אַ מוסר-השכל: "דאָס מאָל,
אַבער קיינמאָל מער ניט פּריווען זיך מיט דער קלוגער בתולה".

דאָס הייסט זיין, "פלינק אָף דער תשובה".

אַ פאַרהער אָן שאַרפּזיניגקייט.

ווער וועמען וועט איבערשפּיצען מיט די חכמה'דיקע
המצאות?

ווער וועט דער ערשטער מבולבל ווערען, נישט קענען-

דיק מער מיט אַ בליצשנעלען קאָנטרפּאָרשלאָג ווייזען דעם געג-

נער, אַז דער געדאַנק איז קלאָר און פּריש, בהרף-עין תּופּס די

אונאויספּירבאַרקייט פּון דער פּאָרגעלעגטער אָפּגאַבע?

אַ פּרימיטיוו-גראַציעזיש געפּעכט אָף די בלאַנקע שווערדען

פּון איינפאַל און קאַלטבלוטטיגקייט.

דאָס עלצטע געשטאַלט פּון דעם ספּור-המעשה איז:

אַ קעניג פּרענט עמוצען רעטענישען מיט אַפּעס אַ פּאַרבאָרענער בונה.

דער געפרוּוּטער ווערט אַרויסגעהאַלפּען פּון זײַן דריבנעטריבענער טאַכטער אַדער

פּון קלוגען מיניסטער.

על פי רוב איז חוה'ס טאַכטער דער העלד פּון טורניר.

אין דער זאַמלונג פּון מיטעלאַלטערישע לעגענדעס

(1) אַ פּויליש-יוודיש וואָרט. — אין וואַלדן: מלשערער; אין ל'ט א':

אָר. — (2) ווי, אויבען, ב' V, 147; ג' V, 148; ד' IV, 149; ז' V, 150.

ב' 151. — (3) ווי, אויבען, ב' VI, 147; ג' V, 149; ד' IV, 150; ז' V, 151.

„Gesta Romanorum“ איז פאַרצן אַ ניט געענדיגטע געשיכטע פון אַ מלך, וואָס האָט ניט געוואָלט חתונה האָבען, ביז וואָנען מ'וועט אים נישט געפינען „א שייגע און געשייטע בתולה.“ ווען מ'האָט אַזעלכע אָפגעזוכט, האָט דער קעניג איר געשיקט דריי שטיקער לייזונגט מיט דער פּאָדערונג, זי זאָל אים אָפנייען פון זיי אַ העמד... דער סוף פון דער זאַגע איז אונפאַרשטענדלעך לייך צוליב די גרייזען, מיט וועלכע די איבערשרייבערס האָבען איבערפולט דעם טעקסט. (1)

אַ ענליך מעשה'לע ברענגט טשאַילד (2) פון האַל טריכס זיבענגעבירגיקע זאַמלונגען.

דער קעניג הייסט דעם מוידעל אָפנייען אַ העמד פון צוויי פערעם. זי שיקט אים צוויי בעזונדערע קענס, פארלאנגענדיק, ער זאָל פרייער מאַכען פון זיי אַ שפּונדעל און אַ שער-ראַם.

דו לעגענדע ענדיגט ויך דערמיט, און דער קעניג באַפעלט, דאָס מוידעל זאָל קומען צו אים, ניט געפאַרען און ניט צופוס, ניט נאָקעט און ניט אָנגעטון, ניט מוט'ן וועג און נישט אָהן דעם וועג, מיט אַ מתנה, וואָס זאָל נישט זיין קיין מתנה. — וו קומט מיט אַ בון צווישען צוויי טעלער, אויסגעטון, אבער אונגעהולט און אַ געזי, מיט אַיין פוס אָנגעשפּאַרט אַף אַ צאפ, וואָס גייט אַפ'ן וועג, און מוט'ן אַנדערן טראַגענדיק לעבען דעם וועג. ווען וו האָט צוגעטון דו טעלערס, איז דו בון אויסקגעפּלויגען, — איז דאָס, הייסט עס, געווען אַ מתנה, און ניט קיין מתנה. (3)

און אַבאלטער ענגלישער באַלאַדע זאָגט צו אַ רויטער קלף אַ מוידעל חתונה צו האָבען מיט איר, און וו קעט אים אָפנייען אַ העמד אָהן נאָדעל-בינועל (4). דאָס מוידעל איז מסכים, נאָר מיט דעם תנאי, און ער זאָל איר צואַקען דאָס פעלד מיט זיין הורטענפעל, מאַכען אַ וואָגען פון שמויער און וואַפּע, איינ-שפּאַגען און אים אַ שמעצעלונג, איבערפּורען דו תבואה און אַ ממונש לעבעל און וו אויסדרעשען און אַ שיך, — און אזוי וועט ער.

(1) „וויסלע“, l. c. 261. — The English and Scottish popular ballads. — „The Elfin Knighth“.

(2) וו אויבען דו קעלט נישע באַלאַדע. — (4) וו, אויבען, ג' IV, 147; ג' III, 150, II, 153.

א ס ע ר ב ו ש מעשה'לע דערצוילט פון א בעטלער , וואָס האָט א קלונק
 מאַכטער . זי הייסט אים גיין צום מלך נאָך א נרבה . דער מלך גיט אים דריי-
 סיק אָפּגעקאָכטע איינער און הייסט, די מאַכטער וואָל זיי אויסוואַצען, א נישט —
 וועט מען אים אָטמן גרויסע יסורים. די מאַכטער זאָגט צום פּאָטער, ער וואָל אָפּקאָ-
 כען באָב און ארויסגיין אַקערן דאָס פעלר , און אז דער קעניג וועט דורכפּאָרען
 דערמאָרומער, וואָל ער נעמען פּאָרוועצען דעם געקאָכטען באָב אין דר'ערד .
 ווען דער מלך האָט דאָס דערזיין און האָט זיך געחירושט , האָט אים דער בעט
 לער געזאָגט , אז פון געקאָכטען באָב קעניגן אָפּגיין געוויקסען פּונקט אזוי . וְלִ
 הַיְבִדְלֵךְ פון געקאָכטע איינער . דאָן גיט אים דער מלך א בינטעל פּלאַקס, ער
 זאָל פון דעם פּאַרפּאַרטקען שטרוק און אלץ, וואָס מ'באַדאַרף פון פּלאַקס צו
 א גאַנצער זעגעלשיף, — אַניט — וועט מען באַ אים צונגעמען דאָס לעבען,
 דעמאָלט גיט די מאַכטער דעם בעטלער אַ קלעצעל און הייסט גיין צום מלך
 זאָגען , אז ער וועט מאַכען די שטרוק , אויב יענער וועט פון דעם האַלץ אויס-
 אַרבעטען אַ שער-ראַם , און אַ שפּונדעל . דער מלך שיקט דעם מיינדעל אַ גלאַז,
 זי וואָל מיט איר אויסשעפּען דעם ים ¹ . זי שיקט אים אַ פּונט פּאַקלע צו פּאַר-
 שטאַפען די אויספּלוסען פון די טייכען , — וועט זי אויסשעפּען דעם ים, דער
 קעניג איז איבעראַשט פון איר חכמה און וויל זי וויין. ער פּרעגט זי: „וואָס
 הערט מען אַס ווייטטע? — זי ענטפּערט: „דונער און ליגען...“
 אין אַרנים-ברענטאַנאָ'ס זאַמלונג לייצענען מיר אַזאַ דייטשיש:

ליד :

<p>— וואָל יך דיר אום לינדענלאַוב זיין גוי העמדלין שנידען, מוססט ¹ דו מיר פּאָם קרעבסעלען; זיין פּאַר שעערען ליהען. — וואָל יך דיר פּאָם קרעבסעלען; זיין פּאַר שעערען ליהען, מוססט דו סאווענד קרעבסעלען; דורך דען נעקאר מרייכען.²</p>	<p>— ליעבער שאַטן, וואָהל גיממערדאר ³ ווילל איך פּאָן די רשנדען, קאַנסט דו ⁴ מיר אום ⁵ דענעם האַאר שפּונגען קלאַרע זידען. — וואָל יך דיר אום מייגעס האַאר שפּונגען קלאַרע זידען, וואָלסט דו מיר פּאָן לינדענלאַוב ⁶ זיין גוי העמדלין שנידען.⁶</p>
--	---

¹ ווי, אויבען, גיט 151, 152. — ² קווימאָל. — ³ du ⁴ aus.
⁵ laub (געבלעטער). — ⁶ ווי, אויבען, גיט 147, I; גיט 148, I. —
 musst ⁷

— זאלל איך זיע אן דיע פוססע לעגע
 אס היססען זאגענשטונע,
 מוססט דו מיר זיגע פייטשע דרעהען
 פאן וואסער נגד פאן ווייגע.
 — זאלל יך דיר זיגע פייטשע דרעהען
 פאן וואסער נגד פאן ווייגע,
 מוססט דו מיר דען רועגעשטען
 צו קלארעם שטאובע ריבען.
 — זאלל יך דיר דען רועגעשטען
 צו קלארעם שטאובע ריבען,
 מוססט דו מיר דען אפעל ראטה
 וואהל ום דיע וועלט רום טרעבען.
 — זאלל יך דען אפעל ראטה
 וואהל ום דיע וועלט רום טרעבען,
 מוססט דו ציעהען יבערס מעער,
 נגד דאך אונד ביי מיר בלויבען.
 — זאלל יך ציעהען יבערס מעער
 נגד דאך אונד ביי דיר בלויבען,
 מוססט דו דיניגע מוטער געבען
 אלס יונגפראו¹ מיר צום ווייגע.
 — זאלל יך מיינע מוטער געבען
 אלס יונגפראו דיר צום ווייגע,
 לועבער וויל יך דיר זין קינדלין געבען
 נגד קיינע יונגפראו בלויבען.²

— זאל יך מאווענד קרעבסעלין
 דורך דען געקאר טרעבען,
 מוססט דו מיר דיע שרוטעלין צוהעלען,
 דיע דיע קרעבסלין שרעטען.
 — זאלל יך דיר דיע שרוטעלין צוהעלען
 דיע דיע קרעבסלין שרעטען,
 מוססט דו מיר דיע ברוקע שלאגען
 פאן זיגעם קליינעם ריפע.
 — זאלל יך דיר דיע ברוקע שלאגען
 פאן זיגעם קליינעם ריפע,
 מוססט דו מיר דען זעבענשטערן
 אס העללען מיטמאג ווייגע.
 — זאלל יך דיר דען זעבענשטערן
 אס העללען מיטמאג ווייגע,
 מוססט דו אונד דען מינסטערטהורם
 מיט מיר צו פפערד אונד רייטען.
 — זאלל יך אונד דען מינסטערטהורם
 מיט דיר צו פפערד אונד רייטען,
 מוססט דו מיר דיע שפארנען מאכען
 וואהל פאן דעם גלאטען זיגע.
 — זאל יך דיר דיע שפארנען מאכען,
 וואהל פאן דעם גלאטען זיגע,
 מוססט דו זיע אן דיע פוססע שלאגען
 אס היססען זאגענשטונע.³

און אט איז א פוילישער⁴ מוסטער :

— Szewczyku, krawczyku,⁴
 Sławny rzemieślniku,⁵

Zróbże mi buciki⁶
 Z wołowego ryku.⁷

¹ (בתולה. — 2) „דעם קנאבען וואונדערארן“, רעקלאם-אויסגאב, ו' 585—3) אקסאר קאלבער, „קראקאוויקע“, II, 149. — 4) „שוטערל, שניידערל.“ — 5) „וואויל בעל-מלאכה/לע.“ — 6) „מאך זשע מיר שויבעלעך.“ — 7) „פון אקסוישען געשרוי.“ —

— Ja buciki zrobię ¹⁾	— Ja suknię uszyję ⁷⁾
Z ryku wołowego;	Z kwiatu makowego;
Ty mi dratew uprządź ²⁾	Ty mi łóżko uściel ⁸⁾
Z deszczyku drobnego. ³⁾	Śród morza bystrego. ⁹⁾
— Dratwę ci uprzędę ⁴⁾	— Ja łóżko uścielę ¹⁰⁾
Z deszczyku drobnego;	Śród morza bystrego;
Ty mi suknię uszyj ⁵⁾	Ty się połóż na niem, ¹¹⁾
Z kwiatu makowego. ⁶⁾	A nie dotknij się go. ¹²⁾

און א מיר ויש פאלקסליר ¹³⁾ זינגט אייבער: „ווען דער הארנאט וואל מיר גיבען אזוי מירדעלעך, וואס וואל געבוירען א זינדעלע און א בחודה בלמי-בען“ ¹⁴⁾— דאס מירדעלע ענטפערט: „ווען איך וואל דיר דארפן: א זינדעלע געבוירען און א בחולה בלעבען, — וואלט דו מיר געמוזט א זינדעלע מאכען און קיין איין מאל עם מיט קיין האק גיט אגריען.“ ¹⁵⁾—

ווימער זאגט ער, אז זי וואלט אים געמוזט „אפגייען א העמדעלע און באדעלע ביוועל.“ ¹⁶⁾— זי — אז ער וואלט איר געמוזט „אגשפייען זינדעס פון האבערשטרוי“; ער — אז זי וואלט אים געמוזט „אויפצייילען אלע שטערען, וואס שטיבען אפן הימעל“ ¹⁷⁾; זי — אז ער וואלט איר געמוזט „אזא לייטער אפשמעלען, זי וואל אהין קענען זיך אראפדראפען“ ¹⁸⁾; ער — אז זי וואלט גע-

¹⁾ „איך וועל שיצעלעך מאכען“. — ²⁾ „דריי מיר צונויף א דראטווע.“ — ³⁾ „פון דראבע רעגענדעל.“ — ⁴⁾ „וועל דיר צונויפדרויען א דראטווע.“ — ⁵⁾ „ניי מיר אף א קליידעל.“ — ⁶⁾ „פון מאגבלומעל.“ — ⁷⁾ „איך וועל דיר אפגייען א קליידעל.“ — ⁸⁾ „בעט מיר אף א בעט.“ — ⁹⁾ „אין מיטען גיבען ים.“ — ¹⁰⁾ „איך וועל דאס בעט אפגעטען.“ — ¹¹⁾ „דו לעג זיך אף אים.“ — ¹²⁾ „און ריר זיך נישט צו צו אים.“ — ¹³⁾ Morawské národní písně ¹⁴⁾ זיי, אויבען, ג' 147, II; ג' 148, II; ג' 150, I; ג' 152, זיי אויך דאס לוושיצער פאלקסליד. — ¹⁵⁾ זיי, אויבען, ג' 147, III; ג' 148, III; ג' 150, II, — זיי אויך דאס לוזשיצער ליד. — ¹⁶⁾ זיי, אויבען, מיטען, ג' 147, IV; ג' 150, III; ג' 153, II, — זיי אויך די ענגלישע באלאדע. — ¹⁷⁾ אויבען, ג' 147, V; ג' 148, V; ג' 149, IV; ג' 150, V; ג' 151, — זיי אויך אין לוזשיצער ליד. — ¹⁸⁾ אויבען, ג' 147, IV; ג' 149, V; ג' 150, IV; ג' 151, — זיי אויך אין לוזשיצער ליד. —

מוזט פון ים-סוף דו גאנצע וואסער אויסגיסקן⁽¹⁾; זי — אז ער וואלט איר גע-
 מוזט „אזא שעם מאכען, אז זי זאל קענען אין אים ארענטרעטען“ .
 א ווייטער וויס פֿאַלקסליד פון דעם טיפ — אין מ. זאפאלסקי'ס
 „ביעלארוסקאיא סווארבא ? סווארעבנייא פעטני“⁽²⁾ .

№ 154 .

I — מינדעקען, דו⁽³⁾, מינדעקען, דו מיין,
 איך וועל בא דיר פרעגן א רעטעניש אין :
 וואס⁽⁴⁾ איז העכער פאר א הויז ?⁽⁵⁾
 וואס איז נישווינטער פאר א מויז ?⁽⁶⁾

II — בחור, דו, בחור, דו נארישער טראכט,
 דו האסט דאך קיין שכל נישט אין דיין קאפ:
 א קוימין⁽⁷⁾ איז העכער פאר א הויז,
 א קאץ איז נישווינטער פאר א מויז⁽⁸⁾ .

III — מינדעקען...⁽⁹⁾

וואסער וואסער איז אהן א פיש ?
 וואסער הויז איז אהן א טיש ?⁽¹⁰⁾

IV — בחור...⁽¹¹⁾

ברונענוואסער⁽¹²⁾ איז אהן א פיש,
 און א מרחץ⁽¹³⁾ איז אהן א טיש“ .

⁽¹⁾ מינגע ניג 151, 152, — אויך אין סערבישען מעשה'לע, —
⁽²⁾ קינעו, 1888, — ז. 35 — 3) — איבעראל מיט דער לויטווישער אויס-
 שפראך: u. — 4) — § 0 — 5) פארגלעך ביי ג.מ. גומער 357 (דריטער
 פערו). — 6) — I. c. 4 פערו. — 7) kejmien (לויט דער לויטווישער אויס-
 שפראך). — 8) — I. c. 1, דריטער און פערדער צווייפער. — 9) דא און וויטער
 חורן זיך איבער דו ערשטע 2 פערוען פון I. — 10) ג.מ., I. c. 9-טער און
 10-טער צווייפער, — 11) דא און וויטער חורן זיך איבער דו ערשטע צוויי פער-
 זען פון II. — 12) בא ג.מ., I. c. — 13) „מקוה-וואסער“ — 13) בא ג.מ., I. c. — דו

V — מײַדען...

וואָסער וואָסער איז אָהן אַ זאָמער?
וואָסער מלך איז אָהן אַ זאָמער? (1)

VI — בחור...

מקוה-וואָסער (2) איז אָהן אַ זאָמער,
אַ מלך פון אַ קאַרט איז אָהן אַ זאָמער. (3)

VII — מײַדען...

וואָס איז גרינגער פאר אײַן גראָו?
וואָס איז גישווינטער פאר אַ האָו?

VIII — בחור...

נאַל איז גרינגער פאר אײַן גראָו,
אַ הונט איז גישווינטער פאר אַ האָו.

IX — מײַדען, דו מײַדען, דו מיין,

אַז דו ביסט יאָ אוי קלוג,
מאָ זאָג מיר: וויפיל בײַמעלאַך אין וואַלד?

X — בחור...

איך וועל דיר זאָגן, וויפיל בײַמעלאַך אין וואַלד,
נאָר זאָג מיר: וויפיל אוף די בײַמעלאַך צווייגן? (4)

XI — מײַדען, דו מײַדען, דו מיין,

איך בין קלוג, און דו ביסט קלוג,
מאָ לאָמיר בירע שווייגן, (5)
לאָמיר גיין צום טאַטן אין מאַמען —
לאָזן זיי תנאים שרײַבן.

מ. טיקטין.

פּעטראָו (מונסק. ג.)

נומער 154 איז אוי צו זאָגן, אַ ליד-מ: ק. ס. ע. האָבען זיך

באַרשטיב" — I. c. (1) — I. c. (2) „די וואָסער פון אויג". — I. c. (3) — I. c. (4) אָנמערקונג פון זינגער: „דאָ זינגט זיך נאָר וועגן אַ בער, נאָר איך גערענק שוין נישט". — זיי אויבען, ג' 150, I. c. (5) — VII, I. c.

אין אים איסגעמושט בײַדע טיפּען, פון װעלכע ס'איז די רעד אין די דער-
קלערונגען צו ב' 146 און צו די ג' 147—153. די ערשטע 8 סטראָפּען גע-
הערען צום ערשטען טיפּ: דער ביהר פרעגט רעטענישען, דאָס מױדעל
טרעפט זײ. די דרע שלום-סטראָפּען בילדען אַ פראַגענט פון צווייטען טיפּ:
דער ביהר פאָרגיט אַ פראַגע, אָף װעלכע ס'איז אונטערגליך צו געבען אַ גענויע
תשובה, — ענטפערט אים דאָס מױדעל אָפּ צום טאָן מיט אַזאָ-אױנגענער שאלה.

№ 155.

- I. מױד קערט אום¹ אַ װאָנערמאָן צוריק
נאָך זײַן הײמאַט, נאָך זײַן הױז אונד גליק.
בײַ יעדען שריט, אַך, װאָס ער דאַן איר מאַכט,
ברײַנגט ער פֿיר זײַן לײביען אײַ בלױמענשטרוים.²
- II. אײַנע גערטנערפֿרוי זאָ שען, זאָ בלאַס,
טריט מיט אים בײַ די האַנד צוגלייך.
בײַ יעדען בלױמען, װאָס איז דאַן באַזעצט,
ראָלען טרערען איר פֿאַן אַנסגעזיכט.
- III. — װאָרום װײַנסטו, האָלדע גערטנערפֿרוי?
װײַנסטו אַן די פֿײַלכען דאָרט זאָ דונקעלבלוי?
װײַנסטו אַן די רונדע רױזען, װאָס דיין פֿינגער ברייט?
— נײַן, אַן די אלען בלױמען װײַן איך נײַט.
IV. איך בעװײן נאָר דעם געלײבטען מאַן.³
„איזט ער געגאנגען אין די װעלט אַרײַן.
„אײַם זאָ טרײַע לײבע װאָר איך אײַם פֿערשפּריך, —
„דורך דעם גערטנער איך די לײבע ברייך“.

¹ װערט דאָ איבעראַל געלױענט, װוּ u ; au — au — ² די צװײ
פֿירען זענען, קענטיק, זעך פארדארבען (װוּ װײַטער, אין די אָנמעקונגען). —
³ אין די ערשטע דרע דײַטשױשע װאָרײַאנטען פון „אורקװעל“ (װוּ װײַטער)
איז די רעדע װעגן געלײבטען; און פֿערדען — װעגן זשאָף; אין ייִדישױ-
שען טעקסט — װעגן געלײבטען מאַן (זעך באַראַקטערױסטישױ).

V. — ווארום האסטו דייןע ווארטען נלכט געטרויט ?
 „האסטו דען די ליבע אף דעם זאנר געבויט ?
 „דארום גיבע מיר, שענע גערטנערפרוי,
 „אין בלומענשטרוים פאן דעם גרינעם טויט.
 VI. „מיטן בלומענשטרוים אין די האנר,
 „ווערדע אןך ציען דורך דאס גאנצע לאנר,
 „ביז דער טויט אין מינע אויגען שליס.
 „לעבע וואל! לעבע וואל! לעב וואל! פערנס מאן ניטו!“
 לענט ש: זי (קאליש. ג.) איטע וואַידיסלאַווסקי .

די באלאדע איז פאראן אויך אף דייטשיש. — אין די
 קלאסישע זאמלונגען פון די דייטשישע פאָלקסלידער געפינט מען
 זי, אָבער, ניט: — זי איז אַנטדעקט געוואָרען ערשט אין די
 לעצטע צוואַנציק יאָר .

אין וואַיאַנט איז פאַרעפֿענטליכט אין ה' פּרױ שבּױר׳ס „100 אָסא-
 פּרױמישע פּאָלקסלידער“ (1) — ער שטאַמט פּון דע נה אָפּ שׂמ עֶדֶם, און אין—
 ווי דער אַרױסגעבֿער י. זע מ ב ז שׂצ ק! באַמערקט, — „באַקאַנט און באַליבט
 און דער נאַנצער פּראָווינץ“ .

אנדערע 4 וואַיאַנטען האָט פּובליקירט אַנטאָן ענגלערט אין „אָס-
 אַרױקוואַל“ (2); צוויי זענען אָפּגענומען אין דער אומגעגענר פּון לינדאָו; אין—
 בער — אין ווינדס העים (מיטעלפּר.), און דער פּערדער — אין מ: נלען .
 אין דרוק דאָ איבער מיט יידישע אותיות דעם ערשטען
 לינדאָוער וואַיאַנט .

I. מירע קעהרט דער וואַנדערמאַנן צוריק
 נאך דער העמט, זינער ליבע גליק,
 דאך בעפאָר ער געהט ינס ליבעכענהאוס, (3)
 קאָפּט ער פּיר זױע דען שענסטען בלומענשטראַוסס .

(1) ליפּציג, 1893, ז' 7, — (2) 1894, V, — 138—139 .

(3) אַו — au — וי — u .

II. דינע גערטנערספראו זא האַלד¹, זא בלינד²,
 געהט צו יהרעם בלומענבעקעט זא גליד,
 דאך בי יעדער בלוטע, דינע זיע בריכט,
 ראָללען טרענגען ויהר פאָם אנגעזוכט .

III. — ווארום ווינסט דו, האַלדע גערטנערספראו?
 ווינסט דו גם דינע פילכען דונקעלבלאו,
 אָדער גם דינע ראָזע, דינע דו בריכסט? —
 — גיט, אַך גיין, גם דינעזע ווינ' יך גיכט .

IV. „גם דען געלעבטען ווינ' יך גור אלליין,
 דער געצאָגען ין דינע וועלט הינטן.
 דעם יך עוויג טרוי' געשוואָרען האב',
 דינע יך אלס גערטנערספראו געבראָכען האב' .”

V. — טרויער ליבעקע האסט דו גיע געהענט,
 אבער בלומען האסט דו מיר געפלאַענט.
 דארום גיעב, אָ שעגע גערטנערספראו,
 מיר ייגען שטראוסס פאָן דינען פילכען בלאו .

VI. „מיט דעם בלומענשטראוססע ין דער האנד
 ווילט יך געהען היין פאָן לאַנד צו לאנד,
 בוז דער טאָד דינע מירען אויגען בריכט.
 לעבע וואָהל, פערניסס דען וואַנדערער גיכט !”
 מיט פעט יט זענען אויסגעזעצט יענע פערזען און אויס-
 דריקען, וואָס געפינען זיך אויך אין דעם יידישען נוסח, —
 און, ווי מיר זייען, זענען ביידע טעקסטען, דער לענט שי-
 צער און דער לינדאָוער, כמעט איינס .
 גיט נאָר דער ספור-המעשה, דער גאַנג פון דער דערצי-
 לונג און די סטרוקטור זענען אין זיי די אייגענע, נאָר אויך
 דער לשון, גאַנצע שורות און פראָזען .
 און דאָרט, וואו דער יידישער נוסח וויכט פון ערשטען

¹ אין יודישען טעקסט א סיגאנומישער עפוטעט: לעיין. — ² אין יודישען טעקסט סיגאנומישער עפוטעט: בלאַם .

לינדאווער, טרעפט ער זיך מערסטענטזייל מיט א געהעריקער שטע-
לע אין איינעם פון די איבעריקע דריי וואריאנטען¹ פון פריד-
ריך קראוס'ס מאָנאָטשריפט.

אזוי האָבען די ערשטע צוויי פּערזען פון דער פיפטער סטראָפּע אין דער
יודישער באלאדע — אַנאלאָגיש אין דעם אָנפאַנג פון דער זעקסטער סטראָפּע
אין צווייטען לינדאווער וואַריאַנט!

— ווארום האסט דו מיין וואָרט נישט נעגלאָזט,

טרויער ליעבע און דען זאנד געבאָט?² . . .

די זיבעטע סטראָפּע פון דעמועלבוֹקען לינדאווער וואַריאַנט שליסט זיך
כמעט בוכשטענליך ווי דער יודישער נוסח: „לעבע וואָהל, לעב' וואָהל, פּער-
גיסמיין נישט!“

אין ווינדסהייםער וואַריאַנט, III סטראָפּע, 3-טער פּערזען, לויגען
מיר: „... אָדער זע דיע ראָזען, דיע דייַן פינגער בריכט?“ — דאָס וואָרט
„פּינגער“ איז נישט אין די לינדאווער, אָבער געפינט זיך אין יודישען
ליד.

די III סטראָפּע אין דעמאָניגענעם ווינדסהייםער וואַריאַנט
לאָזט זיך אויס אזוי: „ניין, ום דיע בלומען אללע הייב'ן נישט“. — דאָס
וואָרט „אַללע“ באַגעגענען מיר אויך נישט אין די לינדאווער נוסחאות, און אין
יודישען איז עס יאָ דאָ.

„איינזאם וואַנדל'ן דורך דאָס גאַנצע לאַנד“, — דאָס איז דער
דריטער פּערזען אין דער פיפטער סטראָפּע פון ווינדסהייםער וואַריאַנט. —
אויך אין דער יודישער באלאדע האָבען מיר: „דורך דאָס גאַנצע לאַנד“. —
אין די צוויי לינדאווער, דאָגעגען: „פאַן לאַנד צו לאַנד“.

מינבענער וואַריאַנט, VII סטראָפּע, דריטער פּערזען: „... בוי דער מאָד
זיין נאָסעס אָנגע שליססט“, — ווי אין יודישען: „... בוי דער טויט
אין מינע אויגען שליסט“, — אין די לינדאווער און אין ווינדסהיים-
מער, אפ'ן אַנטשפּרעכענדיקען אָרט: אַנשאַט „שליסט“ — „בריכט“.

¹ דער צווייטער לינדאווער (7 סטראָפּען) און דער ווינדסהייםער
(6 סטראָפּען) וואַריאַנטען אונטערשיידען זיך זער וועניק פון דעם אויבענאָגע-
בעדורקטען, — דער מינבענער (7 סטראָפּען), אָבער, קלוינט אין אַ סך
שטעלען גאָר אַנדערש.

דער פאקט, וואָס די יידישע באַלאַדע איז מער אָדער וועניקער נאָהענט צו אַלע 4 דיטשישע וואַריאַנטען, זיבערציגט אונז, אַז ס'איז שווער צו רעכענען, דאָס די יידישע פּאָלקס-מאַסע האָט דאָס אינטערעסאַנטע ליד איבערגענומען באַ דער דייטשישער .

אויב מיר וועלען אָננעמען אַנטאָן ענגלערס מינונג, אַז דאָס געדיכט, פון וועלכען מיר רעדען, איז שווער צו באַ-טראַכטען „אַלס פּאָלקסליד אין ענגערען זין“, דאַן איז דערלויבט זיך משער צו זיין, זי די דייטשישע נוסחאות פון איין זייט און דער יידישערטעקסט פון דער צווייטער, זענען פּאָלקאָם זעלבסט-שטענדיקע באַאַרבעטונגען פון אַ פּאַעטיש ווערקעל, וואָס איז פון דער געשריבענער ליטעראַטור אַראָפּגעאַנגען אין רעפּערטואַר פון דער דייטשישער און יידישער פּאָלקסמאַסע, און ביסלעכווייז פּאַרענ-דערט און וואַריירט געוואָרען .

צווישען די זעלבסטשטענדיקע שטעלען פון יידישען ליד

וואַרפען זיך באַזונדערס אין די אויגען די פּאָלגענדיקע צוויי :

- 1) דער ערשטער צווייפערז אין דער V סטראָפּע ;
- 2) דער שניטפערז אין דערזעלביקער סטראָפּע . — אין ער-שטען לינדאָוער וואַריאַנט . בעט דער וואַנדערער באַ דער גערטנערפראַו „יינען שטראָוס פּאָן דיינען“ פּילכען בלאַו“ ; אין צווייטען — „יינען שטראָוס פּאָן ריינעם דייטשען בלאַו“ און „דען שטראָוס בענעצט מיט דיינער“ טרענען טאָו“ ; אין ווינדסהיימער — דאָסאייגענע, וואָס אין ערשטען לינדאָוער ; אין מינכענער — „דען שענסטען בלומענשטראָוס“ ; און אין יידישען — „איין בלומענשטרויז פּאָן דעם גרינעם טויט“ .³

№ 156.

אמאָעל אי גווען א מעשה'לי אזוי און אזוי, —
ווי א מאן האָט פּאַלאָזט א ינגל פרוי,

¹ אירע — ² זער פּאַעטיש — ³ איינענארטק

- אין הא' צאך¹ גנואמט א לאן (?) מיט יארין .
 א לאן² מיט יארין לאס' צאך העירין אף דא וועלט ,
 5 ניש קאן בריוו אין ניש קאן געלט .
 עיא אי צי'נ'יא צריגוקימע
 אין הא' צאך ניש גיגעייבן צי דאקענע .
 האט'א זי גיפרעיקט :
 — צי האסטו קליידא , צי האסטו בראמע (?) ,
 10 צי האסטו ליסט³ צי פרעמדו מאנע ז'⁴)
 — כ'א קליידא , כ'א בראמע ,
 אין כ'א ניש קא ליסט צי פרעמדו מאנע .
 האט'א אראסגינימע א פינגער , ריץ אין רויט ,
 האט עם גיוואויגן דראהינדאט⁵ לויט .
 15 האט'א גוואקט :
 — כ'על'עס דא⁶ א מתנה שעיינקן ,
 די זאסט אין דאן מאן ניש טיען גידעיינקן .
 הא' צי גוואקט :
 — ס'פינגער אן טאקי ריץ אין רויט —
 20 ס'מעייג אפליק וועיגן דראטאוינט לויט , —
 וויל'אך ניש , זאסט עם מוז פאר א מתנה שעיינקן .
 כ'וויל אין מאן מאן אייביק גידעיינקן .
 דערנאך האט'א אראסגינימע א פארטיכו , איז'ס
 גיוועין וואס⁷ ווי קראד⁸ ,
 ס'א' צאך גיוואשן אף די פלאס ,⁹
 25 ס'א' צאך גאנגשלעפט ביון דר'עיאט ,
 דראהינדאט קארבן איז'ס וועיאט .
 האט'א גוואקט :
 — כ'על'עס דיא א מתנה שעיינקן ,

¹ ho' zoch (האט זוך) . — ² זאל , לאן — זיין פארגריזש פון
 „כמה" (פארגלייך די גי' 157—158) ? — ³ ליסט . — ⁴ אין פוילען זאגט
 מען : „מאנען" (פון זוערע וויבער) און „מענער" (פאנמלעט) . — ⁵ דריי-
 הונדערט . — ⁶ דיר . — ⁷ ווייס . — ⁸ קרייד . — ⁹ סלעס . —

- די זאָסט אין דאָן מאָן ניש טיען גינדעניקן .
 30 האַצי גיוואָקט :
 — ס'פארטיכו אי טאָקן וואָס ווי קראַד ,
 וואַש' צאָך טאָקן אָף די פֿלאַס ,
 שלעפּ' צאָך נאָעך ביוין דר'עיאַט ,
 ס'מעג אפיליק וועיאַט זאָן דראַטאָונט קארבין , —
 35 וויל'אָך ניש , זאָסט'עס מיאָ פאר אַ מתנה שעניקן , —
 לווייל אין מאָן מאָן אייביק גינדעניקן .
 האַט'אָ גיוואָקט :
 — וואויל אי דיאָ , אין וואויל אי דאָן לאַב !
 יאָך בין דאָן מאָן , די ביסט מאָן וואַב .
 40 האַצי גיטיען אַ לויב צום הנמו :¹
 — מאָן מאָן אי צרוינקימע !
 אַ גיטין מאָרגן דעיאָ זין מיט דעיאָ לבנה !
 גאָט האָט מיאָ ציגנישקט מאָן גילדיג מתנה .
 האַמאָ אַ טאָכטאָ , האַמאָ אַ זין ,
 45 ע'למאָ מי'ציי בירי אַ שוודך טין .
 ע'לין מאָ נעמע אַ שניאָ אַ בת-יחידה ,
 ע'לין מאָ נעמען אַב'אידים אַ תלמיד-חכם ,
 אין מ'עט אוועקעביגן ס'געלט אָף רוחים .
 טעמע פייגענבוים , 55 יאָר .

157.

צווייטער וואַריאַנט .

אַמאָל אָט זעך פֿערלאָפּן אַ מעשה'לי אַזוי :
 אַ מאָן איז אוועק פֿון אַ יוגנט פֿרוי .
 אָט גידאָוערט² כמה יאָרן ,

¹ הנמל . — ² gydouert .

- איז ע' (1) גיקומע ציריקציפארין .
 אָט ע' גיוואָקט :
- 5 — שכנ'טי די לויב , שכנ'טי די מאן ,
 צי אָס' (2) די געלט ? צי אָס' די בלימען ?
 צי האָס' די לויסט (3) צי אנדערען מאן ? (4)
- געלט אָב עך , בלימע אָב עך ,
 10 לויסט צי אנדערען מענע אָב עך ניש .
 — שכנ'טי די לויב , שכנ'טי די מאן ,
 צי אָס' די קלידע ? צי אָס' די צירינג ?
 צי אָס' די לויסט צי אנדערען מענע ?
- קלידע אָב עך , צירינג אָב עך , —
 15 לויסט צי אנדערען מענע אָב עך ניש .
 — וואויל אי די זון , וואויל אי די לבנה , —
 גאָט אָט מויע ציריקנגיבן מאן מתנה .
 וואויל אי מויע , וואויל אי מאן וואב , —
 איך בין דאן מאן — די בלוט מאן וואב .
- ה. מ. קירשענבוים , 22 יאר .

. דא דאָס .

№ 158 .

דריטער וואריאנט . (5)

. (פראגמענטן)

אמאָל איז גיווען א מעשה אזוי :
 א מאן איז אוועק פון א יוגע פרוי .
 ער איז פון איר אוועגפארין ,
 גיוואמט האָט ער זיך כמה יארין .
 5 ... אין די וועלט ...

(1) ער . — (2) האָרט . — (3) לויסט . — (4) דאָס זאָגט דער מאן צום ווייב ,
 אויסצופרוווען איר אַרענטליכקייט . — (5) מיט דער לויטערארישער [אַרטאָגראַפיע] .

ניש דאָ קיין בריוו, ניש דאָ קיין געלט.
זי האָט זיך גיראַכט אָף אַ שווינע מתנה, —
פּליצלינג קרוגט זי אַ בריוו: זי איז אַ יונגע אַלמנה! ⁽¹⁾

ניש קיין בריוו, און ניש קיין געלט...
— געב אַהער די קופּער, געב אַהער די פּאַנען, ⁽²⁾ —
זי האָט' דו לוסט צו פרעמדע מאַנען?
— איך האָב ניש קיין קופּער, איך האָב ניש קיין פּאַנען,
איך האָב ניש קיין לוסט צו קיין פרעמדע מאַנען. ⁽³⁾
— איך האָב דיר גיגעבן עפּעס אַ פינגערל, איז דאָס
ניוועזן בלויז גאַלד,

15

ווייל דו האָסט מיך גיוואָלט.

גוט מאַרנן זון! גוט יאָר שטערין!

אונז בידע ווילן זיך מורין! ⁽⁴⁾

פ. גראַובאַרד,

וואַרשאַ גוב.

צוויי פינגע וואַריאַנטען פון דער באלאדע — בא ג.מ., נ"ג 271, 272. —
פאַראַן אויך דעטש'ישע פּאָלקס־לִידֶער אַף דווייגנע טעמע.
ד"ר א. לאַנדווי ⁽⁵⁾ וויזט אָן אָף ג' 67 אין „ערקס ליעדער־האַרט“,
ג' 116 אין אַולאַנדס „אַלמע האַך-ונד ניעדערד. פּאָלקס־לִידֶער“, ג' 54—56
אין מיטל־ערס „דויטשע פּאָלקס־לִידֶער“, און און וו.
און ליד פון דער קאַמעגאַריע געפינט זיך אויך און אַרניס-ברעג-
טאַנאָ'ס וואַלונג ⁽⁶⁾. — עס איז געדרוקט מיט'ן טיטעל „ליעבעספּראָבע“.

⁽¹⁾ די ידיעה איז, אָבער, געווען אַ פּאַלשע: — אָדער ס'איז פּאַרגעקוי-
מען עפּעס אַ מיספּאַרשטענדעניש, אָדער דער מאַן האָט בכיוון אונטערניגעשיקט
דעם בריוו, כדי אויסצופּרוּווען דאָס געטריישאפט פון זיין ווייב. — ⁽²⁾ דאָס
זאָגט דער צוריקגעקומענער מאַן, וועלכען דאָס ווייב דערקענט-נישט. — ⁽³⁾ דער
יודישער פּענעלאָפּע'ס תשובה. — ⁽⁴⁾ די פּראַנעמען זענען שטאַק צו-
שעריגט. — ⁽⁵⁾ „מיטט“, XI (1903). — ⁽⁶⁾ „דעם קנאַכען וואַונדער־האַרן“,
רעקלאַם-אויסגאַבע, ו' 44. —

דער ספור-המעשה איז אין אלץ איינער: ער איז אוועק פון איר. זאמט נאך לאנג. קומט צוריק פארשטעלטער-הייט. פרויט זי מפתח צו זיין מיט מווערע מתנות. זי איז ריין ווי קרוימטאל. ער לאזט זיך דערקענען, און פאר דיס געטרעען פרויענצומער שונט אף די זון פון גלוק. כאראקטעריסטיש, אז אין די דעמיושע נוסחאות ווערט איבעראל גע-רעדט פון געליבטען, וואס פארלאזט זיין געליבטע, — אין יידיש-שען טעקסט, דאנענען, פארט אפ א מאן פון א ווייב. (1)

№ 159.

פערדער וואריאנט.

אין מאל איז גווען אזוי אין אזוי:
 אין יינגער מאן אוועק פון אין יינגי פרוי.
 ער האט זיך אפגווימט יארינלאנג אף דער וועלט.
 אין ער האט ניש גישיקט קיין ברויערע
 אין קיין גראשן, קיין גראשן געלט.
 5 אזוי ווי ער איז אהימניקמען,
 האט ער זי שוין ניש גוואלט קענען:
 — נא דיר דאס העמד פון מאן לאב:
 איך בין דאן מאן, אין די ביסט מאן וואב.
 — איך בין ניש דאן,
 10 אין די ביסט ניש מאן,
 ראמע בירי צו דעם רב גיין.
 — יינגערמאן, וואס איז מיט אך גושון?
 וואס פאר א שלעכטס האט איר אן אייער וואב גוויין.
 צו הא' צו קיפער, צו הא' צו פאנען:
 — צו הא' צו חס וחיליה, קינדערלעך פון אנדערע מאנען?
 15 — זי האט ניש קיין קיפער, זי האט ניש קיין פאנען,
 זי האט ניש קיין קינדערלעך פון קיין אנדערע מאנען.
 זי האט ניש קיין לייכער, זי האט ניש קיין וואס וועט.

(1) דאסעלבווקע האבען מיר געוויי אויבען, אין ג' 155.

ליבער רבי, אוי, שראכט דעם גט!
 אזוי ווי דער רבי האָט אָנגעהויבן דעם גט צי שראַפּן, 20
 האָ' צי אָנגעהויבן חלשות צי בלאַפּן .
 אזוי ווי דער רבי האָט גוגעבן איר דעם גט אין דער האַנט,
 האָ' צי אָנגעהויבן זיך שלאָגן דעם קאָפּ אָן דער וואַנט,
 קוטנאָ (וואַרש. גוב.) שפּרה ערדבערג.

№ 160 .

פיפּטער וואַריאַנט .

אַמאָל איז גיווען אזוי אין אזוי;
 אַמאָן איז אוועק פּין אַ יונגי פּרוי;
 ער האָט זיך פּאַרווימט גאַנץ לאַנג אין דער וועלט,
 אין ער האָט ניש גישקט קיין גראַשין געלט.
 5 הער אױס, יונגעראַמאָן, וואָס מיט דיר (?) איז גישײן .
 — לאַמיר בײַד זײַם רבּין גיין .
 — היליקער רבי, איך וועל אַך עפּױס בעטן :
 איר זאָלט מאַן פּרוי דעם גט געבן .
 — „צי האַזטי קיפּער, צי האַזטי פּאַנען ?
 10 צי האַזטי גילעבט מיט פּרעמדִי מאַנען ?“
 — איך האָב ניש קיין קיפּער, איך האָב ניש קיין פּאַנען,
 איך האָב ניש גילעבט מיט פּרעמדִי מאַנען .
 — צי האַזטי לײַליכער, צי האַזטי גרעט ?
 צו האַזטי גיצײלט דיני פּאַנאַנגי טעג ?
 15 — איך האָב ניש קיין לײַליכער, איך האָב ניש קיין גרעט,
 איך האָב ניש גיצײלט די פּאַנאַנגי טעג .
 ווי דער רבי האָט דעם גט גישריבן,
 אזוי איז מאַן פּרוי חלשות גיבליבן .
 ווי דער רבי האָט דעם גט גיהאַלטן אין די האַנט,
 20 האָ' ציך מאַן פּרוי גישלאָגן קאָפּ אין דער וואַנט .
 י. א. ד. ז. (שינדלעצער גוב.) ב. צ. גרינבוים .

№ 161.

I. אמאָעל אין גווען א מעשה אזוי, א מעשה אזוי,

אז א מאָען איז אוועק פון א יונג פרוי.

עיאָ איז פון אַיאָ אוועגפארן,

עיאָ אַ צאָך גוואַמט אים מיט יאָרן.

א ים מיט יאָרן אָף דאָ וועלט —

איז גיש קין בריוו איז גיש קין געלט.

ס'אָ צאָך גילאָסט היירן⁽¹⁾ אָף די מדינה,

א די יונג חנה איז גיבליבן אנעגונה.

II. חנה'לי איז גיקומע אין א חודש עיאָשט⁽²⁾,

אַ צאָך אין אַיאָ דאָס נפלי גוואָרפן ווי א געיאָשט.⁽³⁾

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש צוויי, —

אַ צאָך אין אַיאָ ס'נפלי גוואָרפן אזוי ווי אַנאָי.

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש דראָ,

אַ צי גישרינגן, זי איז גאָע פאָבא.⁽⁴⁾

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש פיאָ,

אַ צי גישרינגן: „העיאָט, אַלי מענטשין, קימין צי מואָי“

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש פינגעף,

איז אַיאָ ס'בליט גוואָרין גימונאָט⁽⁵⁾.

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש זעקס, —

איז אַיאָ גוואָרין פאָמיסט⁽⁶⁾ צ'עסין גיבעקס⁽⁷⁾.

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש אַכט,

איז אַרימוגיאָנע גאָע פאָטראַכט.

חנה'לי איז גיקומע אין א חודש נאָן, —

אַ צי וואָך גיטיען א וואָרעף אין בעטאָלי אַראָן.

חיה שעפס.

וואַרשאָ.

⁽¹⁾ הערען. — ejoscht⁽²⁾ (ערשט), — gejoscht⁽³⁾ (גערשט). —

⁽⁴⁾ דעם גראָם: „דראָ — פאָבא“ געפינגען מיר אויך אין ג' 134. —

⁽⁵⁾ דעם גראָם „פּינגעף — גימונאָט“ — ווי ג' 134 אין דווען

באָנד. — פאָרמיאָוסט, — פאָרגלייך מיט דעם גראָם אין ג' 134: —

ג' 161 איז אָדער א פֿאַר אַרײַע , אָדער א צווייפּגאַס פֿון צוויי פֿאַרשײדענע פֿראַגמענטן . — די ערשטע סטראָפּע איז נאָהענט צום אָנהײב פֿון די ג' 156—158 . — די צווייטע פֿאַסט זיך גישט צו דער ערשטער , דען אין די פֿאַלקסלירער פֿון דער קאַטעגאָריע בלעבט די העלדן , געוויינטליך , טרײַ דעם מאַן און לאָזט זיך נישט איבעררעדען פֿון קױנעם , און דאָ — פֿונקט פֿאַרקערט : די „ענגע“ פֿירט זיך אָף גאַר נישט ווי פֿאַר אַ ירושער טאַכטער פֿאַסט .

אינטערעסאַנט איז , אז די העלדן פֿון ג' 271 באַ ג. מ. הייסט אויך חנה'לע .

№ 162 .

דער בוים מיטן מיידל .

ווען דאָס מיידל פֿרײַ אָפּשטייט ,
 די גענוע אַרויסצייאָגן ,
 באַגעניגט זי , באַגעניגט זי אַ גרינגען בוים ,
 ווינשט זי אים גיט מאָרגן :
 5 — גיט מאָרגן , גיט מאָרגן , די , גרינגעם בוים !
 וואָרום ¹ ביזט אַזוי גרין ?
 דאַפֿאַן ² וויל איך וויסן .
 — אַלי נאַכט , אַלי נאַכט פֿאַלט אָף מיר דער פֿרישער טײַל ,
 דאַרום ³ בין איך אַזוי גרין .
 10 אַך , די , מעדכען , די שענעם ,
 וואָרום ביזט אַזוי שען ?
 דאַפֿאַן וויל איך וויסן .
 — אַלי טאַג , אַלי טאַג עס איך זעמל מיט וויין , —
 דאַפֿאַן בין איך אַזוי שען .
 15 — אַך די , מעדכען , די שענעם ,

— darum . ¹ — daton . ² — warum . ³

- איך קען דיר די ווארהייט זאגן:
 אַלץ טאג, אַלץ טאג האָסטו אַ אנדער קאוואַליר, —
 דאָפּאָן ביזטו אזוי שען".
- 20 — אַך, די ביים, די גרינגער,
 מיסט מיר זעלכע שאַנדע זאָגן!
 האָב איך צו הויזע אַ קליינעם ברידער,
 מיז ער דיר אַרײַנטערלאָגן."
 — אַלץ ווינטער, אַלץ ווינטער
 האַלט מען מיך אַרײַנטער, —
- 25 אַם זימער בלײַב איך ווידער;
 אָבער ווען די, מיידל, דאַן ערע פּערלרײַסט,
 דאַן בעקומסט שוין נישט ווידער."
 סאַטאַטשעוו. דינה אייכענבוים.

№ 163

צווייטער וואַריאַנט.

- ניסטיגבוים, גריסט דיר גאַט?
 וואָרום⁽¹⁾ ביזטו זאָ גרינגע?⁽²⁾
- וואָרום איך זאָ גרינגע בין,
 קען איך אינגען אויך זאָגן:
 5 אין די ניסטיג מיך בעשלאָגן.
 וואָרום די פרייליך זאָ שענגע בינטו?
 — וואָרום איך בין זאָ שענגע,
 קען איך דיר אויך זאָגן:
 10 איך וואָש זיך מיט באַרי-זיף,
 מרינקע קאָפּע

⁽¹⁾ .(warum — זײַ ג' 162.

- אין שפיל מיר יונגע¹ גראפע. —
 אך, ווען די פרייליך מיט יונגע גראפען שפילט,
 גרייטן זי זיך און איינע קינדעסבעטל. —
 15 וועלן זי איינע קליינעס האבען.
 — אך, די, נויטבוים,
 רייד מיר נישט דערווידער!
 איך האב צו הויזע צוויי יונגע ברידער,² —
 שלאגן זיי דיך טויט אנדער.
 אך, ווען די פרייליך מיך אפן ווינטער נידערשלאגן. 20
 אפן זימער בלי איך ווידער!²
 אבער ווען די פרייליך די ערע פערלירט,²
 דאן בעקומען זי זי שוין נישט ווידער.²
 מלכה קארנזיער. זאראשא.

№ 164 .

דריטער וואריאנט .

- גיי אך, גיי אך אין גאָאָטן,
 באַהינגט מאַך אַ גרינאָ בויים,²
 באַהינגט מאַך אַ גרינאָ בויים,
 זאָגט אַ³ מאָ: „גוט מאַרגן!“
 5 — גוט מאַרגן, גוט מאַרגן, גרינאָ בויים!²
 פאַװאַעס ביסט? אזוי גרין?²
 — יאָך שטיי מאָ אין וואַלד,
 עס איז מאָ קאַלט,
 פאַ דעם בין יאָך אזוי גרין!
 10 העיאָ נאָ, די, שוין מיידו,
 העיאָ נאָ, די, שוין מיידו,

¹ junge — ² זיי ב' 162. — ³ אין ב' 162 זאָגט דאָס מיידל דעם בויים דעם „גוט מאַרגן“ —

פא וואָעס ביסמט אוי שײן? ⁽¹⁾
 — יאך עס אַלימאַעל א זעמאַלי מיט וויין, ⁽¹⁾
 פא דעם ביל יאך אוי שײן! ⁽¹⁾
 15 — פין א זעמאַלי מיט וויין,
 פין א זעמאַלי מיט וויין
 קען מין זאן אוי שײן?
 — יאך שלאָף מאָ אלי נאַכט
 מיט א צווייטן קאוואַליאַ, ⁽²⁾ —
 20 פא' דעם ביל יאך אוי שײן!
 די האַסט מאָך אינגאַנצן צי שאַנדי נאַכט,
 יאך על דאָ אליס באַצאַלן:
 יאך אָב אין ד'היים צוואַ ברודאָ ⁽³⁾ —
 זיי עלין דאָך הייליך.
 25 — ווינטאָ מיט מין מאָך הייליך.
 זומאָ בלין אַך ווידאָ, ⁽¹⁾ —
 אָפּאָ וועלכיס מיידאַלי עס פאַליאַט דעם האַנער —
 נאַפּנט עס שוין ניש מער.
 וואַרשאַ. ה. ר. ווייסבראַד, 17 יאָר.

№ 165.

פערדער יואַריאַנט ⁽⁴⁾.

זגט זי אים: „ניט מאַרגן.“ ניט מאַרגן, ניט מאַרגן! גרינאָ בויס, גרינאָ בויס, פין וואַנט ביסמט אוי גרין? פין וואַנט ביסמט אוי גרין?	הייבט זאך דאָס מוידאַלי פרו אָף, פרו אָף, די גענדי אַראַסצוויאַגן, ⁽⁵⁾ די גענדי אַראַסצוויאַגן, — מרעפּט זי אַ גרינעם בויס,
---	--

⁽¹⁾ זיי ג' 162. — ⁽²⁾ אין ג' 162 זאָגט דאָס דער בויס. — ⁽³⁾ זיי ג' 163. —
⁽⁴⁾ די דליט פראַמאַנטען (ג' 165-167) זענען זער עגליך אונזער צום אנדערן.
⁽⁵⁾ זיי ג' 162. —

אין זומאָ וואַקס אָך ווידאָ" (1) — אַלֹּי טוּנג און אַלֹּי נַעֲכַט א שמוקו ברויט מוט כרען, — דערפֿון בון אָך אַזוי שוין" (2) ל. ע. קאַלמאַנאַווִיטש.	— "פֿין וואַניט יאָך בון אַזוי גרין, אַל אָך דאָ שפּיטאַ וואַניט (1) ווינטאַ פּאַל אָך אינטאַ, (וואַרש. גוב.)
--	---

№ 166 .

פּיפּטער וואַריאַנט .

פֿון וואַניט בוי' דו אַזוי גרין? ... "אַל אָך דאָ שפּיטאַ וואַניט ... ווינטאַ פּאַל (4) אָך אינטאַ, אין זומאָ וואַקס אָך ווידאָ" ... .. "אַלֹּי טאַג אין אַלֹּי נאַכט א שמוקו ברויט מוט כרען, — דערפֿון בון אָך אַזוי שוין" ... (3) ש. זאַלצמאַן.	גיט יאָך מאָ אין גאָס, גיט יאָך מאָ אין גאָס הונ און ציריק שפּאַצירן, טרעף יאָך מאָ א גרונעם בויס, זאָג אָך אַם: "גיט מאַרגן!" זאָג אָך אַם: "גיט מאַרגן" (2) "גרונאַ בויס, גרונאַ בויס, ס'אָ 5 א מ ש ע וי.
--	--

№ 167 .

זעקסטער וואַריאַנט .

פֿון וואַניט ביסטו אַזוי גרין? — "פֿין וואַניט יאָך בון אַזוי גרין, אַל אָך דאָ שפּיטאַ וואַניט. ווינטאַ פּאַל אָך אינטאַ, אין זומאָ וואַקס אָך אינטאַ" ...	גיט'צי וואָך אין גאָס אהען אין ציריק שפּאַצירן, טרעף'צי אין גרונעם בויס, זאָג'צי אַם: "גיט מאַרגן, גיט מאַרגן, גיט מאַרגן, גרונאַ בויס!
---	---

(1) די 2 פֿערווען — בויס. — (2) די 3 שלום-שורות — 2 מאָל. — (3) די לעצטע דרע שורות -- בויס. — (4) פּויל. —

— ברין . — פ:ן דעם בון אָך אזוי שטן" .. פ. גראַובאַרד .	— אלי טויג און אלי נעכט עס אָך א שטיק ברויט מיט וואַרש. ג.
---	--

פאַראַן ענליכע דייטשישע פּאָלקסלידער. (1)

זער נאָהענט צום יידישען נוסח איז דער פּאָלגענדיקער וואַריאַנט, וואָס איז געדרוקט אין צאַרנאַק'ס „פּאָלקסלידער“ (בערלין, 1820. — II ב.) און איבערגעדרוקט אין פּראָנץ מ. בעה-מע'ס „אַלטדויטשעס ליעדערבוך“ („פּאָלקסלידער דער דויטשען נאָך וואַרט אונד ווייזע אָוס דעם 12 ביז צום 17 יאָהרהונדערט, לייפציג, 1877, 150—151) (2) : —

דאָס מעדלען ונד דיע האַועל.

- I. עס וואָלט יין מעגליכן טאָנען גאָן
 זוכט (3) ראָוען איה דער הירע ;
 וואָס פאָנד זיע דאָן אָם וועגע שטאָן ?
 יין האַועל, דיע וואַר גרינגע .
- II. — גון גרויסם דירך גאָטט, (4) פּראָו האַועל יין !
 פאָן וואָס ביסט דו זאָ גרינגע ? (5)
 — גון גרויסם דירך גאָטט, פּינס מעגלעלין,
 פאָן וואָס ביסט דו זאָ שענגע ? (5)
- III. — פאָן וואָס דאָסס יך זאָ שענגע בון,
 דאָס קאָנן יך דיר וואָל זאָגען : (4)
 יך יסס וויססבראָט, טרינג קוהלען ווין,
 דאָפאָן בון יך זאָ שענגע. (5)

(1) א נענטי צעטעל פון די וואַריאַנטען קען מען זיין און האַפּפּמאָס שלע-
 וישע פּאָלקסלידער" און אין ערק'ס ליעדערבאָרט. — (2) דו מע לאַ דיע פון
 דעם ליר, וואָס איז נעבראָכט ביי Boehme, שטאָמט נאָך פון דער ערש-
 טער העלפט פון 16-טען יאָהרהונדערט. — (3) י — איבעראַל אין דעם ליר :
 u. — (4) זיי נ' 163. — (5) פּאָרגליך מיט נ' 162

IV. — יסמט דו וויססבראָט, טרונקסט קיהלען וויין
 ונד בוסט דאָפאָן זאָ שענע,
 אויף מיך זאָ פעלט דע קוהלע טהאו, ⁽¹⁾
 דאָפאָן בין יך זאָ גרוינע. ⁽¹⁾

V. — הויט דייך, הויט דייך, פראו האַזלען,
 ונד טהו דייך וואָל ומשאַנען!
 יך האב דאָהטם צוועגעברודער ⁽²⁾ עטאַלין,
 דויע וואָללען דייך אבהאָנען. ⁽³⁾

VI. — ונד האָן זויע מיך ים ווינטער ⁽¹⁾ אב,
 ין זאָמער ⁽¹⁾ גרין יך וויעדער;
 פערלערט ין מעגדלען והרען קראַנין,
 דען פינדט ⁽³⁾ זויע נומער וויעדער. ⁽¹⁾

אַנ'אַנדער דייטשישער וואַריאַנט („דאָס מעדכען ונד דיע
 האַזעלסטאָדע“) ⁽⁴⁾ באַשטייט פון 7 סטראָפּען. — די ערשטע 4 זענען
 כמעט וואָרט אין וואָרט ענליך צו די ערשטע 4 פון דעם אוי-
 בענגעבראַכטען נוסח. — אין דער פיפטער סטראָפּע זאָגט דאָס
 מיידל:

— זאָ פֶּללעט אַללע מאָרגען קיהלער טהאו אויף דייך
 ונד בוסט דאָפאָן זאָ שענע;
 ווען אַבער ין מעדכען והרען קראַנין פֶּרלערט,
 נומער קויעגט זויע והן וויעדער.

דערויף רופט זיך אָן דער בויס:

— ווען אַבער ין מעדכען והרען קראַנין ווילל בעהאַלמען
 צו האַנען מוסס זויע בליבען,

⁽¹⁾ זוי 'נ' 162. — ⁽²⁾ פאָרגלייך מוט 'נ' 163. — ⁽³⁾ פאָרגלייך מוט 'נ' 164. — ⁽⁴⁾ געדרוקט: א) אין „הערדערס פֶּאָלקסלידער“ (I ב. — 1778. —
 ז. 109); ב) אין אַרניס זון ברענטאָנאָ'ס „דעם קנאַכען וואַנדער-
 האַרן“; — ג) אין בעהמע'ס אויבענדערמאָנט ווערק (ז' 151). אַ ענגלישער
 וואַריאַנט באַמינערט („רויטשע פֶּאָלקסלידער ין דער מונדארט דעם קוה-
 לענדענס“, 1817, ז. 29). —

דארף ניכט אהף אללע נאררענטעניג געהן ;
 דויע נאררענטעניג מוסס זוע מידען".
דאָס מיידיל נעמט די ווערטער אין זינען :
 — האב דאנק, האב דאנק, ליעבע האוועל מיין,
 דאסס דו מיר דאס געזאגט,
 העמט מיך זאָנסט איהן נאררענטעניג בערעמ'ט, —
 צו האווע ווילל יך בלעבען". —

№ 168. 1)

- I אמאל איז גווען איונגער קניאזש,
 ער ליבט א מעדכען פון אכצין יאָר.
 ער ליבט זי יאָ, ער ליבט זי גיין, —
 ער ליבט א צווייטע, און זי נאָך מיין. ²⁾
- II דער קניאזש האָט פאָרזיט אין א ווייטעם לאַנד, —
 ער באַקומט א בריוו, אז זיין באַליבטע איז קראַנק, —
 ער לאָזט שטיין זיין געלט, זיין גוט,
 און פאָרט זיין, וואָס זיין באַליבטע טוט.
- III — גוט מאַיען, גוט מאַיען, גיליבטע דו מיין,
 ווי קומסטו אין דיין קראַנקן בעט אריין ?
 — איך דאָנק דיר, איך דאָנק דיר פיר דיין ווייזט,
 ס'איז שוין נישט ווייט פון בעט צום גריב. ³⁾
- IV שנעלער, שנעלער ליכט גיבראכט —
 די ליבע ⁴⁾ שטארבט און דויע נאכט,
 שנעלער שנעלער ליכט גיצינדיג —
 די ליבע ברענט און גרויסע וויגדיג.

1) מיט דער לויטערנישער אַרטיאָגראַפֿיע. — 2) אַ באַליבטער צווייפער, און די ייִדישע פּאָלקסלידער. — 3) און דער ערשטער, דריטער און פיפטער סטראָ-
 פע ווערט ביסורט דער שלום-צווייגער. — 4) די געליבטע.

V ער נעמט איר אָן באַ דעם אַרעם, —
זי איז שוין קאלט און גאָר נישט וואַרעם;
די ראָזע באַקן, די ליפּין זענען בלאַס,
די הענט זענען קאלט, אויז ווי אייז.

VI ער נעמט-ארויס דאָס מעסער פּונם שניט,
און גיט זיך אין האַרצין, אין בלייבט טויט.
די מוטער גייט-ארום פאַריאַמערט און פאַרקלאָגט:
— צוויי גלייבמע אין איין טאָג!
היינט אַ יאָר האָב איך גיהאט נחם און פרייד, —
און היינט גיי איך אין אַ טרויערקלייד. (2)

VII אָף זייער קבר טוען שפּראַצין בלומען,
אָף ריווע בלומען שטויט אָנגשריבן,
אָף ריווע בלומען שטויט אָנגשריבן,
אז צוויי באַליבמע ליגן דאָ באַגראָבן. (2)

וואַרשאַ .

מרים כמעלניצקי .

№ 169

צווייטער וואַריאַנט .

I. ס'איז פאַראַנע אַ מאַנצפּערזאָן,
ער ליבט אַ מעטיען פּון אַכטיגן יאָר, —

(1) דער פּערז — בוס. — (2) באַ אַ רניס-ברענט אַנאָ (רעקלאַם-אויסגאַבע, ז' 37-39), אין ליר „דער ריטער ונר דיע מאַנד“, טרעפט אָן דער צווייטקומענער ריטער אָף די לוייה פון זיין געליבטער, — ער צאָג דאָס בלאַנקע שווערמ העראָוס ונר שטאַך עס זיך ינס הערצע. — די לעצטע סטראַפּע פון דערדאָזיקער דיטש-שישער באלאָדע: עס שטינד אַן קיין פיערטעליאָהר,

ער ליבט זי יא, ער ליבט זי נישט,
ער ליבט א צווייטן, און זי שוין נישט.

II. אוועגנרירט אין א פרעמדן לאנד,
באקומע א בריוו, א זיין גיליבטן אין קראנק,
גילצוין שטיין אלדריס-גוטס,
גופארין זייען, וואס זיין באליבסטן טיט.

III. — גיט מארגן, מעטייען, וואס טיסטע דא?
וואס טיסטע דא אין דעם קראנקן בעט?
— א דאנק, א דאנק פאר דיין וויינט!
ס'אי שוין נישט ווייט פון בעט צום גריב!

IV. די ראון באקן געל, אין זי ליפן — בלאס:
די ליבן שטארבט שוין און דיין נאכט.
— ניין, ניין, ניין! ס'עט אזוי נישט זיין!
טיר מיזן בירי ציגנזאמע זיין!

V. אראסגנימע דאס מעסא פון די שיד
אין שטעקט אין הערצין — באקומט דעם טיט.
גישווינט, גישווינט די לאכט גיציג:⁽¹⁾
די ליב? גיט שוין אראס פון זין.
— האנט א יאר האב איך גיאט נחת אין פרייד.
האנט גי' צי אַנגוטויען א זשאלאַבני?⁽²⁾ קלייד.

VI. אף דעם קיווא⁽³⁾ עט וואקסן גראוע,
אף די גראוע עט וואקסן בלימע,
אף די בלימע עט שטיין אַנגוישריבין:
צוויי באליבסטן טיען דא ציגנזאמע ליגין.

ווארשא. מלכה קאַרנויער.

1. נייע ליליע וועקסט ציף זינעם גראבע.

2. עס שטונד געשריבען אף דען בלעטטערן דא.

3. בער ווערען ביוואמען ים היממעל.

(1) געצונדען. — (2) געליבטע. — (3) טרויערדיק (פּויליש זאָבנע, — (4) קבר.

№ 170 . י'

דריטער וואַריאַנט .

וואָס ליגט איר אוי
אף דעם קראַנקן בעט?
— איין דאנק, איין דאנק,
פאר אַינער ווינט;
ס'איז שוין נישט ווייט
פון בעט בױ צום
גריב” .

IV.

די ליפּין זענען בלאָ,
די באַקן ווייס;
זי איז שוין קאלט,
אזוי ווי איין שטיק אייז.
ער נעמט דאָס מעסער
פון די שנייד
און שטעקט אַריין
אין זינעם ליב .

V.

אף די מצבה
שטייט גישריבין,
אז צוויי באַליבטע
צוזאַמען ליגן .
יוסף ראָזענפעלד .

I.

ס'איז גיוועזן אַ בחור
פון אַלצין יאָר,
ער ליבט איין מיידל;
פון זעכצין יאָר; —
ער ליבט זי יאָ,
ער ליבט זי גיין,
ער ליבט קיין צווייטע,
נאָר זי נישט מיין .

II.

דאָס מיידל איז אַזעק
אין איין פרעמד לאַנד;
עס איז גיקומען איין בריוו
פון מיידלס קאנט, —
דער בחור פאַרלאָזט
אַלעס גליק,
איז גיפּאַרין זייען,
וואָס דאָס מיידל איז טויט .

III.

— גוט מאַרגן, מעדלען,
וואָס טוט איר אוי?
ר א ד א ם .

№ 171. 1)

- I. צוועלף-באנאכט, ווען אלע מענשן שלאָפֿן,
 די לעדענס צוגמאכט, — אין איין קוואַטיר — אָפֿן.
 איין פֿייער ברענט אין שטוב, איין קראַנקע ליגט אין בעט!
 צוויי אלטע מענשן זיצן, ברעכֿן זיך די הענט:
- II. — וויי איז צו אונזער לעבן, און צו אונזערע יאָר,
 וואָס מיט אונזער קינד איז גיוואָרן אין איינציקע פיניף יאָר.
 מיט פיניף יאָר צוריק — ווען זי האָט גיבליט, —
 יעצט איז פֿארשטערט גיוואָרן אונזער טייער גליק.
- III. אין די רייד עפענט זיך די טיר,
 און עס קומט אַרײַן איין יונגע־מאָן אין איין סאַלדאַטסקע מונדיר.
 ער האָט צו זיך קיין וואָרט נישט גירעדט,
 נאָר ער איז גלייך צו צום קראַנקן בעט.
- IV. — וואָס טוסט דו אזוי לאַנג שלאָפֿן, מיין טייער לעבן?
 מאַך דינע אויגן אָפֿן, און זיי, ווער ס'שטימט אַנטקעגן!
 מיט פיניף יאָר צוריק וועמענע דו האָסט גיליבט, —
 יעצט האָב רחמנות און גיב אָפּ מיר אַ קוק!
- V. ער האָט גינמען די האַנט און האָט גילעגט אַריבער.
 דאָן האָט זי זיך אָפּגיכאַפּט פֿון דעם שטאַרקן פיבער:
 — ווי גרויס איז באַ מיר די יעצטיגע פֿרייד!
 יעצט וועל איך קענען נעמען פֿון דער וועלט אָפּשויד! —
 יוסף ראַזענפעלד. ר א ר א ם .

№ 172. 1)

צווייטער יואַריאַנט.

- I. צוועלף-באנאכט, ווען אלע מענשן שלאָפֿן,
 טיר און טויער צוגמאכט, נאָר איין טויער איז אָפֿן.

(1) מיט דער ליטעראַרושער אַרטאָגראַפֿיע. —

א העלויש פֿייער ברענט, די קראנקע ליגט אין בעט, —
דרייען זיך אום צוויי אלטע לייט און ברעכין זיך די הענט.

II. אין מיטן די אלע רייד עפענט זיך א טיר,
קומט אריין א יונגער מענש מיט אנאָפּיצערסקען מונדיר.
ער האָט צו זי גאָר נישט גורעדט,
גוט אַנישריי: „אוי ווי!“ — און לויפט צו צום בעט.

III. — אַך, מיין טייער קינד, האָב אָף מיר רחמנות,
הייב אָף דינע אינגאלאך, גיב אָף מיר אַ בליק,
ווער האָט דיך גליבט מיט פינף יאָר צוריק, —
הייב שוין אָף דינע אינגאלאך, גיב אָף מיר אַ בליק.

IV. ווען איך זאָל וויסן, וואו מ'קריגט גיוונט פאר געלט.
וואָלט איך גילאָפּן באַלד אין גיריכטען וואַלד.
ווען איך זאָל וויסן, וואו מ'קריגט גיוונט פאר געלט,
סיי באַטאָג, סיי באַנאכט באַלד אין גיריכטען וואַלד.

V. אַך, מיין טייערע כלה, כּיבעט באַ דיר מחילה:
די זאָלט מיר מוחל זיין די זינד, וואָס איך האָב
געגן דיר גימין.

טוט מען דיר אין קבר לייניק, טוט מיר מיין הארץ קלעמען:
כּיבוק אָן דיין שוין פנים, כּיכען דאָך דיר נישט געמען.

VI. אַך, און ווי איז צו מיר און צו מינע יונגע יאָר.
כּהאָב נישט אויסגיבעטן באַ גאָט, מיר זאָלין זיין אַ פֿאַר.
אַך, קאָלענעם אלע, געמט אייך שוין אַרטיה:
קיין ליבע נישט צו פירין, פֿאַרברענען זי אין פֿייער.

VII. „פֿאַרברענען זאָלט איר זי אָף דראַבנע, דראַבנע קוילין!
פינף יאָר אַ ליבע צו פירין און איינמאָל נישט צו פֿועלן“.

. . . . .
. . . . .

מ. זאַקאַייק. וואַרשאַ .

(1) מיט דעם ליטעראַ. אויסלויגען.

173.

דריטער וואריאנט .

IV.

עײַץ אָט מי' צײַט⁶
קײַן וואָרױט נישׁ נורעמט,
עײַץ אָט גױטבוֹן אַ גױשרע
אין אַ לױף צו צײַן בעט:

V.

— וואָס מיסמט אזױ לאנג ליגן,
מאָן קרוין, מאָן האַרץ, מאָן לײַבן?
מאָך דאָס אױנגאַלאַך אָף,
אין זײַ, וועײַץ ס׳שטײט אַנטקעגן, —

VI.

„מיט פּױנעקײַ יאָץ צוריק,
ווען יאָך אַ דאָך ווילובט ...
עפּױן דאָס אױנגאַלאַך
אין גױב אָף מיאָ אַ קױק“ ...⁷
רבקה צעכשטיין .

I.

צװעלף-א-זױנף¹ באַמאַכט,
ווען אַלױ מענשען שלאָפּן,
מיאָ² און לאָדן צױגמאַכט,
גאַץ³ אױן מיאָ אױן אָפּן .

II.

אָך, אַ פּײַץ ברענט,
אױן קראַנקאָ ליקט אין בעט, —
דאָס זױצן צװאָ אַלמױ לאַט
אױן ברעכען מי' דױ הענט .

III.

זײַ זױצן אין ווײַנע, —
עפּױנט זאָך דױ מיאָ .
גױט אַראָן אַ יױנגמאַן
אױן אַ רױסקױ⁴ מונדױף⁵ .
הױ אַרש אַ .

№ 174.

פערדער וואריאנט .

ווען אַלױ מענשען שלאָפּן, —
מינע⁸ אױן מינע⁹ אױ צױגמאַכט,

I.

צװעללױף באַמאַכט,

— mundio⁵ — ruski⁴ . נאָר .¹ — טױר .² — גאַר .³ —
— מיט זײַ .⁷ — גױט געקענדיגט .⁸ — tie (טױר) .⁹ — toje (טױער) .

עײַץ גױט אַ גױשרױט: „אױ װױז“ —
אױן פּאָלײַ צױ צױן בעט:

III.

— העײַץ ⁶ גאַץ, מאַן טײַע לױבן,
װאַס טױס' דױ אױזי לאַנג שלאָפּן?
עפּױן אָף דאַני אױנאַלעך, —
געב אַ קױק אָף מױע.
װױ, װעײַץ ⁷ ס'האַ ⁸ דעך
גילבט,
מױט פּױע ⁹ יאַץ צױק:
האַב אָף מױע רחמנות,
אױן געב אָף מױע אַ קױק. ¹⁰

ה. מ. קירשענבוים.

גאַץ באַ מױע ¹ אױן אָפּן.
אױ, אַ פּױע ² ברענט;
אַ קראַנקױ לױקט אױן בעט;
צװײ אַלטױ לאַט ³
ברעכױן זעך דױ הענט.

II.

פּױן דױ אַלױ רױד
עפּױב' צעך ⁴ אַ מױע:
קױטט אַרױן אַ יױנגע מאַן
אױן אַ ספּאַראַטסקױ מױנרױע.
עײַץ ⁵ האָ' צױ זױ
קױן װאַרט נױש גורעט, —
ד א ד א ם.

№ 175.

I. דױ לבנה שאַנט באַ דעך נאַכט,
אױן דבורה־לױ שטײט פּאַ דעך טױאָ ¹¹;
זױ שטײט, זױ שטײט, דױ הענט פּאַלױקט ¹² —
אַ װײטיק אױ צױנ' אױאָ ¹³.
II. זױ קױק' צעך אַרױם אױן אַלױ פּױאָ ¹⁴ עקױן,
עק' צעך מױט אױאָ דױ װעלט:
אױאָ חתן, לױבן־לױבױן
לױק' ¹⁵ דאָך אָפּן פּראַן ¹⁶ פּעלד:

¹ miš (מיר). — ² פּױער. — ³ לױט. — ⁴ עפּענט זױך. — ⁵ ער, —
⁶ העך. — ⁷ װער. — ⁸ האָט. — ⁹ פּיר. — ¹⁰ אױן װאַרױאָנט באַ גױמ, ג' 227;
אױן װאַרױאָנט באַ י. ל. כהן: „יודישע פּאַלקס־ירער“, I, 234 (מױט דעך
מעלאָרױע). — ¹¹ מיר. — ¹² פּאַרלענט. — ¹³ אױר. — ¹⁴ פּיר. — ¹⁵ לױנט. —
¹⁶ פּרױען. —

III. עײַא ליקט, עײַא ליקט, עײַא אן שױן טױט —

עײַא זאָל זאָך פאר אײַא מײַען! —
 ס׳שײַנט פנים ליקט און דרײַעאַט, ⁽¹⁾
 אין די באַנד? ⁽²⁾ לאַקן בלײַן ⁽³⁾

IV. זי טײַ צאָך אָען א יאַקאַלי, ⁽⁴⁾

אײַז עס העל-בלאָ; —
 מײַט אײַא ווײַנע, מײַט אײַא קלאַנגן
 פאַברענק? ⁽⁵⁾ צי זאָך די שעה.

V. זי טײַ צאָך אָען א פאַרטעכו, ⁽⁶⁾

אײַז עס וואס, ווי קראַט; ⁽⁷⁾
 מײַט אײַא ווײַנע ⁽⁸⁾, מײַט אײַא קלאַנגן
 פאַברענק? צי זאָך די צאט. ⁽⁹⁾

VI. זי טײַ צאָך אָען א פאַע ⁽¹⁰⁾ שיכאַלאַך,

זענע זי צי רױט;
 מײַט אײַא ווײַנע, מײַט אײַא קלאַנגן
 ברענק? צי זאָך מײַט דעם טױט.

VII. פײַן אײַאָר ⁽¹¹⁾ אײַנגן טײַען אײַא רײַנע ⁽¹²⁾

אזױ ווי וואסאָ פײַן קוואַל;
 גאַט אַט אײַא א פאַטש גײַנגן ⁽¹³⁾,
 אין דעײַא פאַטש אן שױן פאַפאַל ⁽¹⁴⁾!

חיה שעפס.

ווארשאָ.

№ 176.

I. עס יאָגט א ווײַנט, און ס׳גױסט א רײַנגן.

⁽¹⁾ דרײַער. — ⁽²⁾ די געדעכטע לאַקן. — ⁽³⁾ בלײַן. — ⁽⁴⁾ קלײַדע-
 לע. — ⁽⁵⁾ פאַברענגט. — ⁽⁶⁾ פאַרטעכל. — ⁽⁷⁾ קרײַד. — ⁽⁸⁾ ווײַנען. — ⁽⁹⁾ צאט. —
⁽¹⁰⁾ פאַר. — ⁽¹¹⁾ אײַרען. — ⁽¹²⁾ רײַנען. — ⁽¹³⁾ געגעבען. — ⁽¹⁴⁾ פאַרפאַלען.

א שאַראָ (1) איז אין איאָרי (2) אַלץ בײַנאָ (3) ;
רײַז יעצט ניש לאַנג אָף איאָ (4) קײוואָ (5) גילױבן ,
פֿון איאָ'ס קין (6) פֿרײַנט קין איינאָ (7) .

II. עײַאָ (8) רײַפֿ'צי (9) אָען באַ דעם נאָמע (10) ,
עײַאָ בײַט , זי זאָל'ן (11) ענפּאָ (12) גױבן .
אזוי טײַ צי (13) עס באַרט דאָקאָנע (14) ,
אין זי טײַ צי עס פֿון קײוואָ אַראָסשוויבן :

III. — העײַאָ (15) אָס מאַנן רײַד , פּאָנעס (16) מאַן שטױמע , (17)
העײַאָ אָס , וואָס יאָך עַל דאָ זאָגן :
האַנט אַפֿיריק , אז יאָך בין שוין טױט
קענ'ד מאַך פֿון דעײַאָ לײַבי ניש אַפֿיאָגן .

IV. דעײַאָ טױט אָט מאַך גיקויל'נט פּאָ-דע-צאַט (18)
לײַאָ גומינט , ל'על די לײַבי קענע (19) לעשן .
האַנט אַפֿיריק , אז יאָך בין שוין טױט ,
קענ'ד ניש די לײַבי פּאָנעסן .

V. עס אין שוין ניש לאַנג צי דעײַאָ האַכצאַט גױווען ,
אָף אייבןק פּאַפּונדן צי ווירן .
עס אין שוין ניש לאַנג צי דעײַאָ הופּה גױווען ,
די שײַני מױזק צי הײַרין .

VI. — פּלױצלונק איז איאָ ניש נײַט גױוואָרן . (20)
יאָך זײַ זי פּאָרש'ט'אַהײַט .
עײַאָ אָט פּאַקאַרעצט (21) איאָרי יונגן יאָרן —
דעײַאָ מערדאָ , דעײַאָ שרעקליכאָ טױט .

VII. אַ שאַראָ איז איאָ אין איאָרי אַלץ בײַנאָ .

schodo (שוידער) . — (2) אירע . — (3) bajno (בײַנער) . — (4) איר . —
(5) קבר . — (6) קײַן . — (7) ajno (אײַנער) . — (8) ojo (ער) . — (9) רופּט זי . —
(10) נאָמען . — (11) זאָל אײַם . — (12) ענפּפּער . — (13) טױט זי . — (14) דערקענען . —
(15) הער . — (16) פּאַרנעס . — (17) דאָס זאָגט די טױמע . — (18) פּאַר דער צײַט . —
(19) קענען . — (20) דאָס זאָגט דער חתן . — (21) פּאַרקורצט . —

זאָט גיטען דעם טויט גינגסין .
א שווארצן חופה גישמעלט אָפֿן קיטוּץ ,
אין די תנאים אָף שטילקלאַך צירוסין .

VIII. „ברייטלאַך מיט שאַרבאַלאַך אָט מין גיבראַכט , —

אין יאָך שטיי דאָעס אלעס אין זיי .
קויל-מאַלע-ראַכמען¹ אָט מין גימאַכט .
דאָעס אי גווייזן דעיאָ לעצטאָ אַדיע .

XI. „אַדיע , אַדיע , מאַן טאַיאָ² קונד !

אַדיע , מאַן טאַיאָ גליק !

יאָך בין אימאָ גרייט מי ציי³ צי פאַבלאַפֿן
פֿון אינטאָ דרעיאָט⁴ ביוין הימו⁵ ציריק .

X. „די לעצטן מיניט אי שוין גיקומע ,

וואָעס מואָ מיזן זאָך⁶ ביידי צישידן .

טראָריקן⁷ טויג אָב יאָך פֿאַנגינמע⁸ .

צי פאַברוינגן מאַני יאַרן אין לידין .”

ר . ג . שעפֿס .

וואַרשאַ .

№ 177.⁹)

צווייטער יואַריאַנט .

ער רופֿט איר אָן באַ איר נאָמען ,

ער בעט איר איין ענטפֿער צו געבן .

אזוויי זי האָט גיטאַען זיין קיל דערקענען .

האָט זי גיטאַן פֿון קבר אוועקשוועבן :

¹ אל מלא רחמים. — ² tajo (טייער). — ³ מיט זיי (ר. ה. מיט דער
סארשטאַרבענער). — ⁴ דר'ערד. — ⁵ הימעל. — ⁶ zoch (זיך). — ⁷ טרוי-
ריקע. — ⁸ fugynyme (פֿאַרגענומען). — ⁹ גערונקט מיט'ן ליטעראַרישען
אויסלייגען .

- 5 — הער אויס מיין שמועץ, פארנעם מינע רינד, (1)
 „הער אויס, וואָס איך וועל דיר זאָגן:
 „היינט אפילו, אז איך בין שוין טויט,
 „קען איך אין דער ליבע נישט פלאַגן (?). (2)
 „דער טויט האָט גיקויליט פאר דער צייט
 10 „און האָט גיטאָן אונזער ליבשאפט לעשן, —
 „היינט אפילו, אז איך בין שוין טויט,
 „קען איך אין דער ליבע נישט פאָרנעסן“
 — עס איז נישט לאַנג צו דער חופה גווען, (3)
 „פון אייביק פארבינדן צו ווערן,
 15 „עס איז שוין גווען אלעס אָנגיגרייט,
 „נאָר די טיערע מוויק אויסצוהערן, —
 „פלוצלינג איז איר נישט גוט גוואָרן,
 „איז זי פאר'חלש'טערהייט.
 „פארקורצט האָט איר אירע יונגע יאָרן,
 20 „דער מערדער, דער שרעקליכער טויט.
 „איין שוידער און איין ווינט איז אָפּ אירע אלע ביינער.
 „זי האָט גיטאָן דעם טויט גיניסן.
 „אשוואַרצע חופה האָט מען גישטעלט,
 „אָפּ איר קבר דין תנאים אָפּ שטיקלאַך צוריסן.
 25 „ברעטלאַך מיט שערבלאַך האָט מען גיבראַכט.
 „איך זיי דאָס אלעס און איך שטיי.
 „איין קויל־ורחמים (4) האָט מען גימאַכט
 „עס איז איר איין לעצטע אין אַמיע. (5)
 ראובן באַרנשטיין. (לאַמ. ג.)

(1) דאָס זאָגט די מיינע. — (2) קעגנטיק, פאָרנעם פון „אָפּ יאָגו ו" (זוויי אויבן ג' 176). — (3) דאָס זאָגט דער חתן אָפּ'ן קבר. — (4) פאָרנעם פון „אל טלא רחמים". — (5) פאָרנעם: „איין לעצטער אַרע".

№ 178.

דריטער וואריאנט.⁽¹⁾

<p>וואָס איך וועל דיר זאָגן: אפילו אז איך בין שוין טויט, וועל איך אין אונזער לובע נישט פארנעסן. א שוואַרצע חופּה האָט מען מיר נישטעלט. ד תנאים אָף שמוקער צוריסן. אפילו אז איך בין שוין טויט, וועל איך אָן וואַזער לובע נישט פארנעסן. וואָלף לעהמאַן.</p>	<p>עס בלאָזט אַ ווינט, עס גיסט אַ רעגין, עס שוידערט אין יעדערן אבר. — ווער איז באַ מיין קבר גילעגן? עס איז דאָך מיין חתן, נישט קיינער! ער רופט זי אָן באַ איר נאָמען, זי וואָל אים אַנלעטפער נעבן. זי האָט אים גוטן גלייך דערקעגן, זי האָט גוטן פון קבר אַרויסשוועבן. — הער שוין אַויס מיין שטימע, פארנעס שוין מינע רויד, וואַרשאַ.</p>
---	---

№ 179.⁽¹⁾

I. אַמאָל איז גוועזן צוויי שוועסטערלאַך,

איינע שענער פאַר די אנדערע.⁽²⁾

די ערשטע האָט מיט מזל תנאים גישריבן,

מיט מזל חתונה גיהאַט.⁽³⁾

II. — הער-אויס, מיין מאַן! הער-אויס, מיין מאַן!

הער-אויס, וואָס איך וועל דיר זאָגן:

לאַזן מיר שרייבן נאָך מיין שוועסטער אַ בריוו,

וועט זי קומען צופאַרין.

III. — הער-אויס, מיין ווייב! הער-אויס, מיין ווייב!

⁽¹⁾ מיט דער לויטעראַרשער אַרמאָנאָפּיע. — ⁽²⁾ דער צווייטער פּערקע.

אין יעדער סטראַפּע — ב. ס. — ⁽³⁾ דער לעצטער צווייטער אין יעדער סטראַפּע.

- הָעֵר-אֹיִם, וּוְאָם אֵיךְ וּוְעַל דִּיר זָאָגִין :
 אַ וּוְיִם זִירִין קִלְיִר וּוְעַל אֵיךְ דִּיר מַאֲכִין, —
 דִּינן שׁוּעֶסְטֶער זָאָל נִישׁט קוּמֶען צוּפֿאַרִין .”
- IV. — הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין מַאָן ! הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין מַאָן !
 הָעֵר-אֹיִם, וּוְאָם אֵיךְ וּוְעַל דִּיר זָאָגִין :
 קִיָּן וּוְיִם זִירִין קִלְיִר זָאָלְטֶמוּ מִנֶּר נִישׁט מַאֲכִין, —
 מִיִּין שׁוּעֶסְטֶער זָאָל קוּמֶען צוּפֿאַרִין .”
- V. אַזױ ווי דִּן שׁוּעֶסְטֶער איז גִּיקוּמֶען צוּפֿאַרִין,
 הָאָט זי¹ גִּימַאֲלֶט אַ גִּרוֹיס־אַרְטִיקִין בַּאָל .
 די שׁוּעֶסְטֶער¹ הָאָט זיך אָף דָּעם גִּאָרְנִישׁט גִּירֶעכְט,
 זי זָאָל אִיר אָפֿרֶעֲרִין דָּעם מַאָן .
- VI. — הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּאָגֶער ! הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּאָגֶער !
 הָעֵר-אֹיִם, וּוְאָם אֵיךְ וּוְעַל דִּיר זָאָגִין :
 לָאָז מֶען פֿאַרפֿירֶען די שׁוּעֶסְטֶער אִין אַ וואַלד, —
 דָּאָס מֶעסֶערֶל וּוְעַל אֵיךְ דִּיר נֶאָכְטֶראָגִין ,”
- VII. — הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּעֶגֶערִין ! הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּעֶגֶערִין !
 הָעֵר-אֹיִם, וּוְאָם אֵיךְ וּוְעַל דִּיר זָאָגִין :
 אַזאַ שׁיָן ווייבֿאַלִי, ווי דִּינן שׁוּעֶסְטֶער איז,
 קִיָּן שׁעֶנערֶע וּוְעַל אֵיךְ שׁוִין נִישׁט הָאָבִין .”
- VIII. — הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּאָגֶער ! הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּאָגֶער !
 הָעֵר-אֹיִם, וּוְאָם אֵיךְ וּוְעַל דִּיר זָאָגִין :
 לָאָז מֶען פֿאַרפֿירִין מִיִּין שׁוּעֶסְטֶער אִין וויסֶטֶן וואַלד, —
 דָּאָס גִּרִיבֿאַלִי וּוְעַל אֵיךְ אִיר אִיסֶגֶרֶאָבֶען .”
- IX. — הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּעֶגֶערִין ! הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּעֶגֶערִין !
 הָעֵר-אֹיִם, וּוְאָם אֵיךְ וּוְעַל דִּיר זָאָגִין :
 אַזעלכֶע שׁוִינֶע קִינֶדֶרֶלֶאך, ווי דִּינן שׁוּעֶסְטֶער הָאָט,
 קִיָּן שׁעֶנערֶע וּוְעַל אֵיךְ שׁוִין נִישׁט הָאָבִין .”
- X. — הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּאָגֶער ! הָעֵר-אֹיִם, מִיִּין שׁוּאָגֶער !

¹ דִּן תְּהוֹנָה-גִּעְהַאטֶע שׁוּעֶסְטֶער . —

הער אױם, וואָס איך וועל דיר זאָגן :
 אז מען טוט פארפלאַנצן א גײַען בוים אין גאַרטן,
 שענערע פרוּת טוט דאָך וואַקסן.

XI. אזוי ווי ער¹ איז אין שטוב אריינגיקומען,
 האָט ער אָנגעהויבן צו האַקן און צו בראַקן:
 „דו² קענסט גיין מיטן קאַפּ אין דער ערד:
 מיט דיין שוועסטער וועל איך חתונה האָבן!“
 מרים חמעלניצקי.

מאָרשאַ,

№ 180.³

צווייטער יואַריאַנט.

I. עס איז אמאָל גיוועזן צוויי שוועסטערן.

איינע שענער, ווי די צווייטע.⁴

די שענערע האָט געהאַפּט אָפּ מיאוס'ערעס טויט,⁵
 זי האָט זי שוין גיוואָלט באַלויבן.

II. — הער-אױם, מיין שוואַגער! הער-אױם, מיין שוואַגער!

הער-אױם, וואָס איך וועל דיר זאָגן:

לעמער פאַרפירן מיין שוועסטער אין אײן וואַלד, —
 דאָס מעסער וועל איך דיר גאָטראַגן.

III. — הער-אױם, מיין ווייב! הער-אױם, מיין ווייב!

הער-אױם, וואָס איך וועל דיר זאָגן:

אפשר גיפּעלט דיר נישט דאָס קלייט מיט דעם היט, —
 זי שענירעס קענסט דו נאָך האָבן.

IV. — הער-אױם, מיין שוועגערין! הער-אױם, מיין שוועגערין!

¹ דער מאן. — ² דאָס ווייב. — ³ מיט דער ליטעראַרישער אַרמאָגראַפיע. —

⁴ דער ערשטער צווייפּער און יעדער סטראַפּע — ב.ס. — ⁵ און דעם וואַר-

יאַנט האָט די מאוס'ערע אַ מאַן, און די שענערע איז אַ פרעלודיקע.

הער-אויס, וואָס איך וועל דיר זאָגן:
אועלעך שענע קינדער, ווי דיין שוועסטער האָט,
וועל איך שוין מיין נישט האָבן."

V. — הער-אויס, מיין שוואַגער! הער-אויס, מיין שוואַגער!
הער-אויס, וואָס איך וועל דיר זאָגן:
אז מען טוט פּלאַנצן אַנייעס בוים, —
שענערע פירות טוט ער¹ נאָך האָבן."

VI. — הער-אויס, מיין ווייב! הער-אויס, מיין ווייב!
הער-אויס, וואָס איך וועל דיר זאָגן:
אז דיין שוועסטער האַפט אַף דיין טויט, —
זאָלסט דו זי פּריער באַגראָבן."

№ 181. ²

דריטער וואַריאַנט .

I. אַמאָל איז גווען צוויי שוועסטערלאַך,
איינע פון די צווייטע גרעסער, —
איינע האָט מיט מזל חתונה-גיהאט,
די צווייטע איז אַ מידול גוועסן .

II. אזוי ווי ער האָט זי³ אין שטאָט אַריין גיבראַכט,
אזוי איז זי גוועסן און האָט גיטראַכט.⁴
— אפשר האָסטו ווייניק דינע נייע קליידער⁵, —
מאַכין על עך דיר נאָך אַסך."

¹ וואַריאַנט: „קען מען". — ² מיט דער ליטעראַרישער אַרמאָגראַפיע. —
³ דער מאַן דאָס ווייב. — ⁴ דאָס זאָגט דער מאַן צום ווייב. — ⁵ ווייטער
פּעלען עטליכע סטראָפּען, אין וועלכע עס ווערט, אַ פנים, דערציילט, ווי דאָס

III. — הער נאָר צו, מיין ליבער שוואַגער,

וואָס איך וועל דיר זאָגן:

איך מיט דיר וועל חתונה-האַבן,

און די שוועסטער און דער ערר אַרײַן באַגראָבן".

IV. — הער נאָר צו, מיין ליבע שוועגערין,

וואָס איך וועל דיר זאָגן:

אזוי אַ שיינע פרוי, ווי דיין שוועסטער איז,

קען שענערע דארף איך נישט צו האָבן."

V. — הער נאָר צו, מיין ליבער שוואַגער,

וואָס איך וועל דיר זאָגן:

אז דו וועסט פאַרפלאַנצן אַ נײַעס בוים,

וואָס שענער פרוות וועט ער טראָגן."

VI. — הער נאָר צו, מיין ליבע שוועגערין,

וואָס איך וועל דיר זאָגן:

אזוינע שיינע קינדער, ווי דיין שוועסטער האָט גיבוירן,

קען שענערע דארף איך נישט צו האָבן".⁽¹⁾

פ. וואָלאַנט .

סאָטאַט שׂוׂו .

№ 182 .

פערדער וואַריאַנט .

I. אַמאָץ איז גוועזן צוויי שוועסטערלאַך,

אייניג שענער פאַר די אַנדערן.

מי' די עלטערן האָט מען אַ שידוך גיטאַן.

צײַם מול האָ' צו חתונה גי'האַט.

דינגע ווייבול האָט אַראָפּגעבראַכט די שוועסטער, נאָך וועלכער זי האָט אין דער

שטאָרט געבענקט. — (1) דער סוף פּעלט. —

ווי אזוי מן קע' ניש מיט גאָלד שטאַלצירן ;
גישטאַרבן איז א' ווי אַלץ קבצנים .

II. — רויטשילד איז אין קאסן אראנגוקמע ,
אין אָט גוואַלט מן' צאן גאָלד שפעגלירן , —
אזוי איז א' תיבף גופאנגן גוואַרין ;
סע אַ'צאך (2) פאר אים פאמאכט אַלץ טירין .

III. — דן, גאָלד, דן, גאָלד, דן שאנסט (3) אין מאנז (4) אויגן .
"אזוי ווי א העליש פייא (5) רויט ;
"איך וואַלט דעך (6) אינגאנצן אוועגגינגן
"פאר א טריקן שטיקל ברויט ."

IV. — איך א דעך גיפרייקט , מאן ליבי מיטא , (8)
"וואיהן אי דא (9) טאטן אהינגוקמע , —
"אָסטי (10) מא (11) גענפאט (12) , מאנז טיארן (13) מיטא ;
"צים קיסר מיט א וויזט איז א גאנגן .

V. "צים סוף אַ'צאך (2) מוא (14) א חלום גיחלומיט
"א' דא טאטן ליקט אין קאסן ;
"זיבן מעת-לעת אַ'א (15) הינגא (16) גליטן
"אין דאָס בליט פין זאנז פינגא (17) גוויגן ."

VI. אוי, רויטשילד אַ'צאך בארומט פאר אַלץ קיסרים ,
אז א קען פין הינגא ניט שטארבן ;
צים סוף, וויט דים גרויסן אימגליק ,
ווי א לינגט ציבראָכין ווי א שארבן .

י. זאָיטשיק .

מ ש ו ד ג א ח (וואַלין) .

(1) ער (אין ווארשא : א) . — (2) האָט זיך (אין ווארשא : אַ'צאך) . —
(3) שונסט . — (4) מינגע . — (5) פויער (ווארשא . אויסשפראך : פייא) . — (6) דין . —
(7) דאָס זאָגט ראָטשילד . — (8) מוטער (מיטא , לויט דער ווארשא . אויס-
שפראך) . — (9) דער . — (10) האָסטן . — (11) מיר (ווארשא — מא) . — (12) געענט-
פערט (ווארשא — גונפאט) . — (13) טויערע . — (14) מיר . — (15) האָט ער , —
(16) הונגער . — (17) פינגער . — (18) דאָס זאָגט ראָטשילדס קינד . —

№ 184 .

צווייטער וואַריאַנט .

- I. ראָטשילד האָט זיך באַרומט פאַר אלע מיליאָנע־רין .
 אז ער וועט פאַר הונדער ניט שטאַרבן .
 גייט גאָר, קוקט אים יעצט אָן :
 ער ליגט ווי אַ צובראָכענער שאַרבן .
- II. — מאַמעניו, ס'האָט מור ג'יחלומ'ט אַ חלום,
 „אז מיין פּאָטער ליגט אויסג'צויגן ;
 „זיבן טאָג גיליטן הונדער ,
 „און גינגט דאָס בלוט פון די פּונגער,“⁽¹⁾
- III. ראָטשילד איז אַרײַן אין זײַן צימער :
 ר'איו גינגאן מיט זײַן געלט שפּעקולירן, —
 אזוי איז ער דאָרטן גיפּאָנגין גיוואָרן ;
 ס'האָט זיך אַראָפּגילאָזט די אייזערנע טירן .
- IV. — גאָלד און זילבער בליאַסקעט מור פאַר די אויגן,
 „אזוי ווי רענדער רויט ;
 „איך וואָלט דאָס אלעס וועקן געבן
 „פאַר איין טרוקן שטוקאַל? ברויט!“⁽²⁾
- ח א ר ש ן . רבקה צעכשטיין .

№ 185 .

- I. עס רייט אמאל אַ עֶדעֶלמאַן שפּאַצירן אויס,
 אלעס די שעפּערין ווידעט אירע לעמעלעך אויס .
 פּאָלערי, פּאָלערא, פּאָלעראל-לא-לא!
 די שעפּערין ווידעט אירע לעמעלעך אויס .

⁽¹⁾ דאָס זאָגט ראָטשילד'ס קונד, —⁽²⁾ דאָס זאָגט ראָטשילד'ס קונד, —

II. — הערר עדעלמאן, הערר עדעלמאן.

ציהן זי די מוצע ניט אן:

איך בין א ארעמע שעפערין.

פאלערי, פאלערא, פאלעראל-לא-לא!

איך בין איינע ארעמע שעפערין."

III. — ווען דו¹ איינע ארעמע שעפערין ביזט.

ווארום גייסטו זאנפט אין זיך גיפזצט?

פאלערי, פאלערא, פאלעראל-לא-לא!

ווארום גייסטו זאנפט אין זיך גיפזצט?"

IV. — וואס קימערט דאס אין פרעכטיקין עדעלמאן.

ווען מיין פאטער בעצאלן קאן?

פאלערי, פאלערא, פאלעראל-לא-לא!

ווען מיין פאטער בעצאלן קאן!"

V. — דו, שעפערין, דו, שעפערין, ברענג מיר ניט אין צאָרן:

איך לאס דיך שמייסן אין בלויען דאָרן.

פאלערי, פאלערא, פאלעראל-לא-לא!

איך לאס דיר שמייסן אין בלויען דאָרן."

VI. — ארעמע שעפערין, שפּריך קיין לינין דאן:

בעקיסטו גלייך מיין זאָן פאר א מאן.

פאלערי, פאלערא, פאלעראל-לא-לא!

בעקיסטו גלייך מיין זאָן פאר א מאן."

VII. — דיין זאָן פאר א מאן וויל איך נישט:

ער איזט א זויפער — טויג ער נישט.

פאלערי, פאלערא, פאלעראל-לא-לא!

ער איזט א זויפער — טויג ער נישט."

דינה אייכענבוים. סאטשעוו.

א ליד אף דעמאייגענעם מאַטיוו געפונען מיר אין אַרביס-

ברענט אַנאָ'ס זאַמלונג. 1) עס טראָגט דעם טיטעל: „דער שטאַל-
צע שעפּערסמאַן“. איך ברענג, אַלס מוסטער, דעם אָנהייב:
ונד אלס דער שעפּער יבער דיע ברוקע טרויע, וואָרום ?

זיין עֶדעלמאַן יוהם ענטגעגן ריטט:
האַפּפּ, האַפּפּ, האַפּפּ ענטגעגן ריטט.
דער עֶדעלמאַן טהעט זיין הימלין אב, וואָרום ?

ער באַט דעם שעפּער 'ן גוטען מאַג:
האַפּפּ, האַפּפּ, האַפּפּ 'ן גוטען מאַג.
— אַך, עֶדעלמאַן, לאָסס דיין הימלין שטאהן, וואָרום ?

יך בין זיין אַרמער שעפּערסמאַן:
האַפּפּ, האַפּפּ, האַפּפּ זיין שעפּערסמאַן.
— ביכט די זיין אַרמער שעפּערסמאַן, וואָרום ?

יגד האַסט דאָך עֶדעלמאַנס קלידער אַן:
האַפּפּ, האַפּפּ, האַפּפּ עֶדעלמאַנס קלידער אַן.
— וואָס געהט דו'ס לויפּגען עֶדעלמאַן אַן, וואָרום ?

ווען זייע מיין פּאַטער בעצאהלען קאַן:
האַפּפּ, האַפּפּ, האַפּפּ בעצאהלען קאַן.

דער עֶדעלמאַן ווערט אין כּעס („פּאַלל גרימם ונד צאָרן“)
אַן „שמיסס דען שעפּער זיין טיעפּסטען טהורן“.²⁾—

№ 186 .

— בעסטער הערר, איך ברענג די וועשע.
גריפּען זי אַן אירע טעשע.

¹⁾ דעם קנאכען וואונדערהאַרן. — רעקלאַמ'ס אויסגאַבע, ו' 155 .

²⁾ דער צווייטער פּערז, אין דער סטראָפּע V, פּון ג' 185, אַז, ווייזט אויס, פּאַרגרונט פּון „שמיססען זיין טיעפּען טהורן“ .

צאלען זי די מוטער¹ דאך:
 די וועשע ליגט די צווייטע וואך.
 — א יונגעס¹ מעדעל האט קיין אילע,
 קאנסט דאך ווארמען א קליינע ווילע.
 אזוי איין שענעם מעדעל, ווי די ביזט —
 איך מעכטע גערן ס'געוויכט גקישט".
 — ווען דער הערר וויל מיך קיסען,
 שמוים איך איהן מיט הענד אין פיסען,
 מיט געשריי, וואס איך קאן.
 עס פאסט דאך נישט פאר א ערעלמאן!
 ווען מ'ין מוטער זאל דאס וויסען,
 דאס דער הערר וויל מיך קיסען, —
 שיקט זי מיך נימאלס מער
 מיט דן וועש צים הערר אהער".

דינה אייכענבוים, ² 30 יאר.
 ב. א. ש. ע. ו.

№ 187.

I. אמאָעל איז גוועזן א פאסטאָכו, ³
 אָט אָ ⁴ גיפאסעט שייפאלאך.
 איז דאָס פאסטאָכו אנשלאָפן גוואָרין,
 זענע דן שייפאלאך אנטלאָפן גוואָרין.
 אָט אַ גינמע דאָס פינדאָ?
 אין אַ צאָך גישפילט אַליראַלי?
 „בינדאָ ⁵ - בינדו ⁶ !
 „גימא ⁷ - גישמאָ !

¹ ו - ו - ו. (2 — וז האָט דאָס, נאָך אלס קינד, געהערט פון אַזוי
 מוטער. — ³ פאסטאָכיל, — ⁴ ער. — ⁵ סלאוויש: bida, bieda, бѣда
 (קלוגנידישע פאָרם), — אומגליק. — ⁶ bidu. — ⁷ niema (פּויליש),
 nyma (קלוגנידיש), — גישמאָ.

יא דאָ דאָמקו פאָרדו! ⁽¹⁾

II. איז אַ גיגאַנע וואַטאָ, ⁽²⁾

אַט אַ גיוון אַ ראַטאָ. ⁽³⁾

דעיאַ ראַטאָ אַט גיפּאַט ⁽⁴⁾ עפּאַלאַך, —

אַט אַ גימיינט, ס'איז די שניפּאַלאַכס קעפּאַלאַך :

„בידאָ-בידו !

„גימאָ-נישטאָ !

III. יא דאָ דאָמקו פאָרדו! ⁽¹⁾

איז אַ גיגאַנע וואַטאָ,

אַט אַ גיוון אַ באַריג .

אַפּ'ן באַריג איז גיריינין שטיינדאָלאַך, —

אַט אַ גימיינט, ס'איז די שניפּאַלאַכס ביינדאָלאַך :

„בידאָ-בידו !

„גימאָ-נישטאָ !

יא דאָ דאָמקו פאָרדו! ⁽¹⁾ —

מרים חמעלניצקי .

וואַרשאָ .

№ 188.

צווייטער וואַריאַנט .

בין אַך מאַ גיוועוין אַ פּאַסטאַכּו ,

בין אַך מאַ גיגאַנע פּאַשין שעפּסאָלאַך .

איז אַף מיאָ גיקימע אַ זיסאָ שראַף ,

זענע מאַ אוועגיקימע מאַני שאַף .

בין אַך מאַ גיגאַנע זיכין ,

אַב אַך גיטראַפּין אַ בוים מיט עפּאַלאַך —

אַב אַך גימיינט, א' דאָעס זענע מאַני שאַפּ'ס קעפּאַלאַך .

אַב אַך גיפּריינט: „אַך, דויראָדוסקו! ⁽⁵⁾

⁽¹⁾ אונד וועל אַהומגוון (קלויגרוסיש, אַדער וויסרוסיש). — ⁽²⁾ וויטער. —

⁽³⁾ ריטער. — ⁽⁴⁾ געפּורט. — ⁽⁵⁾ Dziadusku (פּויליש), ווידיש. —

ניע ווידויאלעש מי מאַיע אָווי? ⁽¹⁾
 כאָווי? ⁽²⁾ . כאָווי , כאָווי , יעסט . ⁽²⁾
 מינו, מינו, סימיר ^(?) .
 אָזאם ^(?) צי פאָרו. ⁽³⁾
 בירו ⁽⁴⁾ ! בירו ! יא נייעט ⁽⁵⁾
 סימי ^(?) ⁽⁶⁾ דאָ דאָמו ⁽⁷⁾ פאָרו. ⁽⁸⁾

סאָטשעו . מרדכי גראַובאַרד , 5 יאָר .

№ 189 .

I. פליט דאָך , פליט דאָך א פּינגעלע איבער גראָו ⁽⁹⁾ גרינעם ,

גיפנט זי טייבעלאך קלוינע ,

נעמט זי זי צו ⁽¹⁰⁾ ויך אין פליגל אַרנין ,

און טראַגט ⁽¹¹⁾ צום אַדליער ⁽¹²⁾ אי נעסט אַרנין :

II. — אַדליער ברודער ,

נא דיר מיני קינדער :

איך וועל צו דיר קומען אין א יאָר ⁽¹³⁾ אַרום ,

א' זיי וועלין ווערין גוט און פרום .

III. ניטאָ די פּינגעלע און יאָר ,

ניטאָ די פּינגעלע צוויי יאָר .

אופ'ן דריטן יאָר אַדירערציט ⁽¹⁴⁾

אי גיקומען די פּינגעלע פון זייער ווייט .

⁽¹⁾ פּויליש: „האָסטו גישט געוון מינע שאַף? — ⁽²⁾ jest (פּויליש) .
 ס'אין דאָ . — ⁽³⁾ רוסיש : „וועל גיין . — ⁽⁴⁾ פּאָרגרויט פון bieda . —
⁽⁵⁾ איך גישט (רוסיש) . — ⁽⁶⁾ פּויליש: sam (סלאַוויש), אליין — ? — ⁽⁷⁾ אַהנים
 (פּויליש) . — ⁽⁸⁾ נאָך אַ וואַריאנט פון דעם ליד — באַ ג.מ. ג' 118 . — ⁽⁹⁾ לויט-
 ווישע אויספראַך : groz (רוזאין דאָ אַ פּוילישע) . — ⁽¹⁰⁾ דו וואָן דעם
 ליד איבעראַל — u . — ⁽¹¹⁾ trogt . — ⁽¹²⁾ odlier . — ⁽¹³⁾ jor . — ⁽¹⁴⁾ אַדירער .
 צייט — אַ לויטוויש-וידושיער אַדיאַם : פּונקט אין דער צייט . — למשל ,

IV. — אָדליעך ברודער !

גיב מיר מיני קינדער :

איך וועל זיי בריינגען אין א יאָר ארום,

אז זיי וועלן ווערן גוט און פרום."

V. עס שטייט דאָך א ביימעלע נאָר גיט קיין נאסער .

נאָר גיט ווייט פון א וואסער .

די וואסער, די וואסער פארנאנדערנאָפּן

און גלייך צום אָדליעך אין נעסט גיטראָפּן.

VI. — נאָט, נאָט, גוטער !

גיט גיב זיי אָפּ מיני קלייניקן קינדער

צו א פרעמדן מוטער !⁽¹⁾

חיה שעליובסקי.

דאָרף זשורעווע (גראָדני, ג.)

№ 190 .

די מלכה איז פארדארבן ,	אמאָל איז גווען א מלך ,
דער פאלאץ איז איינגיפאלן ,	דער מלך האָט גיהאט א מלכה ,
דער סאָד איז צוריסן גוואָרן .	די מלכה האָט גיהאט א סאָד , ⁽²⁾
דער בוים איז פארפולט	דער סאָד האָט גיהאט א בוים ,
גוואָרן .	דער בוים האָט גיהאט א צווייג ,
דער צווייג איז פארדארט ,	די צווייג האָט גיהאט א נעסט ,
דאָס נעסט איז אראָפּגעפאלן ,	די נעסט האָט גיהאט א פענעל .
און דער פענעל איז ווענגיפליגן. ⁽³⁾	דער מלך איז גישטארבן ,
ה. סטליניק .	קאָלניש .

191. ⁽⁴⁾

אמאָל איז גוועזן אַנאַלטיטשקער רישוויין,⁽⁵⁾ —

פרעגט מען אים : „וואָס מױג דיר 12 ווייבאלאך אין שטובאַל אַרױן ?“

די ערשטן קערט די שטוב מיט דעם הויז ,

די צווייטן שניט דאָס מוסט אָף די גאס אַרױס ,

א זאך איז געשיינען דעם 1-מען יאנואר 1910, — וועט דער 1-מען יאנואר 1911,

1912, 1913 א. א. ה. זיין — „אדיר ער ציט“ —⁽¹⁾ א וואריאנט פון דעם ליד

געפינט זיך ביי ג. ב. ג. 299. —⁽²⁾ sud. —⁽³⁾ אַ עגלויך ליד ביי ג. ב. ג. 83. —

⁽⁴⁾ מיט האלבליטעראוישער אַרמאָראַפּיע. —⁽⁵⁾ יעדער פּערז באַזונדער — bis .

די דרויטן הייצט דאָס אייוואַלי אַיין,
 די פּעַרדן רוקט דאָס טעפּאלו אין אייוואַלי אַרײַן,
 די פּיפּטי האַקט פּאַרײַן אַלטימֶשקן אַ שטויקאַלי פּיז,
 די זעקסטן גרײט דעם אַלטימֶשקן צום טײַש,
 די זיבטן גײט אין קעלעַר אַרײַן,
 די אַכטן צאַפּט פּון מעט און פּון ווײַן,
 די נײַנטן גיסט פּון פּלעשיל אין גלעזאַלי אַרײַן,
 די צענטן טרײַנקט מיט'ן אַלטימֶשקן אַ גלעזאַלי ווײַן,
 די ערלפּטן בעט דאָס בעטאַלי,
 די צוועלפּטן גײט מיט אים אין גאַבניעטאַלי.⁽¹⁾

ו א ר ש א . רבקה צעכשטיין,

ס'איז דאָס הומאָריסטישע ליר אינטערעסאַנט צו פּאַרגלייכען מיט דעם ליר „פּאַן צוועלף קנאַבען“ באַ אַרנײַם - ברענט אַ נאָ, ⁽²⁾ אין וועלכען אַ לויסטק מונדול דערצײלט, און „12 קנאַבען פּרײַזן זי“: דער ערשטער ווינקט איר, דער אַנדערער גרענעקט, זי דער דריטער האַט איר אַנגעטרעטען אַפּ'ן פּוס, און א. ו. —

№ 192 .

צווייטער וואַריאַנט .

וואָס טױג דעם אַלטן צוועלף וואַבערלעך ? —
 די ערשטי — קערט דעם שטיב מיט דעם הױז;
 די צווייט — וואַרפט דאָס מיכט אָף דער גאַס אַרױס;
 די דרײַט — הייצט דעם הרױבן אן;
 די פּעַרדן — ריקט דאָס טשאַלינט אין אויוון אַראַן;
 די פּיפּטי — מאַכט אַ שטויקל פּיז;
 די זעקסטן — גרײט דעם אַלטן מאַן צײַם טײַש;
 די זיבטן — גײט אַראָפּ אין קעלעַר אַראַן;
 די אַכטן — ברעײַנגט אַראָף דעם אַלטן וואַן;
 די נאַנטן — גיסט פּון פּלעשיל אין גלעזאַלי אַראַן;
 די צענטן — טרײַנקט מיט דעם אַלטן מאַן דעם וואַן;
 די ערלפּטן — בעט דעם אַלטן דאָס בעט;
 די צוועלפּטן — לײַגט דעם אַלטן אין בעט אַראַן.⁽³⁾
 ז ו אָ ל י נ (רפּודאָמ, גוב).
 יעקב שער .

⁽¹⁾ רעסטאָראַן-גאַבניעט, — ⁽²⁾ רעקלאַם-אויסגאַבע, ז' 75 . — ⁽³⁾ אַדער;
 „די צוועלפּטן — שפּרײַנגט צײַם אַלטן אין בעט אַראַן“.

צוגעקומען בעת'ן דרוקען .

באלאדעס און לעגענדעס .

№ 193 .

אײש הָסיד .

- אמאָל אי גוועזן אַ חסיד אַ למרון ,
 און ער גונאנגן צו ליד און צו שאַנדן .
 אַ וואָב¹ האָט ער ג'אָט² אים גאָטעס ווינדער ,
 אין נאָך דערצו פּונף קליינ קינדער .
- 5 אמאָל האָט ציין עס דאָס וואָב גוואָקט :
 — לויף נאָר , אבא , צו שמאי בעל-בית ,
 ער וואָל דיר באַרגן דעם מאַנטל מוטן גאָלדינעס האָען .
 ווי ר'אָ ציין עס , אבא , גילאָפּן ,
 האָט ער עס אין דער היים נישט גיטראָפּן .
- 10 האָט ציין עס דאָס וואָב גוואָקט :
 — לויף נאָר , אבא , צו הלל הזקן ,
 ער וואָל דיר באַרגן דעם מאַנטל
 מיטן גילדינעס האָקן .
 ווי ר' האָט דעם מאַנטל אָנגיקלידט ,
- 15 אי גוואָרן אָף וואָב אין קינד אַ גרויסן פּריד .
 און ווי ר'אָ אין גאָס אַראָסגילאָפּן .
 האָט אַליהו הנביא גיטראָפּן .
 האָט ער עס גוואָקט : „דויען דאָברו !“
 „דויען דאָברו“ אי מאַטש ; „גיט מאַרגן !“
- 20 „די וואָסט גיש קלערין , די וואָסט גיש וואָרגן ,
 „דען גאָט האָט בייך צו דיר גישיקט ,
 „דען האַנט וועסטן ווערין באַמת באַגליקט .
 „די וואָסט און מאַריק אַראָסלויפּן .

¹ וויב . — ² געהאָט .

אין פאר א קנעכט זאסטן מיך טיען פאקויפן".
 25 האט ער א סוחר פון דאנציג גיטראפן .
 דער סוחר האט גיטיען דעם קנעכט אספריווין
 אין האט עס גיקויפט פאר אכט הינדערט אלף זהובים .
 — הער נאר, מאן ליבער, מאן טיערער קנעכט,
 די זאסט מיר א פאלאץ א גרויסן אפבאן.
 30 וועסט האבן דעם פאלאץ אפגיטעלט,
 קענסטי דיר גיין פרא¹ אין די וועלט.
 ווי ס'איז פארגאנגן איין נאכט,
 האט אריהו הנביא דעם פאלאץ גימאכט .
 ווי דער סוחר האט דערזיין
 35 דאס גרויסן ווינדער, וואס דא אי גיטיין,
 האט ער עס גילאזט פרא אין די וועלט
 אין האט עס באצאלט דאס גאנצן געלט .

ל א ו י ט ש (ווארש. ג.) י . ק .

די באלאדע איז געווען דאס באלובסטע ליד פון באוואוסטען לאוויטשער
 גאון ר' בתריאל קראנגבערג, וועלכער האט בלינדערהייט געלערנט מוט א ישיבה.
 פון עטליכע הינדערט בחורים. ער פלעגט עס צו זינגען יעדען מוצאי שבת קודש .

№ 194

זיבעטער וואריאנט .

(צו די ג' 125—130)

<p>II. און דער רייכער ברודער האט איין סעודה גימאכט — און דעם ארימאן נישט גירופן; און דער ארימער ברודער איז אליין גיקומען .</p>	<p>I. אמאל אי גיווען צוויי ברודער אונטער איין דאך ; איינער אי גיווען ארים, דער צווייטער אי גיווען רייך .</p>
---	---

¹ פרא .

ס'רִינגִיל' ציך צו דאָס רינגאַלי ,
און ס'קלאַפּ' ציך צו די טיר .

IX.

מ'פֿירט אים פֿאַרביי
דורך דער גיהנם-טיר, —
ס'רִינגִיל' ציך דאָס רינגאַלי ,
און ס'קלאַפּט זיך אָף די טיר :

X.

— ברוך-הבא ,
דער נגיד אי' דאָ!
געלט אָף פֿראַצענט האָט
ער יאָ גיגעבן ,
אין שול די מצוות האָט
ער ניש גיהאלטן .
מ'פֿירט אים אראָף אייבענאָן ,
א שמוץ מיט סמאָלע אָנגיטאָן .

XI.

פיר וואַכֿין איין ,
פיר וואַכֿין אויס, —
מען טראָגט דעם אָרימען ברודער
אויס דער שטאָדט אַרויס .

XII.

מ'פֿירט אים פֿאַרביי
דורך דער גיהנם-טיר ,
ס'רִינגִיל' ציך צו דאָס רינגאַלי ,
און ס'קלאַפּ' ציך צו די טיר .

XIII.

מ'פֿירט אים פֿאַרביי

.III

— ברודער דו ליב ,
ברודער דו מיין ,
לאַ מיך כאָטש באַ דיר טרינקן
אַ ביסל וויין .

IV.

ברודער דו ליב ,
ברודער דו מיין ,
לאַ מיך כאָטש פֿאַרוואַכן
אַ שטיקאַל פֿיש .

V.

— וויאזוי קען איך דיר געבן
אַ ביסאַל וויין ,
אז עס שטינקט פֿון דיר
אזוי ווי פֿון אַ שוויין ?

VI.

„וויאזוי קען איך דיר געבן
אַ שטיקאַל פֿיש ;
אז עס שטינקט פֿון דיר
אזוי ווי פֿון אַ נישט ?“

VII.

פיר וואַכֿין איין ,
פיר וואַכֿין אויס ,
מען טראָגט דעם רייכֿן ברודער
אויס דער שטאָדט אַרויס .

VIII.

מ'פֿירט אים פֿאַרביי
דורך דער גן-עדן-טיר, —

א קאפּינקישאל? זיין?!

XVI.

— וויאזוי קאנסטו בא מיר
א קאפּינקישאל? זיין,
אז עס שטונקט פון מיר,
אזוי ווי פון א שוויין?

XVII.

— ברודער דו ליב,
ברודער דו מיין,
לאַ מיך כאַטש באַ דיר
א פּיסנבײַנקאל? זיין?

XVIII.

— ווי קאנסטו באַ מיר
א פּיסנבײַנקאל? זיין,
אז עס שטונקט פון מיר
— אזוי ווי פון א שוויין?
הערשעלע לובלינער.

דורך דער גן-ערן-טיר, —
ס'דיגיל? ציך אָף דאָס רינגאל?
און ס'מאכ' ציך אָף די טיר:

XIV.

— ברוד-הבא,
דער אַרומאן אי' דאָ!
געלט אָף פּראַצענט האַט
ער גיש גיגעפּין,
אין שול די מצוות האַט
ער יאָ גיהאלטן.
מ'פירט אים אַראָף אויבענאָן,
א שטול מיט ברויליאַנטן
אַנגיטאָן.

XV.

— ברודער דו ליב,
ברודער דו מיין,
לאַ מיך כאַטש באַ דיר
לובלין.

№ 195.

אַכטער וואַריאַנט צו די נ"נ 135—141.

I. — שענעם מעדלען, וואָס⁽²⁾ מאַלס' דו⁽³⁾?
זוי זאָגט ער:
שענעם מעדלען, ווער דו ביסט,
און וואָס דו ביסט,

⁽¹⁾ דאָס זאָגט דער ריכער צום אַרומאן. — ⁽²⁾ wos — ⁽³⁾ du.

אין ווילדין וואָלד אַלֶיִן ,
אין ווילדין וואָלד אַלֶיִן? ⁽¹⁾

II. — „איך טו דאָ ⁽²⁾ דאָ ⁽³⁾ ראָזע קלֶיבִין“ ,
זוי זאגט זי :

„איך טו דאָ ראָזע קלֶיבִין ,
יעצט קאָנען מיר בײַדע בלֶיבִין“ ...

III. — קאָן איך איבער מײַן פֿערדען ניט ,
זוי זאגט ער :

„קאָן איך איבער מײַן פֿערדען ניט ,
ווער דו ביסט , און וואָס דו ביסט“ ...

IV. — לאָ דעם פֿערדען לויפִין ,
זוי זאגט זי :

„לאָ דעם פֿערדען לויפִין ,
פאר געלט קענסטו קויפִין...“ ⁽⁴⁾

V. — קאָן איך איבער מײַנעם הינדען ניט ,
זוי זאגט ער :

„קאָן איך איבער מײַנעם הינדען ניט ,
ווער דו ביסט , און וואָס דו ביסט“ ...

VI. — לאָ דעם הינדען בילִין ,
זוי זאגט זי :

„לאָ דעם הינדען בילִין ,
טו שוין דאָ מײַן ווילִין ,
אין ווילדין וואָלד אַלֶיִן ,
אין ווילדין וואָלד אַלֶיִן“ ⁽⁵⁾

שלמה מיראָפּאָלסקי ,
26 יאָר , וואַיאזשער .

אַלעקסאַנדראָו סק
(יעקאטערינאָמלאָו. ג.)

⁽¹⁾ מיט דעם ביסורמען פֿערו שטויסט זיך אימליכע פֿון די 6 סטראָפֿען .

⁽²⁾ do(— ⁽³⁾ tu . — ⁽⁴⁾ ד. ה. אַנאַנדער פֿערד . — ⁽⁵⁾ די ענדע פֿעלט .

№ 196 .

אַכטער וואַריאַנט צו די נ"ב 147—153 .

- I. ווען דו¹ וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דינער בלייבן,
 מוזסטע מיר זיבן קינדער האבן,
 און א יונגעס מעדטיע בלייבן.²
- II. — ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דיר זיבן קינדער האבן,
 און א יונגעס מעדטיע בלייבן, —
 מוזסטע מיר זיבן ווינגן שניצן,
 און קיין מעסער צייגן.³
- III. — ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דיר זיבן ווינגן שניצן,
 און קיין מעסער צייגן קענען, —
 מוזסטע מיר דו שטערין ציילן,
 וואס אין הימעל זענען.⁴
- IV. — ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דיר דו שטערין ציילן,
 וואס אין הימעל זענען —
 מוזסטע מיר א לימער⁵ בויען,
 איך זאָל ציילן קענען.⁶

¹ ו-11. — ² פארגלעך, אויבען: נ' 147, II; II, 148; II; נ' 150, I; נ' 151, נ' 152, ווי אויך דאָס לוז שניצער (ו' 105), דאָס דיטטישע (ו' 109) און דאָס מירישע (ו' 110) פאָלקסליד. — ³ נ' 147, III; III, 148, III, נ' 150, II; דאָס לוז שניצער און דאָס מירישע פאָלקסליד. — ⁴ נ' 147, V; V, 148; V; נ' 149, IV; IV, 150, V; נ' 151, דאָס לוז שניצער און דאָס מירישע פאָלקסליד. — ⁵ ליימער. — ⁶ נ' 147, נ"ב 149—151; ס' לוז שניצער און ס' מירישע ליד.

V. — ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דיר אַ ליטער בויַן,
 דו וואַלסט ציילן קענען, —
 מוזסטע מיר די פישע ציילן,
 וואס אין ימ'ען זענען. ⁽¹⁾

VI. — ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דיר די פישע ציילן,
 וואס אין ימ'ען זענען, —
 מוזסטע מיר דאס וואסער טרינקן,
 איך זאָל ציילן קענען. ⁽²⁾

VII. — ווען דו וואַלסט יא, ווען דו וואַלסט יא,
 אז איך זאָל דיר דאס וואסער טרינקן,
 אז דו וואַלסט ציילן קענען, —
 טאָ לאס דיר שוין דער טיפּעל הוילן, —
 צווייל דיר מער גיש קענען. ⁽³⁾

מירעל ערדבערג.

קוטנא (ווארש. ג.)

№ 197.

ער זאָגט צו איר: „מאך מיר אָף.
 איך בין גיקומען צוויי נעכט צו דיר.“

III.

זי מאכט עם טיראלי אָף,
 זי נעמט עם אריין אין זעצט
 אים אראָף.

I.

דער זינגער שלאָגט צוויי באנאכט,
 הייבט זיך אָף יאָסקעלע:
 די טורין, די טורין פארמאכט! ⁽⁴⁾

II.

ער דרייט זיך פאר מלכה'לעם טיר,

⁽¹⁾ ג' 148, VII; ג' 149, II; ג' 150, VI; ג' 151. — ⁽²⁾ ג,
 148, VIII. — ⁽³⁾ ג' 147—149 (די שלום-סטרופע). — ⁽⁴⁾ אין אימלינער
 סטראָפּע; דער גרשטער פּערז—ב:ס; דער לעצטער צווייפּערז— אויך ב:ס. —

<p>ער זאגט צו איר: „בעט דאָס בעט, רען איך בין וער מיר“.</p> <p>VI.</p> <p>זי בעט אים דאָס בעטאלן אָף . ער זאגט צו איר: „הייב דיך אויך אָף און לײן דיך אַ ביסעל צו“... מרדכי רובינשטיין .</p>	<p>און זעצט עס אָף רעם בענקאל! אראָף .</p> <p>IV.</p> <p>זי רוקט עס דאָס טישאלי צו, זי שטעלט עס אָף אַ גיבראָטיין הוין און אַ גלעזאל! וויין צו .</p> <p>V.</p> <p>ער עסט זיך דאָס אלעס גישמאק, לונטשיץ .</p>
--	--

אַנמערקונגען אין דערקלערונגען .

צו נ' 34 :

ה' ה. מ. קירשענבוים האָט אין ליפסק (ראַדאָמ .
ג.) פאַרשריבען אַזא וואַריאַנט:

<p>קאזאלא מאַטש אָרעכעצקו רואַטש, — ווייערובינקו דווינקו, בלאָפציקוו מאַלענקו, ניץ מאָזעמו דאָסטאַטש .</p>	<p>די מאַמיש! אָט מיר גיהיטן גיסאלעך ראַסין, — די בימאלעך זענע קליין, קצ' מץ' גיש דאָגריטלין .</p>
--	--

צו נ' 57 :

באָ י. ל. כהן (II, 171) געציגען מיר אַנ'אַנדער ליד אַף דעם-
זעלביקען שניט .
די ערשטע סטראָפּע:

<p>וואַלד פון דער וועלט, טאַם-די-דעראַם, טאַם-די-דעראַ, טאַם-די-דעראַם ! טאַם-טערן-דעראַם !</p>	<p>וועלכעס איז דאָס שענסטע פון דער וועלט ? אַ שענער וואַלד .</p>
---	--

די צווייטע :

בוים פון דעם וואלד , וואלד פון דער וועלט , א. ז. וו.	וועלכעס איז שענגער פון דעם וואלד ? א שענגער בוים .
---	---

די לעצטע :

בארגע פון דעם בלאט , בלאט פון דעם צווייט , צווייט פון דעם בוים , בוים פון דעם וואלד , וואלד פון דער וועלט , מאם-טערי-דערמאס !	וועלכעס איז שענגער פון דעם בחור ? א שענגע מיידל . מיידל פון דעם בחור , בחור פון דעם עפול , עפול פון דער בארגע ,
--	--

דאָס ליד — פאַרשריבען אין וואַרשאַ .

צו נ"ב 59—60 :

איוו וואַרשאַנט — באַ י. ל. כהן , l. c. , II , ז' 244 (פאַרשר. אין
 מ ש ו י מ ע ר אַ ו ו י ז ין , פּאָר. ג.) .

צו נ' 65 .

מכח'ן מנהג צו פאַרקויפּען קראַנקע קינדער — אַ שטעלע:
 פון איינער אַ דערציילונג :

...לאה די זקנה , ווי מ'רופט זי , איז די מאַם פון אלע קינדער אין
 שטעטל . ווערט אַ קינד פאַרשלאַפט , וואָס דער רופּא קאָן שוין גישט העלפּען ,
 שיקט מען דאן נאָך לאה'ן ; זי גיט אַ שילגער , איז מקבל-קינין , און דאָס קינד
 האָט זי אָפּגעקויפט פאַר זיך , און ווי לאה גיט נאָר אַ לעג אַראָף אַ פינגער
 אפ'ן שוואַכען קינד , ווייט מען מיט די אויגען , ווי ס'קומט אַ ישועה . און צו
 הופּה-פּורען מוז מען ס'קינד אויסקויפּען פון איר רשות , און לאה די זקנה
 האָט דערפאַר ס'אונטערפּורען! (1) . . .

(1) פ. ב. מ. ק. א. „די עברה“, לאָדז , 1912 , ז' 6 . —

צו נ' 67 :

ה' י. גאַרבערג (שעדליעץ) מעלדעט מיר, און דו לעצטע שורה פון
דעם ליר ענדונג ויך מיטן וואָרט: „pocalujesz”.

צו נ' 70 :

אײן וואַריאַנט באַ י. ל. בהן, . I, II, ו' 243 (פאַרשרױבען אײן
פּאַדאַלער ג.).

צו נומער 82 :

אין „אַם אורקוועל” II . 305 , געפינען מיר פּאַלגענדיק
„מאַרטינליד” :

1. Sentemöte Vögelsche,
2. Het son rot Kögelsche,
3. Gefloge,
4. Gestohle
5. Böš över den Rhin,
6. Wo die fette Ferkes sind.
7. Hier wohnt de rike Mann,
8. Denn os brav wat gewe kann.
9. Gew wat holt wat
10. Ander Johr all wehr wat.
11. Lot os nit so lange stohn,
12. Wie welle noch en Hüske
wider gon.
13. Hie van denn no Wesel,
14. Do hole wei en fetten Esel,
15. Hie van denn no Aesen,
16. Do wolle wei em schlachte;
17. Hie van denn no Ocke,
18. Do wolle wei em koke;
19. Hier von denn no Amsterdam,
20. Kriege wei en leckere Weckbotram.
21. Boven an den Hemmel,
22. Do hänk en Stöckske Schemmel,
23. Wo sech dran wärme kann,

24. Müt die blanke Arme.
25. Mus, Mus komme rut,
26. Breng os Apele und Nöt derut.
27. Apele und Nöt die schmacke so gut,
28. Wie en kleine Petsfut.

דער 11-טער, 12-טער און 26-טער פערן פון דעם מאַרטין-ליד האָבען אַנאַלאָגיע אין אייניקע פרום-לידער.

אין „אַם-אורקוועל“, IV, ז' 56 איז געדרוקט אַ מאַר-טינליד, וואָס איז זער ענליך צו דעם מיכעליסליד, וועלכעס כ'האַב איבערגעדרוקט אין ערשטען באַנד פון מיניע „יידישע פאָלקסלידער“ (ז' 158):

1. Marten, Marten, gaud Man,
2. de et woll vergellen kann.
3. De Aepfel un de Beeren,
4. de Nöte gân wol mée.
5. Lât mi nich to lange stahn;
6. dat Himmelrik is uppedân
7. for alle gauden Geste,
8. N. N, dat is de bestel

די פערזען 3--5 וואַרפען זיך דורך אויך אין אונזערע פורים-לידלעך.

נאָך אַ מאַרטינליד — „אַם-אורקוועל“, V, ז' 131.

אין די „מיטטיילונגען צור יידישען פאָלקסבונדע“, 1909, ז' 22, איז געבראַכט דער אָנהייב פון אַ חנוּפּה-ליד:

1. מען, צור ישועתי,
2. איך האב קיין געלט, וואָס מ'איך הוע.
3. געה איין שמוקלע היטער,
4. בעגענט מיר איין ריטער:

5. דער ריטער ווילל מיך שלאנגען...
די דריי פערזען טרעפן מיר אין נ' 82 —

צו דן נ"נ 82 און ווייטער:
פארגלעך-מוט אויבגעלגע סטראפן און פערזען בא י. ל. בהן, II, זי
219, 221, 223, 227, 229. —

צו נ' 85:
אין זעקסטען פערז, באם ווארט „לאך“, פעלט די ציפער 9 (און איין
וואריאנט קלינגט דער פערז אזוי: „ווארפט דער טאמען אין קאפ“). —

צו נ' 110:
אין טשערניכצוו (וואלין) רעדט מוין אויך „מיטן חי-
רוק“. מ'זאגט דארט: ביטין (בעטען) גיווין (געווען), גילע
(געלע), הירט (הערט), וויג (וועג), ווירין (וועהרען), זי
(זעי), זיט (זעיט), טריטין (טרעטען), ליבין (לעבען), ירד
(ערד), ירשטינס (ערשטענס), פארקירט (פארקערט), פרי-
גין (פרעגען), קלירען (קלערען), קירין (קערען), שוירד
(שווערד), שטיטיל (שטעטעל), שימין (שעמען), שפיטער
(שפעטער), שפינער (שפענער). —

צו דן נ"נ 114—117:
אין די „מיטטיילונגען צור יידישען פאלקסקונדע“ (1912, ז'
125) איז געדרוקט א וואריאנט פון דעם ליד, מיטן טיטעל „דער
בעל-דבר מיטן חולה“.
אָט איז דער אָנהייב:
I. קומט דער בעל-דבר צום חולה און זאגט¹: „רו² מענן, דו מענן!
גאָט האָט מיר געשקט צו דיר צו שוועבן,

¹ (1 — 0 — 1) u

אז איך זאל בין דיר צוגעמען דיין לעבן ,
 און דו מוסט זאך שוין¹ צוגרויסן
 און זען זאך² מיט דיין חושב און קינדער שוין ,
 און זי זאך מתורה פאר דיין טויט פאר נאָט אלען ,
 וויאָרים איך וועל פון דאָנען שוין
 אָהן דיר גוט אוועקגיין !”

II. ענטווערט דער הילה צום בעל-דבר :

”ווער ביסטו³ אזוי³ אַ בוסטער מעגן און ווו קומסטו אהער ?
 יעדער אבר ציטערט דאָך און מיר, קוקיגדוק איינף דיר ,
 אין גם ווארפט מן פון בעט אראָפּ .
 אזוי מונע אייגן⁴ זינגען און מיר פינגער גוואָרן ,
 און דו ביסט גיקומען נאָך מינגע ביסעלע יאָרן
 און דו ווילסט מן געמען פון אזא ליבטיקער וועלט
 און איין פינגערין גוצעלט .”

די צוויי סטראָפּען זענען אין מיינע וואַריאַנטען נישטאָ .
 די איבעריקע 16 סטראָפּען זענען, אים אלגעמיין, ענליך צו
 די נ"ב 114—117 און טרעפען זיך דאָ מיט דעם, דאָ מיט יע-
 נעם וואַריאַנט .

עס זענען, אָבער, דאָ אויך פיל חילוקים .
 דאָס ליד האָט פאַרשריבען ה' ש. ביי לין . געהערט האָט
 ער עס פון איינעם נטע רייבשטיין אויס סלוצק, וועלכער
 האָט דאָס אָפּגענומען פון אַ יידישען פלי-זמר . דער לעצטער
 זאָל האָבען דערקלערט, אַז דאָס ליד האָט פאַרפאַסט דער וויל-
 גער בדהן אליקים צונזער .
 איך בין, אָבער, מסופק, צונזער זאָל זיין דער פאָ-
 טער פון ליד, כאָטש דאָס לעצטע האָט אין זיך געוויסע בדהנ'-
 ישע עלעמענטען .

צו די נ"ב 125—130 :

פראַגמענט פון אַ ניט פאַרשריבענעם וואַריאַנט (ליפסק ,
 ראַד . ג.) :

... א⁵ שטוטט באַ דעך טוץ
 אין שראַט : ר'איו אַ גרויסע גוונץ⁶ , —
 לאָסן גם דאָ אראָפּ .

¹ שוין , — ² זיך . — ³ אזוי . — ⁴ אוינגען . — ⁵ ער . — ⁶ גבויר .

בא ד'סעודה מוז א זאן .
 זאקט צי'נים דע סא¹ אין לאכט ;
 — ד'מיץ אי פאמאכט .
 דים ביליט² גיב אהעיע .
 — כ'אפ'ן ניש בא זאך !
 א³ שיקט'ן אפ צו יענעם ,
 ציין סא פון גהיגום . . .

איין וואריאנט געדרוקט אין „יעוור. סטארינא“ (1909 ; II , 62—63) .
 איין וואריאנט — בא י. ל. כהן , I. c. , II , 157 (פארשריבען אין
 גראדבערג) .

צו נ' 133 :
 איין וואריאנט — בא י. ל. כהן , I. c. , II , 66 (פארשריבען אין
 ווילנע) .

צו נ' 146 :
 3 וואריאנטען — בא י. ל. כהן , I. c. , II , 165—173 , (פארשרי-
 בען אין שווימער און וויז , פאדאל , ג. , און אין ווארשא) .

צו נ"ב 147—153 :
 1 וואריאנט בא י. ל. כהן , II , 174 (פארשריבען אין שאצק .
 מינסק. ג.) .
 נ' 152 איז געדרוקט אויך אין „יעוור. סטארינא“ , 1909 , II , 60 .

צו דין נ"ב 156—160 :
 איין וואריאנט בא ש. אג-סקו (יעוור. סטאר. , 1909 , II .

¹ ש. ר. — ² בילעט . — ³ ער .

ז' 61) . —
 איין וואריאנט בא י. ל. כהן , I. c. , II , 67 (פארשריבען אין וואר-
 שאַ) . —

צו נ' 1.6 און ווייטער :
 איין וואריאנט — בא י. ל. כהן , I , ז' 236 . —

צו דין נ"נ 171—174 :
אַ פראַגמענט :
 צווייליק באנאכט , ווען אלי מענטשן שלאָפן ,
 טרונן , טוירון ציגומאכט , נאָר איין הויז און אָפּן .
 אַ קראַנקער ליגט אין בעט , אוי , אַ פּוּער ברעגט ,
 דאָרט שטויבן צוויי אלט! לאט , אין ברעכין זיך די הענט .

צווישן די גריידי , דאָרט עפּיגט זיך אַ טיר ,
 ס'קומט אראָן אַנאָדומאן מוט אַ שוואַרצן מונדיר ;
 — ווער ס'האָט דורך גיליבט , מיט 5 יאָר צויק , —
 האָב אָף מיר רחמנות און געב אָף מיר אַ קיך" .

קומט אָ (וואַרש. ג.) . מירעל ערדבערג .

צו דין נ' 193 :
 דאָס וואָרט אַ באַ אין 8-טען פּערו דארף מען ליינען : „אַבני“ (אבני-
 לאַפּען — אַרובערגעלאַפּען) .

אינהאלט.

זעט	נומער
	122 אד, קארן, קארן, קארן קארן
42	טוט מען מאַלען.
123	א מינקונגס שוואַרץ קוויטל. „
	באלאדעס און לעגענדעס מיט
	און אַהן אַ מוסר-השכל.
124	א ליר פון אינגעס א פראַס.
	טון מענטש, וואָס וויל באַ-
	קומען דעם מיטלעכס מאַכטאָ
45	פאר א וואב.
125	ס'גייט אין עס קומט. . . . .
126	צווייטער וואריאנט. . . . .
127	דריטער „ . . . . .
128	פערדער „ . . . . .
129	פיפטער „ . . . . .
130	זעקסטער „ . . . . .
131	תוה'לי, תוה'לי או
60	טבלה גוגאנע.
132	דער בורמזש האט גיהע.
65	סין אלי יודין מויטשלאגן.
133	אמאָל האָט און אַ שטאָדט
66	אַ גויש'לעך גיטראָפּין.
134	פראגמענט . . . . .
135	א פאָטאָאָט גראַט צוואַטאָטאָ.
136	צווייטער וואריאנט . . . . .
137	דריטער „ . . . . .
138	פערדער „ . . . . .
139	פיפטער „ . . . . .
140	זעקסטער „ . . . . .
141	זיבעטער „ . . . . .

זעט	נומער
III	פאָרוואָרט
	לידער און מעשה'לעך
	פון מויט.
103	אָפ'ן ברודאָוואַ דעכני. . . . .
104	סאָטאָשעווער וואריאנט. . . . .
105	גאלוצישער פראגמענט. . . . .
106	דאָאָט זיצט זאָך אַ מירד
	אין נאָאָטן. „
107	צווייטער וואריאנט. . . . .
108	דריטער „ . . . . .
109	אינגסט וואָללן וויר אנפאנגן
	צו שפּרעכען פאָן דער
	לועב'ן וועלט.
110	די וועלט איז קילעכיק. . . . .
111	אוי, די א' מאַכט דאָך. . . . .
112	דאָאָט ליקט אַ יונגאָמאָן.
113	די גאַנצע וועלט איז
	קילעכדיק.
114	דער מלאך המות מיט
	דעם קראַנקן.
115	דאָס ליעד פאָן דעם קראַנקען
	מיט דעם מלאך המות.
116	צווייטער וואריאנט. . . . .
117	דריטער „ . . . . .
118	דאָס לאַכט וועיאָט פאלאָשין.
119	די לאַכט האָט זאָך פאלאָשין.
120	אויבן אין שטיל
41	נאָטאָנאָר קעס'וואָ.
121	אַ מענשע'לעך אַ מענשע.
42	לע טאַנצט און שפּרונגט.

זעט:	נומער	זייט	נומער
	195	157	190
שענגעס מעדעצען, וואָס		אַמאָל איז גוועזן אַ מלך .	
מאָס' דו ? 162.		191	אַמאָל איז גוועזן אַב'אל.
196		טויטשקער ר'שוויין .	
ווען דו וואָלסט יא, ווען		192	צווייטער וואַריאַנט . . .
164.			צווגעקומען בער'ן דרוקען .
197		159	193
דער דווינער שלאָגט צוויי			איז חסיד . . . . .
באַנאָכט . 165.		160	194
אַנמעַרקונגען און			אַמאָל איז גוועזן צווייברידער.
דערקלערונגען . 166.			

